

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

ANONİM ŞİRKETLERDE YILLIK FAALİYET RAPORU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Musa Armağan ADAL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY

MART 2018

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

ANONİM ŞİRKETLERDE YILLIK FAALİYET RAPORU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Musa Armağan ADAL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY

MART 2018

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında özverili katkıları ve ufkumu açan saygın görüşleriyle bana yol gösteren hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY'a; tez jürimde yer almayı kabul ederek beni onurlandıran, tez çalışmam esnasında değerli görüşleriyle beni aydınlatan hocam Doç. Dr. Tolga AYOĞLU'na; yine tez jürimde yer almayı kabul ederek beni onurlandıran Doç. Dr. Birgül SOPACI ÖZTUNA'ya; değerli görüşleriyle bana destek olan kuzenim Doç. Dr. Nezihe Binnur TULUKÇU'ya; yüksek lisans öğrenimime başlamam için beni teşvik eden hocam Yrd. Doç. Dr. Rabia Eda GİRAY'a; tez çalışmam esnasında bana her türlü yardımı sağlayan üstadım Av. Kerem Can ÖZPEKEL'e; meslek hayatımda bana sürekli destek olan büyüklerim Av. Selen AYOĞLU KAYHAN'a ve Av. Çağrı CEM'e; en önemlisi ise her şeyimi borçlu olduğum, bana çok güzel bir çalışma ortamı sağlayan, emektar bir Türk kadını olan annem Öğrt. Gülgün ATAMAN'a teşekkür ederim.

Musa Armağan ADAL

İstanbul, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
RESUME	vii
ABSTRACT	x
ÖZET	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: YILLIK FAALİYET RAPORU KAVRAMI, YILLIK FAALİYET RAPORUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ, YASADA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ VE SORUMLULUK HUKUKU AÇISINDAN KONUMU	3
A. Kavram	3
1. Genel Olarak	3
2. Unsurları	8
3. Anonim Ortaklıklar Hukukunda Geçerli İlkelerle İlişkisi	12
a. Genel Olarak	12
b. Kamunun Aydınlatılması İlkesi	13
c. Dürüst Resim İlkesi	16
B. Hukuki Niteliği	16
C. Yasal Düzenlemeler	18
D. Şirketler Topluluğunda Bağlılık Raporu ile Olan İlişkisi	22
E. Sorumluluk Hukuku Açısından Konumu	28
1. Yönetim Kurulu ve Sorumluluğunun Temel Esasları	28
2. Yıllık Faaliyet Raporunun Sorumluluktaki Etkisi	31
3. İbranın Sonuçları	34
İKİNCİ BÖLÜM: YILLIK FAALİYET RAPORUNUN İÇERİĞİ VE GENEL KURULA SUNULMASI	40
A. Yıllık Faaliyet Raporunun İçeriği	40
1. Dayanak	40
2. Unsurları	44
a. Genel Olarak	44
b. Tüm Anonim Şirketler için Yıllık Faaliyet Raporunda Bulunması Gereken Unsurlar	45

i. Genel Bilgiler	45
ii. Yönetim Organı Üyeleri ile Üst Düzey Yöneticilere Sağlanan Mali Haklar	46
iii. Şirketin Araştırma ve Geliştirme Çalışmaları	47
iv. Şirket Faaliyetleri ve Faaliyetlere İlişkin Önemli Gelişmeler	47
v. Finansal Durum	48
vi. Riskler ve Yönetim Organının Değerlendirmesi ..	50
vii. Diğer Hususlar	51
c. Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Düzenlemeler	51
d. Halka Açık Anonim Şirketler için Yıllık Faaliyet Raporunda Aranacak Ek Unsurlar	55
e. Şirketler Topluluğuna İlişkin Ek Unsurlar	59
B. Yıllık Faaliyet Raporunun Genel Kurula Sunulması	60
1. Genel Kurul Öncesinde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı	60
2. Sunum Yöntemi	63
3. Yıllık Faaliyet Raporunun Onaylanmasına İlişkin Yönetim Kurulu Kararının Geçerliliği	66
4. Genel Kurul Oylamasının Sonucu	68
a. Genel Olarak	68
b. Onay Kararı Alınması	69
c. Onaylamama (Ret) Kararı Alınması	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YILLIK FAALİYET RAPORUNUN DÜZENLENMESİ	72
A. Yıllık Faaliyet Raporunun Temelinin Oluşturulması: Yönetim Kurulunun Yöneticilerden Destek Alma Süreci	72
1. Raporlamanın Temel İşlevleri ve Yöneticilerden Yönetim Kuruluna Bilgi Akışı	72
2. Komite ve Komisyonlar	78
a. Türk Ticaret Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Komite ve Komisyonlar	78
b. Bankacılık Kanunu'ndaki Denetim Komitesi'nin İşlevleri ..	80

c. Kurumsal Yönetimle İlgili İkincil Düzenlemeler Kapsamında Komite ve Komisyonlar	82
3. Şirketler Topluluğu Hükümleri Kapsamında Raporlar	87
B. Yetkili Organ	89
C. Hazırlanma Zamanı	92
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BAĞIMSIZ DENETİM KAPSAMINDA YILLIK FAALİYET RAPORUNUN ROLÜ	96
A. Genel Olarak	96
B. Mevzuat	98
C. Denetimin Zamanı	102
D. Denetimin İşlevleri	104
E. Yıllık Faaliyet Raporunun Denetlenmesi	106
1. Denetimin Kapsamı	106
2. Denetlettilmemenin Yaptırımı	108
3. Denetim Raporu	110
SONUÇ	117
KAYNAKÇA	119
ÖZGEÇMİŞ	125

KISALTMALAR

bkz	:	bakınız
dn.	:	dipnot
eTK	:	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HD	:	Hukuk Dairesi
KAMUDESİK	:	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
m.	:	madde
OECD	:	Organization for Economic Co-operation and Development
s.	:	sayfa
Ser. P. K.	:	Sermaye Piyasası Kanunu
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurumu
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu
TDS	:	Türkiye Denetim Standartları
TMS	:	Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	:	ve devamı
Y.	:	Yargıtay
Yönetmelik	:	Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik

RESUME

Le rapport annuel est un des devoirs et les pouvoirs du conseil d'administration, selon l'article 375 du Code de Commerce Turc. Le cadre du rapport annuel est précisé par l'article 516 de la loi et il a été envisagé que le contenu minimum sera réglementé. À cet égard, Le Règlement Pour La Détermination Du Contenu Minimal Du Rapport Annuel Des Sociétés Anonymes été préparé par Le Ministère Des Douanes et Du Commerce.

Le conseil d'administration examine le chiffre d'affaires passé dans le rapport annuel et propose en même temps une projection à long terme.

Le rapport annuel est considéré comme un reflet de la responsabilité du mandataire. Le conseil d'administration, en tant que conseil, doit préparer le rapport annuel. Cette obligation n'empêche pas de recevoir le soutien des gestionnaires dans la préparation du rapport annuel. Cependant, la responsabilité incombe toujours au conseil d'administration.

Les principes de présentation équitable et divulgation publique des sociétés anonymes sont reflétés dans le rapport annuel. Le principe de présentation équitable, qui signifie que la situation financière de l'entreprise est reflétée dans le vrai sens du terme, est essentiellement valable pour les états financiers mais aussi pour le rapport annuel. En outre, les actionnaires et le public doivent être informés de la situation financière de l'entreprise. De cette façon, les actionnaires sont principalement éclairés sur la façon de voter lors de l'assemblée générale. Les secrets commerciaux déterminent la limite du principe de divulgation publique.

En effet, la situation financière de la société présente par le bilan et les états financiers. Cependant, leur compréhension et leur analyse nécessitent une expertise. En particulier, les actionnaires n'ont généralement pas cette expertise. Pour cette raison, il est nécessaire d'expliquer les états financiers et les informations contenues dans le bilan d'une manière que tout le monde comprennent. Ceci explique comment le conseil d'administration doit préparer le rapport annuel de façon à ce que tout le monde puisse comprendre les données sur les états financiers et le bilan.

L'organe de décision de la société anonyme est l'assemblée générale. La décision est prise sur la base des votes des actionnaires. Les actionnaires doivent avoir une connaissance compétente de la société afin de pouvoir décider sur leurs votes. Pour cette raison, le rapport annuel est lié au droit des actionnaires d'obtenir et d'examiner des informations.

Pour que le rapport annuel soit soumis à l'assemblée générale, le conseil d'administration doit prendre une décision dans ce sens. Il est également possible de soumettre plusieurs rapports en cas de désaccord entre les membres du conseil d'administration sur le rapport à présenter. Le rapport annuel doit être soumis à l'assemblée générale dans les trois mois suivant la fin de la période comptable à ce qu'il appartient.

L'assemblée générale peut approuver ou rejeter le rapport annuel. Si le rapport annuel n'est pas approuvé, le conseil d'administration peut être tenu responsable. Il est nécessaire de discuter comment appliquer le principe de la solidarité différenciée à la responsabilité du conseil d'administration sur le rapport annuel.

La réglementation de base sur la responsabilité du conseil d'administration est régie par l'article 553 du Code de Commerce Turc. Les devoirs et l'autorité non transférable du conseil d'administration sont dans le cadre de la responsabilité absolue. Le rapport annuel étant un devoir et une autorité irrévocables, est dans le cadre de la responsabilité du conseil d'administration.

Comme le groupe de société a commencé à être réglé en droit Turc, on a commencé à régler les relations entre les sociétés dominantes les sociétés affiliées. Il est nécessaire de considérer l'ensemble du groupe de société pour bien examiner la situation financière des sociétés, qui ont des entités juridiques indépendantes. Les relations entre les entreprises, dans le cadre du groupe de société, sont révélées par un rapport appelé "rapport d'affiliation". Il est obligatoire pour chaque société du groupe de société d'inclure dans son rapport annuel certaines parties du rapport d'affiliation.

Si le bilan est approuvé par l'assemblée générale, le conseil d'administration devient acquitté. Si le bilan ne contient pas certains aspects, ou s'il contient certains aspects qui empêcheraient de voir la situation réelle de l'entreprise et si l'acte sur ce sujet est intentionnel, le conseil d'administration ne devient pas acquitté. Le rapport annuel est également dans le périmètre du bilan. Dans ce cas, la portée d'acquit est déterminée en fonction des éléments qui peuvent être compris dans le rapport annuel. Par conséquent, autre que des actionnaires, le conseil d'administration a intérêt à préparer le rapport annuel de manière détaillé.

La législation du Conseil des Marchés des Capitaux contient également certains règlements concernant le rapport annuel. Ces règlements sont positifs en termes de transparence, en étendant les limites du contenu obligatoire du rapport annuel. Les règlements sur les principes de gouvernance d'entreprise sont inclus dans le champ d'application de cette législation et il existe également des règlements sur le rapport annuel dans le cadre de ces principes.

Le conseil d'administration peut recevoir un soutien des comités et des commissions lors de la préparation du rapport annuel. Dans le Code de Commerce Turc et la Code Bancaire, on a réglé les comités et les commissions. Les comités et les commissions ont également réglé dans les principes de gouvernance d'entreprise. Le comité le plus important est le comité d'audit dans le cadre de notre recherche. Toutes les lois examinées dans nos recherches contiennent des dispositions et des règlements concernant le comité d'audit.

Enfin, le rapport annuel est inclus dans le périmètre de l'audit indépendant.

ABSTRACT

The annual report is foreseen in Article 375 of the Turkish Commercial Code under the duties and authorities of the board of directors. The framework of annual report is foreseen in Article 516 of the Turkish Commercial Code and it has been envisaged that the minimum content will be regulated. In this respect, the Regulation on the Determination of the Minimum Content of the Annual Activity Report of the Companies Prepared by the Ministry of Customs and Trade has been prepared.

The board reviews the past turnover in the annual activity report and at the same time proposes a forward projection.

The annual report is considered a reflection of the deputy's accountability. The board of directors as a board must carry out the task of organizing the annual report. This obligation does not prevent receiving support from managers in preparing the annual report. However, responsibility is always on the board of directors.

The fair presentation and the public disclosure principles, which are principles of the corporation law, are reflected in the annual report. The honest picture principle, which means that the financial status of the company is reflected in the true way, is essentially valid for the financial statements but also for the annual report. In addition to this, both the shareholders and the public should be informed about the financial situation of the company. In this way, primarily the shareholders are shed light on which way to vote during the general assembly. Trade secrets determine the limit of the principle of public disclosure.

Financial position of the company exposed by the balance sheet and financial statements. However, their understanding and analysis requires expertise. In particular, shareholders generally do not have this expertise. For this reason, it is necessary to disclose the data on the financial statements and on the balance sheet in a way that everyone understands. The explanation of the board of directors expose how the annual report should be understood in a way that everyone can understand the data on financial statements and accounts.

The joint-stock company's decision-making body is a general assembly. The decision is made on the basis of the shareholders' votes. Shareholders need to have competent knowledge of the company in order to be able to decide which way to use their votes. For this reason, the annual report is linked to shareholders' right to obtain and examine information.

In order for the annual activity report to be submitted to the general assembly, the board of directors must take a decision in this direction. It is also possible to submit multiple reports in case of disagreement between members of the board of directors about the report to be presented. The annual report is required to be submitted to the general assembly within three months of the end of the accounting period for which it is relevant.

The general assembly may approve or disapprove the annual report. If the annual report is not approved, the board of directors can be held responsible. It should be discussed how to apply differentiated succession principle to the responsibility of the board of directors in the case of responsibility arising from the annual activity report.

The basic provisions regarding the responsibility of the board of directors is regulated in the article 553 of the Turkish Commercial Code. The non-transferable duties and authorities of the board of directors are under absolute responsibility. Because the annual report is an irrevocable duty and authority, the annual report falls under the responsibility of the board of directors.

As the group of companies started to be ruled in Turkish Law, the connections and relations of judges and affiliated companies are now being regulated. It is necessary to consider the relations between holding and affiliated companies, which have independent legal entities, the whole group of companies in order to be able to evaluate the financial situation of these companies correctly. Inter-company relationships within the group of companies are revealed by a report called "affiliation report". It is mandatory for each company in the group of companies to include in its annual report some parts of the affiliation report.

If the balance sheet is approved by the general assembly, the board of directors is released. If the balance sheet does not contain certain aspects at all, or if it contains certain aspects that would prevent to see the real situation of the company and if the act on this issue is conscious, than the board of directors is not released. The annual report is also in the scope of the balance sheet. In this case, the coverage of the release is determined according to the matters that can be understood from the annual report. Therefore, in addition to the shareholders, the board of directors has an interest in preparing the annual report in a comprehensive manner.

There are also some regulations in the legislation of the Capital Markets Board, regarding the annual report. These regulations are positive in terms of transparency, extending the boundaries of the mandatory content of the annual report. Regulations on corporate governance principles are included in the scope of this legislation and there are also regulations on the annual report within the scope of these principles.

The board of directors may receive support from committees and commissions when preparing the annual activity report. Regulations have been introduced in the Turkish Commercial Code and the Banking Law concerning the committees and commissions. Committees and commissions are also ruled in corporate governance principles. The most important committee is the audit committee within the scope of our research. There are provisions and regulations in all legislation examined in our research regarding the audit committee.

Finally, an annual activity report is included under the scope of the independent audit.

ÖZET

Yıllık faaliyet raporu, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında Türk Ticaret Kanunu'nun 375. maddesinde sayılmaktadır. Yıllık faaliyet raporuna ilişkin kanunun 516. maddesinde çerçeve belirlenmiş ve asgari içeriğin yönetmelikle düzenleneceği öngörülmüştür. Bu doğrultuda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik hazırlanmıştır.

Yönetim kurulu, yıllık faaliyet raporunda geçmiş döneme ilişkin değerlendirme yapar ve aynı zamanda ileriye yönelik de projeksiyon ortaya koyar.

Yıllık faaliyet raporu, vekilin hesap verme borcunun bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Yıllık faaliyet raporunu düzenleme görevi yönetim kurulu tarafından kurul olarak yerine getirilmelidir. Bu zorunluluk, yıllık faaliyet raporunun hazırlanmasında yöneticilerden destek alınmasına engel değildir. Ancak her halde sorumluluk yönetim kurulundadır.

Anonim şirketler hukukunda geçerli olan ilkelerden kamunun aydınlatılması ve dürüst resim ilkelerinin yıllık faaliyet raporunda yansıması bulunmaktadır. Şirketin mali durumunun gerçek şekilde yansıtılması anlamına gelen dürüst resim ilkesi esasen finansal tablolar için geçerlidir ancak yıllık faaliyet raporu açısından da uygulanmaktadır. Bunun yanında, gerek pay sahiplerinin gerekse de kamunun, şirketin mali durumu hakkında aydınlatılması gerekmektedir. Bu şekilde öncelikli olarak pay sahiplerine, genel kurul esnasında hangi yönde oy kullanacakları konusunda ışık tutulmaktadır. Kamunun aydınlatılması ilkesinin sınırını ticari sırlar belirler.

Esasında şirketin mali durumunu bilanço ile finansal tablolar ortaya koymaktadır. Ancak bunların anlaşılması ve analizi uzmanlık gerektirmektedir. Özellikle pay sahipleri genel olarak bu uzmanlığı haiz değildirler. Bu nedenle finansal tablolarda ve bilançoda yer alan verilerin herkesin anlayacağı şekilde açıklanması gerekmektedir. İşte yıllık faaliyet raporu yönetim kurulu tarafından

herkesin anlayabileceği bir şekilde hazırlanarak finansal tablolardaki ve bilançodaki verilerin ne şekilde anlaşılması gerektiğini açıklamaktadır.

Anonim şirketin karar mercii genel kuruldur. Karar ise pay sahiplerinin oyları doğrultusunda oluşmaktadır. Pay sahiplerinin oylarını hangi yönde kullanacaklarına karar verebilmeleri için şirket hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu nedenle de yıllık faaliyet raporu, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkıyla bağlantı içerisindedir.

Yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulabilmesi için yönetim kurulunun bu yönde bir karar alması gerekmektedir. Sunulacak rapor hakkında yönetim kurulu üyeleri arasında anlaşmazlık çıkması halinde birden çok rapor sunulması da mümkündür. Yıllık faaliyet raporunun, ilgili olduğu hesap döneminin bitiminden itibaren üç ay içinde genel kurula sunulması gerekmektedir.

Genel kurul yıllık faaliyet raporunu onaylayabilir veya onaylamayarak reddedebilir. Yıllık faaliyet raporunun onaylanmaması halinde yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilmektedir. Yönetim kurulunun sorumluluğunda geçerli olan farklılaştırılmış teselsül ilkesinin yıllık faaliyet raporundan kaynaklı sorumluluk halinde nasıl uygulanabileceği tartışılmalıdır.

Yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin temel düzenleme Türk Ticaret Kanunu'nun 553. maddesinde düzenlenmektedir. Yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri mutlak sorumluluk kapsamındadır. Yıllık faaliyet raporunun da devredilemez bir görev ve yetki olması nedeniyle yıllık faaliyet raporu yönetim kurulunun sorumluluğunun kapsamında yer almaktadır.

Şirketler topluluğunun Türk Hukuku'nda düzenlenmeye başlamasıyla birlikte artık hakim ve bağlı şirketlerin birbirleriyle olan bağlantı ve ilişkileri de düzenleme altına alınmaya başlanmıştır. Hakim ve bağlı şirketlerin birbirinden bağımsız tüzel kişilikleri olmakla birlikte bu şirketlerin özellikle finansal durumunun doğru şekilde değerlendirilebilmesi için şirketler topluluğunun tamamının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Şirketler topluluğu kapsamında yer alan şirketler arası ilişkiler "bağlılık raporu" adı verilen bir rapor ile ortaya konmaktadır. Şirketler

topluluğunda yer alan her bir şirketin yıllık faaliyet raporunda bağlılık raporunun bazı kısımlarına yer verilmesi zorunludur.

Genel kurul tarafından bilançonun onaylanması halinde yönetim kurulu ibra edilmiş olmaktadır. bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisi doğurmaz. Bilançonun kapsamında yıllık faaliyet raporu da değerlendirilmelidir. Bu durumda ibranın kapsamı, yıllık faaliyet raporundan anlaşılabilen hususlara göre belirlenmektedir. Dolayısıyla yıllık faaliyet raporunun kapsamlı şekilde hazırlanmasında pay sahiplerinin yanında yönetim kurulunun da menfaati bulunmaktadır.

Yıllık faaliyet raporuna ilişkin olarak, Sermaye Piyasası Kurulu mevzuatında da bir takım düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler yıllık faaliyet raporunun zorunlu içeriğinin sınırlarını genişleten, şeffaflık açısından olumlu düzenlemelerdir. Bu mevzuatın kapsamında kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin de düzenlemelere yer verilmekte olup, bu ilkelerin kapsamında yıllık faaliyet raporu hakkında düzenlemeler de bulunmaktadır.

Yönetim kurulu, yıllık faaliyet raporunu hazırlarken komite ve komisyonlardan destek alabilir. Komite ve Komisyonlara ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nda ve Bankacılık Kanunu'nda düzenlemeler getirilmiştir. Komite ve komisyonlar bunların haricinde kurumsal yönetim ilkelerinde de düzenlenmiştir. Konumuz açısından en önemli komite denetim komitesidir. Denetim komitesine ilişkin, konumuz açısından incelenen tüm mevzuatta hüküm ve düzenleme bulunmaktadır.

Son olarak, bağımsız denetimin kapsamında yıllık faaliyet raporu da yer almaktadır.

GİRİŞ

Anonim şirketlerde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte önemi artan bir konudur. Yıllık faaliyet raporu yönetim kurulunun hazırladığı bir rapor olup, genel olarak kabul edildiği üzere vekilin hesap verme borcunun bir yansımasıdır. İlgili olduğu hesap döneminin sonlanmasıyla ardından yönetim kurulu bir durum değerlendirmesi niteliğindeki yıllık faaliyet raporunu genel kurula sunar. Genel kurulun özellikle bilanço ve finansal tablolar hakkında doğru şekilde bilgilenebilmesi ancak bu verilerin gereken şartları taşıyan bir yıllık faaliyet raporuyla desteklenmesi halinde mümkün olabilecektir. Bunun nedeni ise finansal tablolar ile bilanço incelemesinin uzmanlık gerektirmesidir. Genel kuruldaki pay sahiplerinin tümünün bu uzmanlığı haiz olmadığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda hesap dönemi sonu itibarıyla şirketin mali durumunun bu kişilere açıklanması gerekecektir. İşte bu açıklamanın bizzat şirketin yönetim organı tarafından yapıldığı belge, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporudur.

Yıllık faaliyet raporunun tek başına ele alınmasının sınırlı bir yaklaşım ortaya koyacak olması nedeniyle konunun bağlantılı olduğu diğer kavram ve kurumlarla olan ilişkisi de incelemenin kapsamına alınmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Bu kapsamda yıllık faaliyet raporunun; kavramsal boyutu, hukuki niteliği ve yasada düzenleniş biçimi ile yönetim kurulunun sorumluluğu kapsamındaki rolü birinci bölümde, içeriği ve genel kurula sunulması ikinci bölümde, düzenlenme süreci üçüncü bölümde, bağımsız denetimle olan ilişkisi dördüncü bölümde incelenmiştir.

Öğretide konu hakkında sınırlı kaynak mevcuttur ve henüz Yargıtay yahut Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında yol gösterici içtihat bulunmamaktadır. Konu, bu nedenle tercih edilmiştir. Bu durum bir yandan konu hakkında berrak bir çalışma alanı sunmakta iken diğer yandan uygulamanın yıllık faaliyet raporuna bakışının tespiti zorlaştırmaktadır. Hal böyle olunca çalışmanın içerisinde yol gösterecek nitelikte yargı kararı ne yazık ki arzulanan seviyede sunulamamıştır.

Türk Ticaret Kanunu, yıllık faaliyet raporuna ilişkin genel çerçeveyi çizmekle yetinmekte, raporun asgari içeriğine ilişkin düzenlemeleri ikincil mevzuata tevdi etmektedir. Bunun yanında yıllık faaliyet raporunun içeriği halka açık şirketler ile şirketler topluluklarında farklılık göstermektedir.

Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nun ilgili maddesi yürürlükten kalkmış, gündemde olan anonim şirketlere ilişkin revizyon tasarısında da konu hakkında emsal olarak addedilebilecek bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Yıllık faaliyet raporu bir taraftan da kurumsal yönetim ve tabii ki anonim şirketler hukukunda geçerli olan ilkelerle de yakından ilintilidir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun getirmiş olduğu bir diğer yenilik olan bağımsız denetimin de yıllık faaliyet raporuyla ilişkisi mevcuttur. Bağımsız denetimin kapsamında yıllık faaliyet raporu yer almakta ise de bu denetim sınırlı niteliktedir. Öte yandan bağımsız denetime tabi şirketler açısından yönetim kurulunun sorumluluğunun tespitinde yıllık faaliyet raporunun etki edip etmeyeceği de incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YILLIK FAALİYET RAPORU KAVRAMI, YILLIK FAALİYET RAPORUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ, YASADA DÜZENLENİŞ BİÇİMİ VE SORUMLULUK HUKUKU AÇISINDAN KONUMU

A. Kavram

1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu (TTK) madde (m.) 365 uyarınca *anonim şirket, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur*. Bu tanımlamanın ilk bakışta yönetim kurulunun yalnızca yetki boyutuyla ifade edildiği söylenebilecektir. Hâlbuki yönetim kurulunun yetkilerinden önce görevleri bulunmaktadır.

Esasen, görev ve yetki kavramları birbirinden bağımsız kavramlar olarak düşünülmemelidir. Zira TTK'nin yönetim kuruluna yüklediği görevler aynı zamanda o konudaki yetkiyi de içerir¹. Bu bağlamda, bir organ olarak yönetim kuruluna tanınan yetkilerin kanuna ve anasözleşmeye uygun bir şekilde yerine getirilmesi, yönetim kurulunun görevidir.

Yönetim kuruluna yüklenen görev ve yetkiler, "Yönetimin devri" başlıklı TTK m. 367 kapsamında *kısmen veya tamamen, bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devredilebilir*. Bu devrin sınırını ise "Devredilemez görev ve yetkiler" başlıklı 375inci madde teşkil etmektedir. Bu görev yetkiler genel kurul tarafından yönetim kurulundan başkasına verilemez ve yönetim kurulu da bu görev ve yetkileri başkasına devredemez². Söz konusu yetkiler, yönetim kurulu tarafından bir kurul organ olarak yerine getirilmelidir³. Bu yetkiler yerine getirilirken yönetim

¹ Çamoğlu, Ersin (Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal) Ortaklıklar Hukuku I, İstanbul, 2014, sayfa (s.) 331.

² Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, 2013, s. 208.

³ Çamoğlu, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle), İstanbul, 2007, s. 74; Kırca, İsmail (Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar), Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Ankara, 2013, s. 540; Üçışık/Çelik, Anonim Ortaklıklar, s. 396; Ayoğlu, Tolga, "Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin İkincil Mevzuatın Değerlendirilmesi Sempozyumu, İstanbul, 2013, 35-50, s. 45; Altay, Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul, 2011, s. 145-147; Akdağ Güney, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul, 2016, s. 147.

kurulu kendi içinde görev dağılımı yapabilir; şirket çalışanlarının ve uzmanların emeğinden yararlanabilir. Şu kadar ki, tüm bu hazırlık aşamalarının sonucunda kararın alınması ve uygulanmasının gözetimi, yönetim kurulunun sorumluluk alanına girmektedir. Hatta denilebilir ki, vazgeçilemez ve devredilemez bir yetkinin yerine getirilmesi anlamında bir kurul organ olarak yönetim kurulu tarafından yerine getirilecek bir görev, yönetim kurulunun inisiyatifiyle başka kişilere yaptırılsa⁴ dahi durum böyledir. Yönetim kurulu söz konusu görevin yerine getirilmesinden sorumludur.

İşte yönetim kurulunun devredemeyeceği, kurul olarak yerine getirilmesi gerekli⁵ görev ve yetkilerinden birisi de *yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi ve genel kurula sunulması*⁶. Yıllık faaliyet raporu anonim ortaklığın belirli bir faaliyet yılına (TTK m. 514'te *geçmiş hesap dönemi* ifadesi yer almaktadır) ait olan yönetsel bir durum değerlendirmesidir⁷. Bu özelliği itibariyle muhasebe standartlarına göre düzenlenen ve dipnotları haricinde rakamlardan ibaret olan finansal tabloların aksine yıllık faaliyet raporu- bazı rakamları içerebilmekle birlikte⁸ - nesnel verilerin yönetim kurulu tarafından öznel bir şekilde değerlendirilmesini kapsayan ve finansal tabloları tamamlayan bir durum raporudur.

Anonim ortaklık bir sermaye ortaklığıdır (TTK m. 329). Gerek öğretide gerek uygulamada anonim ortaklıklara verilen önemin ve anonim ortaklığın sermaye ortaklıklarının en tipik görünüm biçimi olduğunun bir göstergesi ve TTK'ye yansımaları ise Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirkete ilişkin m. 565/2 hükmünde yer alan "*Birinci fıkra gösterilen hususların dışında, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça anonim şirket hükümleri uygulanır.*" ifadesi ile Limited Şirkete

⁴ Yönetim kurulunun finansal raporların hazırlanması ve imzaya hazır hale getirilmesi konusunda örneğin şirketin muhasebe departmanından yararlanması ve finansal tabloları incelemekten dahi imzalaması, buna örnektir.

⁵ İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul, 1989, s. 205; Domaniç, Hayri, Anonim Şirketler, İstanbul, 1978, s. 205.

⁶ Eminoğlu TTK m. 375'de sayılan, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinin sınırlı sayıda olmadığını belirterek örneğin yıllık faaliyet raporunun anılan madde hükmünde yer almamasına rağmen yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden olduğunu belirtmişse de hemen ardından TTK m. 375 kapsamında yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesinin de bulunduğunu ifade etmiştir. Bkz: Eminoğlu, Cafer, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, İstanbul, 2014, s. 217-219.

⁷ Altay, Yetki Devri, s. 145.

⁸ Yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri, ayni ve nakdi imkanlar, sigortalar ve benzeri teminatlar (TTK m. 516/2-c).

ilişkin m. 644 hükmünde yer alan "*Aşağıda madde numaraları bildirilen anonim şirketlere ilişkin hükümler limited şirketlere de uygulanır.*" ifadesinde görülmektedir.

Anonim ortaklık katı bir sermaye ortaklığıdır. "Tek borç ilkesi" olarak adlandırılan, Pay sahiplerinin şirkete karşı sorumluluğunun sermaye borcu ile sınırlı olması (TTK m. 480) ve bu ilkenin istisnalarının dar olması, anonim ortaklığı yatırımcılar açısından cazip hale getirmektedir. Bu tercihin iki yansıması olmaktadır: Birincisi ortaklığın önemi⁹, ikincisi ise ortaklık üzerinden yapılabilecek suiistimallerin kolaylığıdır¹⁰. Ortaklığın öneminden kasıt, anonim ortaklıkların büyük yatırımlarını bünyesinde toplama özelliğidir ve ortaklığın çapı büyüdükçe, menfaat sahiplerinin çevresi genişler¹¹. Suiistimallerin kolaylığından ve yaygınlığından kasıt, anonim ortaklıklarda bir yandan özden organ ilkesinin bulunmaması nedeniyle pay sahiplerinin yöneticiler üzerindeki kontrolünün zayıf olması¹², diğer yandan da anonim ortaklıkların girift ekonomik ilişkiler içine girmesinden kaynaklanmaktadır. Yine de anonim ortaklıkların suiistimallere yatkınlığının diğer ortaklık tiplerine göre daha yoğun olduğu yönünde bir yargıya varılamaz.

Çağdaş anonim ortaklıklar halktan kaynak toplayarak bu toplanan büyük kaynak ile büyük meblağlı işleri icra etmek için kurulur¹³. Bu ortaklık tipi, halktan toplanılan sermayenin yatırıma dönüştürülerek¹⁴ elde edilen kârın pay sahiplerine (yani halka) dağıtılması amacıyla hareket etme amacıyla idealize edilmektedir¹⁵. Kavram içerisinde yer alan "anonim" ifadesi de idealde pay sahiplerinin geniş halk kitlesi olmasını yani pay sahiplerinin adeta anonimleşmesini¹⁶ ve ortaklık düzeninde pay sahibinin değil payın eksen olarak benimsenmesini ifade eder. Bu nedenle Anonim Ortaklıklar ticaret hukukunda önemli bir konuma sahiptir¹⁷.

⁹ Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, Bursa, 2012, s. 133.

¹⁰ Paslı, Ali, Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, İstanbul, 2004, s. 13; Bilgili/Demirkapı, s. 134.

¹¹ Bu durum, şirket sermayesinin tedarikini sağlayan pay sahipleri kavramı öne çıkmakta ve bir anonim şirketin yönetiminin karmaşıklığı ve uzmanlık gerektirmesi, öte yandan kararların hızlı bir şekilde alınması gerekliliği karşısında şirketin pay sahipleri tarafından yönetilmesi beklenemeyeceğinden pay sahiplerine temel haklar sağlanması kurumsal yönetimin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bkz: Paslı, s. 86-90; Doğan, Beşir Fatih, Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, İstanbul, 2011, s. 107.

¹² Paslı, s. 30.

¹³ Paslı, s. 31.

¹⁴ Bilgili/Demirkapı, s. 133.

¹⁵ Paslı, s. 5 *Pulaşlı*'ya göre "tipik" anonim ortaklıklar çok ortaklıdır. Bkz: Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, 2015, s. 263-264.

¹⁶ Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat), s. 89.

¹⁷ Bilgili/Demirkapı, s. 133.

Anonim ortaklıkların -kural olarak- bu çok ortaklı¹⁸ ve karmaşık yapısı karşısında, pay sahiplerinin bilgilendirilmesine yönelik ihtiyaç, giderek daha belirgin hale gelmektedir. Pay sahibinin aydınlanması, bir yandan etkin, bir yandan edilgen bir şekilde gerçekleşmektedir¹⁹. Bu anlamda yıllık faaliyet raporunun birçok işlevi vardır. Bu işlevlerden temel teşkil edeni ve diğer işlevleri ortaya çıkaranı ise yıllık faaliyet raporunun kamuyu ve ortakları aydınlatma işlevidir²⁰.

Yıllık faaliyet raporunun bu temel işlevini, organların karşılıklı konumunda gözlemlemek gerekir. Anonim ortaklıkların zorunlu organları genel kurul ve yönetim kuruludur²¹. Her iki organ arasındaki dengeyi ve organlar arasındaki eşitlik ilkesinin özünü, TTK.m. 74 hükmü belirlemektedir. Buna göre genel kurul sadece kanunda ve anasözleşmede kendisine tanınan yetkilere sahiptir. Kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya ise yönetim kurulu yetkilidir. Genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri; esas sözleşmenin değiştirilmesi; Yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları; Kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınmaları; Finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması; Kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi; Önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı olarak sıralanmaktadır (TTK m. 408). Genel kurulun yapısı²², bu organın yürütmeye ilişkin işlevler üstlenmesine

¹⁸ Bilgili/Demirkapı, s. 170.

¹⁹ Pay sahibinin bilgi alma hakkı hakkında bkz: Kaya, Arslan, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara, 2001; Öztekin, Selçuk, "Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı", Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Anısına Armağan (s. 293-333); Karasu, Rauf, "TTK Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı", Batider, Aralık 2005, Cilt: XXII, Sayı: 2, s. 73-114.

²⁰ Çamoğlu, Ersin, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkında Düşünceler", İktisat Maliye; XVII/12, Mart 1971, 540-544, s. 540.

²¹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 182; Bilgili/Demirkapı, s. 170; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 347.

²² Genel kurul, yapısı gereği ağır işleyen bir organdır. Bkz: Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 329. Öte yandan genel kurul, en az yılda bir olağan ve gerektiğinde de olağanüstü olarak toplanması nedeniyle arızı/geçiş bir organdır. Bkz: Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 348; Şener, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara, 2017, s. 459; Bilgili/Demirkapı, s. 171; Paslı, s. 287.

elverişli değildir; dolayısıyla genel kurul bir iç organ niteliğinde olup, genel kurulun yürütmeye ilişkin görevi bulunmamaktadır²³.

Yönetim kurulu ise ortaklığın yönetim ve temsil organıdır (TTK m. 365) ve üstelik, kanunun ve esas sözleşmenin genel kurula tanıdığı yetkiler dışında kalan tüm yetkileri elinde bulundurur.

Anonim ortaklığın bu zorunlu iki organı arasında bir altlık-üstlük ilişkisi değil²⁴ bir görev ve işbölümü ayrımı bulunmaktadır²⁵. Zira her iki organın da devredilemez görev ve yetkileri ayrı ayrı düzenlenmiştir ve bu nedenle de bir organ diğzerinin alanına müdahale edemez²⁶²⁷. Dolayısıyla genel kurulun, şirketin yönetim organı olan yönetim kurulu üzerindeki sınırlı etkileri, seçim, ücretlendirme, ibra ve azil ile sınırlı olacaktır²⁸.

Genel kurulun alacağı kararlarda, özellikle de olağan genel kurul toplantılarında, yıllık faaliyet raporunun aydınlatma işlevi etki edecektir. Şöyle ki, anonim ortaklığın yönetim kurulunca yönetilmesi (TTK m. 365) nedeniyle genel kurul üyelerinin yönetim kurulu üyeleri ile aynı oranda şirketin işleyişi hakkında bilgi sahibi olmaları beklenemez. Gerçi, genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki belirgin ayrım daha ziyade halka açık anonim ortaklıklar gibi çok ortaklı şirketler ve kurumsal bir biçimde yapılanan şirketler için geçerli olacaktır. Çünkü kapalı nitelikteki anonim şirketlerde şirket ortakları çoğu zaman yönetim kurulu üyesi de olmaktadır. Bununla birlikte, kanunun öngördüğü yapıda, pay sahiplerinin şirketin işleyişi hakkında ancak genel kurulda²⁹ bilgi edinebilmesi esastır ve bu bilgilendirme sürecinde yıllık faaliyet raporu; finansal tabloları yorumlayıcı ve tamamlayıcı bir rol

²³ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 183.

²⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 183, Üçışık/Çelik, Anonim Ortaklıklar, s. 44.

²⁵ Bilgili/Demirkapı, s. 170. Organlar arasında işlev ayrımı bulunduğu yönünde bkz: Eminoğlu, s. 216.

²⁶ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 180.

²⁷ Anonim şirketlere ilişkin kanuni düzen belirtildiği şekilde olmakla birlikte limited şirketlerde istisnai bir durum mevcuttur. TTK m. 625/2 uyarınca limited şirket sözleşmesinde müdürün veya müdürlerin aldıkları belirli kararları ve münferit sorunları genel kurulun onayına sunmaları gereği öngörülebilir. Bu durum öğretide genel kurulun müdürlerin kararlarına karşı veto hakkı olarak nitelendirilmektedir. Bkz: Şener, Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara, 2017, s. 57. Yazar TTK m. 625/2'nin mehz İsviçre Borçlar Kanunu m. 811/1 hükmüne uygun olarak "Ortaklık sözleşmesinde müdürlerin genel kurula a. Belirli kararları onay için sunmaları zorunluluğu b. münferit sorunları onay için sunabileceklerinin öngörülmesi olanaklıdır." şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir.

²⁸ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 181.

²⁹ Pay sahibinin genel kurul dışında da bilgi alma hakkı mevcuttur (TTK m. 437/4). Ayrıca bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 325.

üstlenir. Kapalı anonim ortaklıklarda, özellikle aile ortaklıklarında pay sahiplerinin aynı zamanda yönetici olması, yönetici olmayan azlık paysahipleri açısından bilgi alma hakkına yönelik ihtiyacı ortadan kaldırmamaktadır. Bu veriler ışığında yıllık faaliyet raporunun, pay sahiplerinin şirketin işleyişi hakkında bir bilgi edinmeleri için asgari aracı oluşturduğu kaydedilmelidir.

Bu işlevlerinden hareketle bir tanım vermemiz gerekirse; yıllık faaliyet raporu, yönetim kurulu tarafından hazırlanan ve her olağan genel kurulda geçmiş faaliyet yılıyla ilgili olarak pay sahiplerine ve gerektiğinde kamuyu aydınlatma araçları yoluyla menfaat sahiplerine açıklanan, finansal raporları tamamlayan, hem nesnel anlamda rakamları ve olguları hem de öznel anlamda yönetim kurulunun görüşünü ve geleceğe ilişkin projeksiyonunu içeren bir durum raporudur.

2. Unsurları

Yıllık Faaliyet Raporu'nun içeriğine ilişkin ilk düzenlemeler TTK m. 516'da yer almaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında anonim şirketler ve aynı zamanda şirketler topluluğu bakımından yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun ayrıntılı asgari içeriğinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yönetmelik marifetiyle düzenleneceği öngörülmektedir³⁰. Bakanlıkça hazırlanan ikincil mevzuata ilişkin detaylı açıklamaya aşağıda, yıllık faaliyet raporunun içeriği hakkındaki açıklamalarımızda³¹ yer vereceğimiz için ilk olarak kanun hükmü incelenecektir.

Yıllık faaliyet raporunun ana unsurları TTK m. 516/1'de belirtilmiştir³²: Şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ve her yönüyle finansal durumu. Bunun yanında madde hükmündeki diğer öğeler ise yan unsurlardır³³: Şirketin gelişme durumu, karşılaşılmaları muhtemel riskler ve bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesi (fıkra 1); faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve özel önem taşıyan olaylar, şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları,

³⁰ 08.06.2011 tarih ve 27958 sayılı (mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı kurulmuştur. Bu nedenle madde metninde yer alan bakanlık Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak anlaşılmalıdır.

³¹ Bkz: Aşağıda 2. Bölüm, s. 40 vd.

³² Altay, Yetki Devri, s. 149.

³³ Altay, Yetki Devri, s. 149.

yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilere³⁴ ödenen ücret, prim, ikramiye gibi mali menfaatler, ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri, ayni ve nakdi imkanlar, sigortalar ve benzeri teminatlar (fıkra 2).

Maddenin gerekçesinde de ana konunun şirketin işlerinin akışı ve her yönü ile durumu olduğu ifade edilmiştir. "Her yönü" ibaresinin malvarlığı durumunu, faaliyet sonuçlarını, alacak/borç ilişkisini, öz kaynağın yeterli olup olmadığını da içereceği yine gerekçede ifade edilmiştir.

Pulaşlı'ya göre yıllık faaliyet raporu iki bölümden oluşur: Birinci bölümde, şirketin ilgili dönemine ait iş ve işlemlerinin akışı, her yönüyle finansal durumu; ikinci bölümde ise, "geleceğe bakış" başlığı altında geleceğe yönelik tahminler yer alır³⁵.

Şirketin faaliyetlerinin akışının ve finansal durumun ana eksen olması sebebiyle finansal tablolar önem taşımaktadır. Zira şirketin finansal durumunu doğrudan ortaya koyacak olan finansal tablolardır³⁶. Finansal tablolar, yıllık faaliyet raporunda yer alan rakamların da temelini oluşturur. Bu itibarla yıllık faaliyet raporunun finansal tablolarla uyumlu olması gerekmektedir³⁷.

Anonim ortaklığın finansal tabloları hakkında TTK m. 514 hükmü Türkiye Muhasebe Standartlarına (TMS) atıf yapmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 64 ve devamı (vd.) hükümlerinde, ilkin hem ticari defterlerin (TTK m. 64) hem de finansal tabloların TMS'ye uygun bir şekilde düzenlenmesi öngörülmüştü. 6335 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle, ticari defterlerin TMS'ye uygun bir şekilde düzenlenmesi zorunluluğu kaldırılmış; 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (HKH)³⁸ m. 9/a hükmü ile, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'na, farklı muhasebe standartları belirleme yetkisini bahşetmiştir. Buna göre mezkûr kurul, tabi oldukları kanunlar gereği defter tutmakla yükümlü olanlara ait

³⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 18.02.2009 T., 2009/10-36 E., 2009/82 K. sayılı ilamına göre "*Özel hukuk tüzel kişilerinin üst düzeydeki yönetici veya yetkilileri; tüzel kişiyi üst düzeyde yöneten kimseyi ifade eder ...*". Bu tanımlama şüphesiz kavramın yeterli izahından uzaktır.

³⁵ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 430.

³⁶ Altay, Yetki Devri, s. 150.

³⁷ Detayları aşağıda açıklanacağı üzere yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtmayı yansıtmadığı da denetimin kapsamı içindedir (TTK m. 397/1).

³⁸ 02.11.2011 tarih ve 28103 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

finansal tabloların; ihtiyaca uygunluğunu, şeffaflığını, güvenilirliğini, anlaşılabilirliğini, karşılaştırılabilirliğini ve tutarlılığını sağlamak amacıyla, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamakla görevlendirilmiş ve bu konuda yetkilendirilmiştir.

TTK m. 68 hükmü ile her tacire ticari faaliyetinin başında ve her faaliyet döneminin sonunda, varlık ve borçlarının tutarlarının ilişkisini gösteren finansal tabloyu (sırasıyla açılış bilançosunu ve yıllık bilanço) çıkarma zorunluluğu getirmiştir. Açılış bilançosunda, yılsonu finansal tablolarının, yılsonu bilançosuna ilişkin hükümleri uygulanır (TTK m. 68/1). Bilanço ile gelir tablosu, yıl sonu finansal tablolarını oluşturur (TTK m. 68/3).

Üçışık/Çelik, bilanço ile gelir tablosunun, yıl sonu finansal tablolarını oluşturduğuna ilişkin TTK m. 68/3 hükmünün asgariyi gösterdiğini, bu itibarla yıl sonu finansal tablolarının bilanço, gelir tablosu, satışların maliyeti tablosu, fon (nakit) akım tabloları, kâr dağıtım tablosu ve öz kaynaklar değişim tablosundan oluştuğunu belirtmektedir³⁹. Mali tabloların anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir olması ve zamanında düzenlenmesi gerekir⁴⁰. Finansal tabloların TMS'ye uygunluğundan (TTK m. 69/a) ve bu standartlara göre şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılması da yönetim kurulunun sorumluluğunun kapsamındadır⁴¹.

Yıllık faaliyet raporunun, finansal tabloların analizi için gerekli iktisat bilgisine sahip olmayabilen pay sahiplerine, finansal tablolar ile şirketin içerisinde bulunduğu durumun açıklanması fonksiyonu bulunmaktadır⁴². Bilanço ve kar-zarar hesapları rakamsal bir sonuç ortaya koyması ve bu sonuca yol açan işlemler hakkında bilgi içermemesi nedeniyle yeterince aydınlatıcı değil⁴³, zayıftır⁴⁴.

³⁹ Üçışık, Güzin/Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, İstanbul, 2018, s. 9, 95-111.

⁴⁰ Üçışık/Çelik, Finansal Tablolar, s. 10.

⁴¹ Altay, Yetki Devri, s. 142. Aynı yönde bkz: Üçışık/Çelik, Finansal Tablolar, s. 148.

⁴² Kaya, s. 120.

⁴³ Üçışık/Çelik, Anonim Ortaklıklar, s. 405.

⁴⁴ Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 540; Çamoğlu, Sorumluluk, s. 215, dipnot (dn.) 19b.

Yıllık faaliyet raporunda yönetim kurulu, şirketin finansal tabloları ışığında bir değerlendirmeye yer vermelidir. Finansal tablolar, dürüst resim ilkesi uyarınca, şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde hazırlanmalıdır (TTK m. 515). Bu kural, madde başlığında da ifade edildiği üzere, *dürüst resim ilkesidir*. Yıllık faaliyet raporu ise, şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumunu, *doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst şekilde* yansıtmalıdır. Buradaki yöntem hesap verebilirlik ilkesine işaret etmektedir⁴⁵.

Yıllık faaliyet raporunun içeriğinde yer alması gereken unsurlar sayılırken, maddenin ikinci fıkrasında "*üst düzey yönetici*" kavramı karşımıza çıkmaktadır. Kavramın yasal bir tanımının bulunmaması nedeniyle açıklığa kavuşturulması faydalı olabilecektir. Her ne kadar başta TTK olmak üzere yasal bir tanımlama bulunmasa da, madde metninde TTK içerisinde tanımlanan ve kavram niteliğindeki bazı sıfatların kullanılmamış olmasından hareket ederek bir tanım yapmak mümkün olabilecektir. Konumuzla doğrudan ilgili şekilde olmasa da öğretide kavramın çeşitli şekillerde tanımlandığını görüyoruz.

*Aslanköylü'*ye göre tüzel kişinin yönetiminde son sözü söyleyen kimse üst düzey yöneticidir⁴⁶.

Öte yandan, Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik m. 3/1-f uyarınca üst düzey yönetici şirket yönetim organı üyeleri dışında, yönetim organınca şirketin faaliyetlerini doğrudan veya dolaylı olarak planlama, yönetme ve kontrol etme yetkisi ve sorumluluğu verilen kişilerdir⁴⁷.

⁴⁵ Altay, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıklar Hukukunda Denetim Komitesinin Hukuki İşlevleri", Batider, C. XXV, s. 152.

⁴⁶ Aslanköylü, Resul, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara, 2003, s. 814.

⁴⁷ Ayoğlu, bu tanımın genel geçer bir kriter ortaya koymadığını, her bir şirket açısından, o şirketin işletmesinin çapını ve organizasyonunu dikkate alarak sadece "planlama", "yönetme" ve "kontrol etme" yetkilerinin tümüne birlikte sahip olan yöneticilerin bu kapsamda kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz: Ayoğlu, s. 41.

Mezkûr fıkra da üst düzey yöneticiden önce yönetim kurulu üyelerinin zikredilmiş olması her iki kavramın birbirinden farklı olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla öğretide kavram tanımlanırken yönetim kurulu üyeliğinden farklı olduğuna ilişkin yapılan vurgu⁴⁸ yıllık faaliyet raporu özelinde belirleyici olmamaktadır.

Yargıtay içtihadı⁴⁹ ve TTK sistematigi beraber incelendiğinde şu sonuca varmak mümkündür: Yönetimin devrine ilişkin TTK m. 367'de zikredilen, anonim şirketin yönetiminin kısmen veya tamamen kendisine devredildiği üçüncü kişiler "üst düzey yönetici" olarak kabul edilebilir⁵⁰. Öğretide hakim görüş bu kişileri "murahhas müdür" olarak nitelemekte⁵¹, *Tekinalp* ise bir kişinin "murahhas" olabilmesi için kendisine hem yönetim işlevinin hem de temsil yetkisinin devredilmesinin gerektiğini belirtmektedir⁵².

3. Anonim Ortaklıklar Hukukunda Geçerli İlkelerle İlişkisi

a. Genel Olarak

Anonim ortaklıklar hukukunda uygulama alanı bulan birtakım ilkeler bulunmaktadır. Bu ilkeler TTK'de doğrudan bir liste halinde sıralanmış değildir. Zira bu ilkelerin kanunun üstünde yer aldığı kaydedilmelidir⁵³.

⁴⁸ Ayan, Zehra, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirketin Sosyal Sigorta Borçlarından Sorumluluğu", (www.kamu-is.org.tr/pdf/OGC16.pdf), Erişim Tarihi: 17.01.2016, s. 414.

⁴⁹ Yargıtay (Y.). 10. Hukuk Dairesi (HD) 26.09.2017 T., 2015/6164 E., 2017/ 6149 K.: "Yerleşmiş Yargıtay uygulamaları ile öğretide kabul edildiği üzere "üst düzey yönetici" kavramından anlaşılan şirketin mali ve idari konularında tek başına emir ve tasarruf yetkisine sahip özel şekilde kendisine yetki verilen kişidir.", (www.kazanci.com), Erişim Tarihi: 22.01.2018. Y. 21. HD 21.11.2000 T., 2000/7429 E., 2000/8199 K.: "... Öte yandan Türk Ticaret Kanununun 317. maddesi uyarınca; bir A.Ş.'in idare ve yönetimi aynı zamanda karar organı olarak, yetkili idare meclisince yerine getirilmektedir. Her iki hükmün birlikte değerlendirilmesi durumunda; bir A.Ş. yönünden primlerin ödenmesinde, sorumlu üst düzey yöneticiden söz edebilmek için bu kimsenin yönetim kurulunda başkan veya başkan yardımcısı gibi ünvan taşıması veya imza yetkisine sahip üye olması veya şirketin yönetiminde parasal konularda yetkili genel müdür, finansman veya muhasebe müdürü gibi üst düzeyde sorumluluk taşıyan görevli olması gerekir. Bunun dışında kalan ve şirketin idare veya mali işlerinde doğrudan söz sahibi veya yetkili olmayan, karar organında yer almayan kişilerin işverenle müşterek sorumluluğu düşünülemez. Şirkette görevli bir kimsenin belli konularda imza sahibi olması da bu zorunluluğu ortadan kaldırmaz...", (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 17.01.2016. Aynı yönde: Y. 21. HD 21.11.2002 T., 2002/9012 E., 2002/9985 K.

⁵⁰ Paşlı, s. 306.

⁵¹ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 346; Şener, Ortaklıklar, s. 369; Altay, Yetki Devri, s. 77; Paşlı, s. 306.

⁵² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 220.

⁵³ İstisna olarak eşit işlem ilkesi TTK m. 357'de, sermayenin korunması ilkesi ise TTK m. 391/b ve TTK m. 447/c hükmünde yer almaktadır.

Anonim ortaklıklara hakim olan ilkeleri; çoğunluk ilkesi, sınırlı sorumluluk ilkesi, malvarlığının ve sermayenin korunması ilkesi, yönetim kurulunun kendisine yabancı bir malvarlığını yönetmesi ilkesi, uluslararası finansal raporlama ve bağımsız denetim ilkesi, emredici hükümler ilkesi, kamuyu aydınlatma ilkesi, kurumsal yönetim (corporate governance) ilkesi ve şeffaflık ilkesi olarak sıralamak mümkündür⁵⁴. Bu ilkelerden özellikle malvarlığının korunması ilkesi, şeffaflık ilkesi, kamunun aydınlatılması ilkesi, eşitlik ilkesi, yıllık faaliyet raporunu biçimlendirmekte ve bu raporun hukuki etkilerini belirlemektedir. Yeri geldikçe bu ilkelerin yıllık faaliyet raporu üzerindeki etkilerini ele alacağız⁵⁵. Bununla birlikte bu ilkelerden doğrudan yıllık faaliyet raporunu ilgilendirenlerini ana hatlarıyla incelemekte yarar vardır.

b. Kamunun Aydınlatılması İlkesi

Kamunun aydınlatılması ilkesi, bir anonim şirketin, ticari sırları istisna olmak üzere, bilanço, rapor, izahname, sirküler gibi belgelerinin gerçekler hakkında tam bilgi verecek usul ile yeterli ayrıntıları gösterecek modellere göre düzenlenmesi ve açıklanması anlamına gelmektedir^{56 57}. Kamunun aydınlatılması, bir yandan düzenli olarak yönetim kurulu tarafından açıklanan durum raporlarıyla (finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporu) diğer yandan da özel durum⁵⁸ açıklamalarıyla

⁵⁴ Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), Ortaklıklar, s. 287-289. *Üçışık/Çelik'e* göre anonim ortaklıklara hakim olan ilkeler: i) Çoğunluk ilkesi; ii) Tek borç ilkesi; iii) Malvarlığının korunması ilkesi; iv) Hakların sakınılarak kullanılması ilkesi; v) Eşit işlem ilkesi; vi) Kamuyu aydınlatması ilkesidir. Bkz: *Üçışık/Çelik*, Anonim Ortaklıklar, s. 49 ve devamı (vd.) *Pulaşlı*'ya göre anonim ortaklıklara hakim olan ilkeler: i) Çoğunluk ilkesi; ii) Haklardan sermayeye katılma oranına göre yararlanma ilkesi; iii) Malvarlığının korunması ilkesi; iv) Devletin ilgilenmesi ilkesi; v) Kamuyu aydınlatma ilkesi; vi) Dışarıdan denetleme ilkesi; vii) Yabancı bir malvarlığını işletme ilkesi; viii) Eşit işlem ilkesi; ix) Emredici hükümler ilkesidir. Bkz: *Pulaşlı*, Genel Esaslar, s. 273 vd.

⁵⁵ Bkz: *Aşağıda*, s. 13, 16.

⁵⁶ Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), Ortaklıklar, s. 288. *Tekinalp*, ilkeyi evvelce "ortaklık pay sahipleri ve alacaklılarının menfaatlerini korumaya ve haklarını bilinçli ve etkili bir şekilde kullanmaya yardım eden,; gelecekteki pay ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasasının diğer ilgililerinin aldatılmalarını önleyip, ortaklık yararına kazanılmalarını sağlayan; özel ekonomik gücün, millî iktisadın gereklerine ve faydasına uygun çalışmasını gerçekleştiren; gerek iç, gerek dış denetimi kapsamı içine alan, ilkelerin tümüdür" şeklinde tanımlamıştır. Bkz: *Tekinalp*, Ünal, Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, İstanbul, 1970, s. 56.

⁵⁷ *Paslı*, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development, kısaca "OECD") kurumsal yönetim ilkelerinde "kamuyu aydınlatma ve şeffaflık" başlığı altında verilen, "Kurumsal yönetim yapısı; mali durum performansı, mülkiyet (sermaye yapısı) ve ortaklığın yönetimi de dâhil anonim ortaklık ile ilgili bütün esaslı konularda, zamanında ve doğru bir şekilde kamunun aydınlatılmasını sağlamalıdır." kuralının kamuyu aydınlatma ilkesinin genel hatları ile bir tarifini verdiğini belirtmektedir. Bkz: *Paslı*, s. 244.

⁵⁸ Özel durum, Özel Durumlar Tebliği (II-15.1) ve Payları Borsada İşlem Görmeyen Ortaklıklara İlişkin Özel Durumlar Tebliği (II-15.2) (her iki tebliğ de 23.01.2014 tarih ve 28891 sayılı Resmi

gerçekleştirilmektedir. Kapalı anonim ortaklıklarda pay sahiplerine genel kurul öncesinde ve genel kurul toplantısında sunulan yıllık faaliyet raporu, halka açık anonim ortaklıklarda kamunun aydınlatılması ilkesine yönelik işlevler üstlenmektedir. Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi şirketlerde, yıllık faaliyet raporunun ilanının zorunlu olması (Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri ⁵⁹ m. 2.1.1.) karşısında, bu raporun kamuyu aydınlatma işlevi de bulunmaktadır⁶⁰.

Yıllık faaliyet raporu ve kurumsal yönetim açıklaması, pay sahipleri ile menfaat sahiplerinin bizzat yönetim kurulu tarafından yazılı olarak bilgilendirilmesine hizmet eden en temel araçlar olarak⁶¹ kamunun aydınlatılması ilkesiyle doğrudan ilgilidir. Kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması TTK m. 375/f'de yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Bilanço ve başarı (kar-zarar) hesabındaki rakamlara ulaştıran işlemler hakkındaki açıklama yıllık faaliyet raporunda yer alır ve bu nedenle de bilanço ve başarı (kar-zarar) hesabını tamamlayan yıllık faaliyet raporunun kamuyu aydınlatma işlevi vardır⁶².

Kurumsal yönetim bağlamında kamuyu aydınlatma ilkesi şeffaflık olarak da nitelendirilmektedir ⁶³ . Ortaklığın mali bilgilerinden ticari sır niteliğinde

Gazete'de yayımlanmıştır) kapsamında "*Sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek içsel ve sürekli bilgileri*" ifade eder. Tebliğlerin amacı ise yatırımcıların "... zamanında, tam ve doğru bilgilendirilerek sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişini sağlamak amacıyla sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgi, olay ve gelişmelerin kamuya açıklanmasına ..." ilişkin usul ve esasların belirlenmesi olarak ifade edilmiştir.

⁵⁹ Detayları aşağıda açıklanacak olan Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) 03.01.2014 tarihli ve 28871 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁶⁰ Üçışık/Çelik, Anonim Ortaklıklar, s. 405, dn.: 86; Yanlı, Veliye, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, İstanbul, 2005, s. 97. Yanlı, kamuyu aydınlatmanın amacını "*ilgililerin işletmenin ve şirketin iktisadî ve malî durumu ile şirkette iç içe geçmiş olan menfaat ilişkileri hakkında gerçek, tam, açık ve yeterli bilgi sahibi olmaları suretiyle korunmalarının, işletme ve şirket hakkında sağlıklı bir yargıya varmalarının, dolayısıyla haklarını bilinçli bir şekilde kullanmalarının sağlanmasıdır.*" olarak ifade etmektedir. Bkz: Yanlı, s. 105.

⁶¹ Altay, Yetki Devri, s. 144.

⁶² Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 541; Çamoğlu, Sorumluluk, s. 215, dn. 19b.

⁶³ Paşlı, s. 74; Eminoğlu, s. 15.

olmayanlarının ⁶⁴ kamuya açıklanarak mevcut ve muhtemel tüm ilgililerin bilgilendirilmesi sağlanmaktadır ^{65 66}. Çünkü sermaye piyasası ilgilileri, alakadar oldukları bir şirketin idari ve mali durumunu bilmeyi, şirket içindeki karşılıklı çıkar ilişkilerini öğrenmeyi ve zaman içinde meydana gelen gelişmelerden haberdar olmayı arzu ederler ⁶⁷. Ortaklığın yönetimi, malvarlığı, mali durumu ve performansına ilişkin yapılacak olan bilgi açıklamasının gerçeğe uygun, karşılaştırılabilir, açık ve yeterli olması gerekir ⁶⁸. Şeffaf bir yönetimin sağlanması yatırımcılarda güven uyandırarak ortaklığa sermaye çekilmesi kolaylaştırır ⁶⁹.

Kamunun aydınlatılması ilkesi, emredici hükümler ilkesiyle de bağlantılıdır. Zira alacaklılar, yatırımcılar ve genel olarak kamunun aydınlatılması, özellikle büyük ölçekli halka açık anonim şirketlerin ekonomik ve sosyal hayatı etkilemesi nedeniyle TTK'da emredici olarak düzenlenmiştir ⁷⁰.

⁶⁴ TTK kapsamında ticari sırrın tanımı mevcut değildir. Payscaleinin bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin TTK m. 437'nin gerekçesinde şu açıklama yapılmıştır: "*Hüküm, (esinlenen İsv. BK m. 697 (2)'de olduğu gibi) ne "şirket sırrı" ne de "korunması gereken şirket menfaati" kavramlarını tanımlamıştır. Bunun sebebi, sar veya geniş bir tanımla uygulamayı dondurmamak veya genişletmemek özenidir. Şirket sırrında, rakip bir şirketin bilmediği, öğrenmemesi gereken, şirketin zararına kullanabileceği, elde etmek için çalıştığı, peşinde olabileceği "bilgi" ölçüsü kabul edilebilir.*". Tekinalp, kavrama ilişkin bir tanımlama yapmak yerine şirket sırrı ve korunması gereken şirket menfaati kavramlarının kapsamına giren konuları, yatırım, alan itibarıyla genişleme, rekabet ve hedef kitlelere yönelme, onları elde etme stratejisi gibi konularla, yeni ortaklık ve işbirliği olanaklarının araştırılması, ortaklıklarla, işbirliği olanaklarıyla ilgili temasların sonuçlarının değerlendirilmesi, sağlanması düşünülen teknoloji ve fikri mülkiyet hakları, yeni ürünler, maliyet ve fiyat ile benzeri konular olduğunu belirtmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 324-325. Pulaşlı, ticari sır niteliğindeki bilgileri: "*mevcut durum itibarı ile veya potansiyel olarak ticarî değeri olan, üçüncü şahıslar tarafından bilinmeyen, normal durumda erişilmesi mümkün olmayan, bilgi sahibinin gizliliğini korumayı hedeflediği bilgilerdir.*" olarak tanımlamaktadır. Bkz: Pulaşlı, Hasan, Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model: Corporate Governance, Ankara, 2003, s.88.

⁶⁵ Paşlı, s. 74.

⁶⁶ İhtiyar, ilkeyi "*kamuyu aydınlatma ilkesi; yatırımcıların yatırım kararını etkileyebilecek her türlü bilginin tamlik, açıklık, doğruluk ve dürüstlük çerçevesinde aynı kapsamda ve eş zamanlı olarak sermaye piyasasının tüm muhataplarına sunulmasını ifade etmektedir*" şeklinde tanımlamaktadır. Bkz: İhtiyar, Mustafa, Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, İstanbul, 2006, s. 63.

⁶⁷ İhtiyar, s. 63.

⁶⁸ Paşlı, s. 74; Eminoğlu, s. 15.

⁶⁹ Paşlı, s. 74; Eminoğlu, s. 15.

⁷⁰ Karasu, Rauf, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi", Mayıs 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı C. 18, Sayı: 2 Yıl: 2012, 312-331, s. 314.

c. Dürüst Resim İlkesi

TTK m. 515'te düzenlenen dürüst resim ilkesi esas itibarıyla şirketin finansal tablolarını kapsamakta ise de, yıllık faaliyet raporu açısından da geçerli olmaktadır⁷¹. İlke uyarınca finansal tablolar *tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde* olmalıdır.

Faaliyet raporunun hazırlanması, doğrudan doğruya şirketin gidişatı hakkında pay sahiplerinin ve menfaat sahiplerinin aydınlatılmasına hizmet etmektedir. Kamunun aydınlatılması, işlevsel olarak ancak amaca uygun ve tatminkâr bir faaliyet raporunun hazırlanması halinde mümkündür. Zira faaliyet raporunda yönetim kurulunun şirketin rakamsal ve olgusal verilerini değerlendirmesi, yönetim kurulunun şirket hakkında bir görüş bildirmesi anlamına gelmektedir. Bu görüş bir yönüyle özneldir; bununla birlikte nesnel bir cepheye de sahiptir, çünkü doğru rakamlara ve verilere dayanmalıdır. Böylelikle faaliyet raporu, dürüst resim ilkesine hizmet eder.

B. Hukuki Niteliği

Anonim ortaklığın organları ile ortaklık tüzel kişiliğinin arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine ilişkin TTK'de hüküm bulunmamaktadır. Öğretideki hakim görüşe göre şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkide, TTK'de hüküm bulunmayan hallerde TBK m. 502 vd.de düzenlenen vekalet sözleşmesi hükümleri uygulanır^{72 73}. Bu kapsamda da yıllık faaliyet raporu genel kurula hesap verme borcunun bir yansımasıdır⁷⁴. TTK m. 375/f'de yönetim kuruluna devredilemez

⁷¹ Pulaşlı, Hasan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt 2, Ankara, 2011, s. 1731; Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu-Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul, 2016, s. 422; Tekinalp, Ortaklıklar, s. 499.

⁷² Çamoğlu, Sorumluluk, s. 111; Aytaç, Zühtü, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara, 1982, s. 68; Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 454; Ayoğlu, s. 35; ayrıca bkz: Helvacı, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 2001, s. 109.

⁷³ Çelik'e göre yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki sözleşme hizmet yahut vekalet sözleşmesi değil; asgari sınırları kanunla belirlenmiş özel ve karma nitelikte bir sözleşmedir. Bkz: Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara, 2007, s. 84.

⁷⁴ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 66; Aytaç, s. 70; Ayoğlu, s. 35.

şekilde yüklenen bu görev yönetim kurulunun özen borcu ile de ilişkili olup, detayları aşağıda açıklanacağı üzere, sorumluluk doğuran kaynaklardan biridir⁷⁵.

Vekil, vekalet verenin istemi üzerine yürüttüğü işin hesabını vermek ve vekaletle ilişkili olarak aldıklarını vekalet verene vermekle yükümlüdür (TBK m. 508/I). Madde metninde ilk dikkati çeken hesap vermenin, vekalet verenin istemi üzerine yerine getirileceğidir.

Yıllık faaliyet raporu bu haliyle bir yandan yönetim kurulu yönünden bir hesap verme borcunun yerine getirilmesiyle bağlantılı iken⁷⁶, diğer yandan da pay sahipleri yönünden bilgi alma hakkı ile ilintilidir⁷⁷. Pay sahibinin kişisel haklarından biri de bilgi alma ve inceleme hakkıdır. Finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kar dağıtım önerisi, genel kurulun toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur (TTK m. 437). Bu hüküm bilgi alma hakkının pasif yönünü yansıtmaktadır⁷⁸. Zira pay sahibinin talebine gerek olmaksızın yönetim kurulunun bir görevi olarak bu bilgilerin kendisine sunulması veya incelemesine amade bulundurulması söz konusudur⁷⁹.

Yıllık faaliyet raporu pay sahiplerine, verecekleri kararlarda ışık tutabilecek yeterli bilgiyi sunmalı; pay sahibi yıllık faaliyet raporundan ortaklığın mali durumu, malvarlığı ilişkileri ve geleceğe yönelik iş imkanları konusunda sağlıklı bilgiler edinebilmelidir⁸⁰. Sayısal veriler içermesi nedeniyle kamu tarafından açıklayıcı nitelikte olmayan bilançonun açıklayıcısı niteliğindeki yıllık faaliyet raporunun başta pay sahiplerini ve sonrasında kamuyu aydınlatma işlevi vardır⁸¹.

Yıllık faaliyet raporu bir durum raporudur (TTK m. 516/1). Bu raporun hazırlanması görevi devredilemez şekilde yönetim kuruluna yüklenmiştir (TTK m.

⁷⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 212.

⁷⁶ Ayoğlu, s. 35. Hesap verilebilirlik ilkesi bağlamında önemli bir belge olduğu yönünde bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 207. TTK m. 516'da yıllık faaliyet raporunun hazırlanmasına ilişkin belirlenen ölçütlerin hesap verebilirlik ilkesini temellendirdiği yönünde bkz: Altay, Yetki Devri, s. 151-152.

⁷⁷ Pash, s. 104.

⁷⁸ Pash, s. 102.

⁷⁹ Kaya, s. 117.

⁸⁰ Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 542.

⁸¹ Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 542-544.

375/f). Açıklandığı üzere vekilin hesap verme borcuyla ilintili olduğu kabul edilen yıllık faaliyet raporunun yeterliliğinden ve raporda yer alan beyanlardan⁸² yönetim kurulu sorumludur⁸³.

Dolayısıyla, yıllık faaliyet raporunun yalnızca ortaklığa ilişkin değil, aynı zamanda da pay sahipleri ile (halka açık anonim ortaklıklar ile kurumsal yönetime tabi ortaklıklar açısından) kamuya yönelik de işlevi olduğu kabul edilmelidir.

C. Yasal Düzenlemeler

Yıllık faaliyet raporunun temel hukuki düzenlemesi TTK m. 516 hükmüdür. Bu hüküm 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (eTK) 327'ye oranla oldukça ayrıntılıdır⁸⁴ ve yeni bir hükümdür⁸⁵. TTK m. 516'nın üçüncü/son fıkrasında ise yıllık faaliyet raporunun zorunlu asgari içeriğinin ayrıntılı olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca çıkarılacak yönetmelikte düzenleneceği ifade edilmiştir. Kanunun vermiş olduğu bu yetki kapsamında hazırlanan Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik (bundan böyle kısaca "Yönetmelik" olarak anılacaktır) yürürlüğe girmiştir⁸⁶.

Yıllık faaliyet raporu İsviçre Borçlar Kanununda *yıllık rapor* ifadesiyle 662. maddede düzenlenmekte idi⁸⁷. Bu hüküm şu şekildeydi: "(1) Yönetim kurulu her mali yıl için yıllık hesapları, yıllık raporu ve kanunun öngörmesi halinde grup hesaplarını içeren bir yönetim raporu hazırlar. (2) Yıllık hesaplar kar-zarar hesabını, bilançoyu

⁸² "Yanlış beyanlar" başlıklı eTK m. 339: "*Şirketin hali hazırdaki durumu hakkında, her ne şekilde olursa olsun, yanlış zehap uyandıracak desiseler kullanmak veya hakikate aykırı beyanda bulunmak suretiyle üçüncü şahısları aldatan idare meclisi azası sebebiyet verdiği zarardan şahsan mesul olur.*" hükmünü havi idi. Helvacı, Yönetim kurulu üyesinin bu konuda seçtiği yolun önemi olmadığını belirtmiştir. Bkz: Helvacı, Sorumluluk, s. 97.

⁸³ Altay, Yetki Devri, s. 145 vd; Paslı, s. 314. Akdağ Güney, yıllık faaliyet raporunun hazırlanmasında yöneticilerden veya başka birimlerden destek alınmasının yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu kaldırmayacağı hatta hafifletmeyeceğini belirterek dolaylı yoldan yıllık faaliyet raporundan yönetim kurulunun sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Bkz: Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 151. Aynı yönde bkz: Helvacı, Mehmet, "Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi-2013/2, 77-96, s. 80.

⁸⁴ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 334.

⁸⁵ Kendigelen, s. 420.

⁸⁶ 28.08.2012 tarih ve 28395 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁸⁷ Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin, Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Ticari Mevzuat ve İkincil Düzenlemeler, İstanbul, 2014, s. 252.

ve eklerini içerir." Ancak bu hüküm 1 Ocak 2013'ten itibaren etkili olacak şekilde yürürlükten kalkmıştır⁸⁸.

Öte yandan, halka açık anonim şirketler hakkında 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun da incelenmesi gerekmektedir. Mezkûr kanunun 16. maddesi uyarınca payları borsada işlem gören ortaklıklar ile pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim şirketlerin payları halka arz olunmuş sayılır. Ayrıca bu şirketler halka açık şirket hükümlerine de tabi olurlar.

Halka açık şirket hükümlerine tabi olmanın en büyük yansıması kurumsal yönetim ilkelerinde kendini göstermektedir. Ser. P. K.'nin "*Kurumsal yönetim ilkeleri*" başlıklı 17. maddesi uyarınca halka açık şirketlerde kurumsal yönetim ilkeleri ile kurumsal yönetim uyum raporlarının içeriğine, yayımlanmasına, ortaklıkların kurumsal yönetim ilkelerine uyumlarının derecelendirilmesine ve bağımsız yönetim kurulu üyeliklerine ilişkin usul ve esaslar Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenir. Kurul, payları borsada işlem gören halka açık şirketlerin, niteliklerine göre, kurumsal yönetim ilkelerine kısmen veya tamamen uymalarını zorunlu tutmaya, buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye, verilen süre içinde uyum zorunluluğunun yerine getirilmemesi hâlinde uyum zorunluluğunun yerine getirilmesini sağlayacak kararları almaya ve buna ilişkin işlemleri resen yapmaya, herhangi bir süre vermemiş olsa dahi uyum zorunluluğuna aykırı işlemlerin hukuka aykırılığının tespiti veya iptali için her türlü teminattan muaf olarak ihtiyati tedbir istemeye, dava açmaya, açılan davada uyum zorunluluğunun yerine getirilmesi sonucunu doğuracak şekilde karar alınmasını istemeye, bu işlemlerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Bu doğrultuda Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) çıkarılmış ve 03.01.2014 tarih ve 28871 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İlgili tebliğ incelendiğinde tebliğ ekinde yer alan kurumsal yönetim ilkeleri açısından ikili bir ayrıma gidildiğini görmekteyiz: Uyulması zorunlu ilkeler ve uyulması ihtiyari ilkeler. Zorunlu ilkeler tebliğin 5. maddesinin 1. fıkrasında

⁸⁸ İsviçre Borçlar Kanunu anonim ortaklık revizyon tasarısında da bu şekilde bir hüküm bulunmamaktadır.

sayılmaktadır. Bu hükmün yollaması ile ekteki ilkeler incelendiğinde faaliyet raporuna ilişkin kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması zorunlu ilkelerden olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak faaliyet raporuna ilişkin ilkelerin ihtiyari olması bunların tümünden yok sayılabileceği anlamına gelmemektedir.

Öncelikle Sermaye Piyasası Kurumu tarafından hazırlanan, mülga Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Seri: IV, No: 56) bu konuyu daha net bir yaklaşımla ele almaktaydı. Mülga tebliğin 5. maddesi kapsamında uyulması zorunlu ilkeler sayılmış ve hemen ardından, aynı maddede diğer ilkelere uyulmaması halinde, bu durumun gerekçesiyle birlikte Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporu ile kamuya açıklanacağı belirtilmişti.

Mer'i tebliğ kapsamında ise zorunlu ilkeler 5. maddede sayıldıktan sonra ancak "*Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları*" başlıklı 8. maddede, tebliğ kapsamındaki şirketlere, yıllık faaliyet raporlarında kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığına, uygulanmıyor ise buna ilişkin gerekçeli açıklamaya, bu ilkelere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ve gelecekte ortaklığın yönetim uygulamalarında söz konusu ilkeler çerçevesinde bir değişiklik yapma planının olup olmadığına ilişkin açıklamalara yer verme; söz konusu açıklamalarda dönem içerisinde önemli bir değişiklik olması durumunda ise ilgili değişikliğe ara dönem faaliyet raporlarında yer verme zorunluluğu getirilmiştir.

Bu düzenleme incelendiğinde ilk olarak madde başlığı ile hüküm içeriğinin uyumsuz olduğu dikkat çekmektedir. Zira başlığın "*Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları*" olmasına karşılık maddenin ilk fıkrasında yıllık faaliyet raporlarında yer alması gereken açıklamalara yer verilmiş ve ikinci fıkrasında ise kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarının içeriğine ve yayımlanmasına ilişkin esasların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirleneceği ile uyum raporu formatının da yine Kurulca ilan edileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız üzere çağdaş anonim ortaklıkların geniş halk kitlelerinden toplanılan büyük tutarlı sermayenin işletilmesi şeklinde idealize edilmiş bir yapısı bulunmaktadır⁸⁹. Bu çok pay sahipli yapıda bütün pay sahiplerinin

⁸⁹ Bkz: Yukarıda s. 5.

yönetime katılması beklenemeyeceği gibi mümkün de değildir. Gerek tüm pay sahiplerinin bilfiil şirketi yönetemeyecek olması, gerek işlem hacminin büyüklüğü, gerekse de icra edilen işlerin niteliği profesyonel yönetimi/uzman yöneticiliği gerekli kılmaktadır⁹⁰. İşte ortaklığın bizzat pay sahiplerince değil de onların genel kurulda yapılan seçim yoluyla seçtikleri kişilerce yönetilmesi "mülkiyet-kontrol ayrımı" olarak nitelendirilmektedir⁹¹. Mülkiyet-kontrol ayrımı kişinin sahip olduğu şeyin kaderini kendisinin belirleyemiyor oluşudur⁹².

Genel kurulun yani pay sahiplerinin seçim yoluyla göreve getirdikleri yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulunun seçtiği yöneticilerin ortaklığı yönetirken kendi işlerinde gösterecekleri dikkati ve özeni ortaklık işlerinde göstermeyebilecekleri öngörüsü ile "Kurumsal Yönetim" kavramı doğmuştur⁹³. İşte bu nedenle ortaklıkların çeşitli dengeler gözetilerek, bir takım kurallara tabi olacak şekilde yönetilmesi kurumsal yönetim sistemi olarak nitelenebilir⁹⁴. Kurumsal yönetim, şirketin yönetimi, yönetim kontrolü ve performansına odaklanmakta ve şirketin sahipliği ile yönetim arasındaki ilişkiler sistemini temsil etmektedir⁹⁵.

Paslı'ya göre kurumsal yönetim hakkaniyet, şeffaflık, iç sorumluluk ve dış sorumluluk ilkelerine dayanmaktadır⁹⁶. *Eminoğlu*, TTK Genel Gereke'sinde belirtildiği şekilde, kurumsal yönetimin taşıyıcı kolonlarının adillik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk olduğunu belirtmektedir⁹⁷.

Yukarıda, yıllık faaliyet raporunun anonim ortaklıklar hukukunda geçerli ilkelerle olan ilişkisine dair yapmaya çalıştığımız açıklamalar bu noktada kurumsal yönetim kavramı ile birlikte de değerlendirilmelidir. Anonim şirketin yönetiminde görevli olmayan pay sahiplerinin ve kamunun aydınlatılması önemli bir işlemdir. Şeffaflık ilkesi doğrultusunda hazırlanmış bir yıllık faaliyet raporu hem pay sahiplerinin genel kurulda, özellikle bilançonun (ve dolayısıyla yönetim kurulunun

⁹⁰ Paslı, s. 32.

⁹¹ Paslı, s. 32.

⁹² Paslı, s. 32.

⁹³ Paslı, s. 33-36.

⁹⁴ Eminoğlu, s. 1.

⁹⁵ Gürbüz, A. Osman/Ergincan, Yakup, Kurumsal Yönetim: Türkiye'deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, İstanbul, 2004, s. 6.

⁹⁶ Paslı, s. 37.

⁹⁷ Eminoğlu, s. 14.

ibrasının) oylanmasında kullanacakları oyun hem de sermaye piyasası genelinde yatırımcıların yatırımlarının istikametine etki etmektedir.

D. Şirketler Topluluğunda Bağlılık Raporu ile Olan İlişkisi

Şirketler topluluğu kavramı yasal tanım olarak hukukumuzda 6102 sayılı TTK ile girmiştir. Kuruma ilişkin yalnızca genel nitelikte bir tanım vermekle yetinilerek bağlılık raporu kavramı ve bağlılık raporunun yıllık faaliyet raporu ile olan ilişkisi açıklanacaktır.

Kanunun şirketler topluluğu kurumunu düzenlemesindeki temel amacın, bağımsız tüzel kişilikleri olan sermaye şirketlerinde çeşitli yollarla hakimiyet kurulmasının kolay olması ve kurulan bu hakimiyet doğrultusunda hareket etmek "zorunda kalan" şirketler ve yönetim kurulları gerçeğinin ortaya konularak bu olgunun düzen altına alınması olduğu anlaşılmaktadır⁹⁸. Gereğede belirtildiği üzere kimi zaman, şirketler topluluğu içerisinde yer alan şirketlerden birinin, kendi lehine ancak diğer topluluk şirketi lehine olacak hareketlerde bulunması "zorunlu" olabilmektedir. Şirketler topluluğuna dahil olan şirketle, hukuki bağımsızlıklarını korumakla birlikte ekonomik karar verme özgürlüklerini kaybederler⁹⁹. Dolayısıyla fiili bir gerçekliğin düzen altına alınmış olması çok önemlidir.

⁹⁸ Kanun koyucuyu bu düzenlemeye sevk eden durum, TTK'nin 195 ilâ 209 uncu maddeleriyle ilgili genel açıklamalar başlığı altında kanunun gerekçesinde şu şekilde belirtilmiştir: "*Sermaye şirketleri, özellikle anonim şirketler hukuku, uzun yıllardan beri ekonomik yaşam gerçeğine yabancı bir hukukî varsayımda ısrar etmektedir. Bu varsayımın veya hipotezin yanlışlığı gün geçtikçe daha da belirgin hâle gelmektedir. Bu hipotez, bir şirketler topluluğu içinde yer alsa, bağlı şirket konumunda bulunsan bile bir şirketin, dolayısıyla bir sermaye şirketinin bağımsız olduğudur. Bir şirket başka bir şirketin hakimiyeti altında bulunsan, onun belirlediği politikalar kendi menfaatine uymasa bile uygulamak zorunda kalsa, hakim şirketin talimatlarını aynen yerine getirmeye fiilen zorunlu olsa, bu talimatların yerine getirilmesi kendisine kayıp verse bile bağımsızdır, serbest iradesini kullanır demek gerçeği görmezlikten gelmektir. Bu varsayım gerçeğe gözün kapatılması, yöneticilere, azlığa ve küçük pay sahiplerine haksızlıklar yapılması anlamına gelmektedir. Kanunlar, şirketler topluluğu olgusunu dikkate almadan, yönetim kurulu üyelerinin özen borcunu istisnasız düzenlemiş, hakim şirketin talimatlarına uyan yöneticileri sorumlu saymış, hatta, yargı onları tazminata mahkûm etmiştir. Haklılık temelinden yoksun bağımsız şirket dogmasına göre, bağlı şirketin yönetim kurulunun, bu şirketin menfaatini gözeterek karar alması gerekir; aksi halde sorumlu olur. Oysa, yavru şirketin yönetim kurulu, talimat altında çalışan, menfaatler çatıştığında, hemen daima hakim şirketin ve topluluğun menfaatlerini ön planda tutmak zorunda olan, aksi halde işini yitiren, hakim şirketin, topluluğun veya makro politikalar sebebiyle bir topluluk şirketinin yararına olup, kendi ortaklığının kaybı sonucunu doğuran kararlar veren bir organdır. Hukukî konumu "bağlı yönetim kurulu" terimiyle ifade edilir. Bağlı şirketin topluluk dışında kalan pay sahipleri de aynı çaresiz konumdadır. Kayıp hatta zarar tehlikesi altındadır."* Bkz: TTK m. 195-209 Gereğesi, Genel Açıklamalar.

⁹⁹ Boyacıoğlu, Cumhur, Konzern Kavramı, Ankara, 2006, s. 1.

Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak:

- Oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya
- Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya
- Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa,

Yahut bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka yolla hakimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri ise bağlı şirkettir. Bu şirketlerden en az birinin merkezi Türkiye’de ise, TTK’deki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır (TTK m. 195/1).

Görüleceği üzere yasadaki tanım şirketler topluluğu yönünden iki tip şirket öngörmüştür: Hâkim şirket ve bağlı şirket. Hakimiyetin tespiti açısından ise iki farklı ölçüt aranmaktadır. Birinci fıkranın (a) bendinde, şirketlerin esas sözleşmelerinin incelenmesiyle ortaya çıkabilecek haller üzerinde durulmuşken, (b) bendinde, bu ölçütlerin ötesine geçerek iki şirket arasındaki sözleşme ilişkisiyle yahut başka bir yolla hâkimiyet altında tutma hâlinde de şirketler topluluğunun varlık kazanacağı belirtilmektedir¹⁰⁰. Diğer bir ifade ile şirketler topluluğu fiilî¹⁰¹ veya sözleşmeye dayalı olarak oluşabilir¹⁰². TTK m. 195/1-a hükmünde sayılı haller fiilî hakimiyet halleri olup, aksinin ispatı mümkün olmayan, matematiksel olarak belirlenmiş hallerdir¹⁰³. Fiili topluluk iştirak halinin bir sonucudur ve oy haklarının çoğunluğuna yahut yönetim organında karar alabilecek sayıda üyeye sahip olunması şeklinde belirmektedir¹⁰⁴.

Sözleşmesel topluluğun yasal dayanağı ise TTK m. 195/1-b hükmüdür. Hükümde zikredilen sözleşme "hakimiyet sözleşmesi" olarak nitelendirilmekte ve hakim şirkete, bağlı şirkete talimat verme imkan tanımaktadır¹⁰⁵. Maddede yalnızca

¹⁰⁰ Madde gerekçesinde birinci fıkrada sayılan hallerin "kontrol" ölçütüne uygun olan hakimiyet olanakları, araçları olduğu belirtilmiştir.

¹⁰¹ Tekinalp, "fiili topluluk" terimi yerine "iştirake dayalı topluluk" teriminin kullanılmasının daha doğru olacağını zira "fiili" kelimesinin kavramı doğru nitelendirmediğini belirtmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 548.

¹⁰² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 547 -548; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 163-167.

¹⁰³ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 163.

¹⁰⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 548.

¹⁰⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 548.

hakimiyet sözleşmesi zikredilmekle yetinilmemiş, hakimiyetin "başka bir yolla" da kurulabileceği belirtilmiştir¹⁰⁶.

Yukarıda öngörülen haller dışında, bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylara sahip bulunması, birinci şirketin hakimiyetinin varlığına karinedir (TTK m. 195/2). Böylece hakimiyetin tespitinde yalnızca fiili duruma bakılmamakta, bir takım kararların alınabileceği bir yapının varlığı hakimiyet için karine teşkil etmektedir. Karine olması nedeniyle bu durumun aksi ispatlanabilir.

Hakimiyet kavramı o kadar geniş bir perspektifle ele alınmıştır ki adeta açık kapı bırakılmayarak tüm ihtimaller gözetilerek düzenleme yapılmıştır. Bu cümleden olmak üzere bir hâkim şirketin, bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla bir diğer şirkete hâkim olması, dolaylı hâkimiyet olarak nitelendirilmiştir (TTK m. 195/3). Buradaki amaç yasal düzenlemeyi bertaraf edebilme amacıyla zincirleme ilişki kurularak hakimiyetin gizlenmesinin önüne geçilmesidir. Bu durumu örneklemek gerekirse: A şirketi, B şirketine hâkim şirket, B şirketi de C şirketine hâkim şirket olduğu ihtimalde ortada iki farklı hâkimiyet ilişkisi varmış ve A şirketi ile C şirketi arasında herhangi bir ilişki yokmuş gibi gözükse de A şirketi, C şirketine de hâkim şirket konumundadır (TTK m. 195/3).

Şirketler arasında hâkimiyet ilişkisinin nasıl kurulu olabileceği açıklandıktan sonra hâkimiyet ilişkisindeki şirketlerin nitelendirilmesi yapılmıştır: Hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, onunla birlikte şirketler topluluğunu oluşturur. Hâkim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumundadır (TTK m. 195/4). *Tekinalp*, şirketler topluluğunun var olabilmesi için hakim şirketin yanında *en az iki* bağlı şirket bulunması gerektiğini belirtmektedir¹⁰⁷. *Öğretideki diğer görüş* ise, şirketler topluluğunun oluşabilmesi için bir veya birden fazla bağlı şirket ile bir hâkim şirketin mevcudiyetinin gerekeceğini belirterek dolaylı olarak

¹⁰⁶ *Bilgili/Demirkapı*, birleşmeler, bölünmeler ve özellikle de TTK m. 159/1-b'de düzenlenen kısmi bölünme yoluyla yavru şirket kurulması veya pay alımlarının da bu kapsama girdiğini ifade etmektedir. Bkz: *Bilgili/Demirkapı*, s. 88.

¹⁰⁷ *Tekinalp*, Ortaklıklar, s. 542. Yazar bu ifadesine dayanak olarak Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 105'de yer alan, "*Kanunun 195 inci maddesinin dördüncü fıkrası anlamında, bir şirketler topluluğu, bir ticaret şirketi ile buna doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan en az iki ticaret şirketinden meydana gelir.*" hükmünü göstermektedir.

şirketler topluluğunun oluşabilmesi için iki şirketin varlığının yeterli olduğunu belirtmektedir¹⁰⁸.

Bu noktada TTK'de yer alan önemli bir kavramın daha açıklanması uygun olacaktır. Bu kavram "*teşebbüs*" kavramıdır. Kavram maddenin beşinci fıkrasında zikredilmiştir. Buna göre, şirketler topluluğunun hâkiminin, merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan, bir teşebbüs olması hâlinde de, TTK m. 195 - 209 ile TTK'deki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır. Hâkim teşebbüs tacir sayılır (TTK m. 195/5, c. 1-2). Şirketler topluluğu esasen ticaret şirketlerinden oluşur (TTK m. 195); mezkûr teşebbüs kavramı ise istisnai niteliktedir¹⁰⁹. *Tekinalp*, beşinci fıkradaki durumu, şirketler topluluğu hükümlerinin bertaraf edilme ihtimaline karşı, tepeye bir "*teşebbüs*" yerleştirilmesi olarak nitelendirmekte ve teşebbüsün bulunduğu bir şirketler topluluğundan bahsedilebilmesi için bir hâkim ve iki de bağlı şirketten müteşekkil topluluğun teşebbüs olmaksızın mevcut olmasının şart olduğunu belirtmiş, ancak şirketler topluluğu meydana geldikten sonra tepede bir teşebbüsün bulunabileceğini belirtmektedir¹¹⁰.

Bir teşebbüs, bir sermaye şirketinin sermayesinin, doğrudan veya dolaylı olarak, yüzde beşini, onunu, yirmisini, yirmi beşini, otuz üçünü, ellisini, altmış yedisini veya yüzde yüzünü temsil eden miktarda paylarına sahip olduğu veya payları bu yüzdelerin altına düştüğü takdirde; teşebbüs, durumu söz konusu işlemlerin tamamlanmasını izleyen on gün içinde, sermaye şirketine ve TTK ile diğer kanunlarda gösterilen yetkili makamlara bildirir. Payların yukarıda belirtilen oranlarda kazanılması veya elden çıkarılması, yıllık faaliyet ve denetleme raporlarında ayrı bir başlık altında açıklanır ve sermaye şirketinin internet sitesinde ilan edilir (TTK m. 198/1, c. 1-2). İşte şirketler topluluğunda yıllık faaliyet raporu ilk olarak bu maddede, "*Bildirim, tescil ve ilan yükümlülükleri*" başlığı altında zikredilmiştir. Burada belirtilen yıllık faaliyet raporu hâkim şirketin yıllık faaliyet raporudur. Rapordaki bu bilgiler sayesinde hâkim şirket pay sahipleri, ortağı bulundukları şirketin hâkimiyet ilişkileri hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Bu durumun, aşağıda açıklanacağı üzere büyük önemi bulunmaktadır.

¹⁰⁸ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 159; Bilgili/Demirkapı, s. 86.

¹⁰⁹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 542. Yazar ayrıca, teşebbüse zorunluluk dolayısıyla yer verilmiş olduğunu ifade etmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 542.

¹¹⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 543.

Şirketler topluluğunda, i) bağlı şirket pay sahiplerinin (TTK m. 199/1), ii) hakim şirketin yönetim kurulu üyelerinin (TTK m. 199/4), iii) hakim şirketin pay sahiplerinin (TTK m. 200) olmak üzere üç farklı bilgi alma hakkı bulunmaktadır¹¹¹.

Bağlı ve hâkim şirketlerin raporları TTK m. 199'da düzenlenmiştir. Bağlı şirketin yönetim kurulu, faaliyet yılının ilk üç ayı içinde, şirketin hâkim ve bağlı şirketlerle ilişkileri hakkında bir rapor düzenler. Raporda, şirketin geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketle, hâkim şirkete bağlı bir şirketle, hâkim şirketin yönlendirmesiyle onun ya da ona bağlı bir şirketin yararına yaptığı tüm hukuki işlemlerin ve geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketin ya da ona bağlı bir şirketin yararına alınan veya alınmasından kaçınılan tüm diğer önlemlerin açıklaması yapılır. Hukuki işlemlerde edimler ve karşılıklı edimler, önlemlerde, önlemin sebebi ve şirket yönünden yarar ve zararları belirtilir. Zarar¹¹² denkleştirilmişse, bunun faaliyet yılı içinde fiilen nasıl gerçekleştiği veya şirketin sağladığı hangi menfaatlere ilişkin olarak bir istem hakkı tanındığı ayrıca bildirilir (TTK m. 199/1). Bu rapor bağlı şirketin "bağlılık raporu"dur (bakınız (bkz): TTK m. 199/Gerekçe). Bağlılık raporunun amacı, bağlı şirketin topluluk şirketleriyle ilişkilerinin değerlendirilmesi ve özellikle denkleştirme yükümü ve hakim şirketin sorumluluğuna ilişkin hükümlerin (TTK m. 202) uygulanmasını gerektirecek bir durum olup olmadığı konusunda paysahiplerinin, yönetim kurulunun değerlendirmesi çerçevesinde, bilgilendirilmesidir¹¹³. TTK m. 199/1 kapsamındaki bağlılık raporu bağlı şirkete getirilmiş bir yükümlülüktür. Bağlılık raporu, doğru ve dürüst hesap verme ilkelerine uygun olmalıdır (TTK m. 199/2).

Bağlılık raporunun, yönetim kurulunun topluluk içi ilişkiler çerçevesindeki değerlendirmeleri¹¹⁴, temelde bağlı şirketin yıllık faaliyet raporunun kapsamında yer alması gerekli bir kısım olarak gözükmektedir. Şirketler topluluğu söz konusu olduğunda ne hakim şirketin ne de bağlı şirketin yıllık faaliyet raporları tek başlarına, mevzuatın aradığı gerekliliklerin sağlanması amacına hizmet edemez. Nasıl ki bağlı şirket ile hakim şirket arasındaki ilişkinin varlığı göz ardı edilemez ise aynı şekilde bu durum şirketlerin yıllık faaliyet raporlarında da kendisini göstermektedir.

¹¹¹ Okutan Nilsson, Gül, Şirketler Topluluğu Hukuku, İstanbul, 2009, s. 531.

¹¹² Okutan Nilsson, "zarar" teriminin kullanılmasını eleştirmekte, kastedilenin TTK m. 202 anlamında "kayıp" olduğunu belirtmektedir. Bkz: Okutan Nilsson, s. 532.

¹¹³ Okutan Nilsson, s. 531.

¹¹⁴ Okutan Nilsson, s. 531.

Tekinalp, raporların pay ve menfaat sahiplerine bilgi vermek ve bu yolla şeffaflığı sağlamak amacıyla yasaya konulmadıklarını, bu durumun TTK m. 199/3'ten anlaşıldığını belirtmektedir¹¹⁵. Bu görüşe katılmamaktayız. Zira gerekçede aksi yönde: *"Üçüncü fıkra: Yönetim kurulunun hazırladığı raporun sonuç kısmı, yıllık rapora alınarak olağan genel kurula sunulan, böylece pay sahiplerinin aydınlatılmasında önemli rolü olan kısımdır. (...) Amaç, sadece aydınlatma, üyelerin fikirleri olsun diye bilgi verme değil; denetlemeye olanak sağlayacak rakamların, olguların ve sonuçların açıklanmasıdır. Hükmün öngörülme amacı hakim şirketin yönetim kurulu üyelerine, konsolide bir finansal ve malvarlıksal resim vererek onlara denetim ve gözetim yapma, gereğinde önlem alma, fikir edinme olanağını sağlamaktadır. Bilgi alma hakkı bağlı şirketlerin birbirleriyle, pay sahipleri ve bunların yakınlarıyla ilişkilerini de kapsadığından, hüküm şeffaflığa da yardımcı olur."* açıklaması yapılmıştır. Gerçekten de TTK m. 199/1 anlamındaki raporun, yönetim kurulunun değerlendirmelerine ilişkin sonuç kısmına yıllık faaliyet raporunda yer verilmesi zorunluluğu ayrıca denetim kapsamında da raporlardaki veriler önem taşıyacağından, bu raporların şeffaflıkla yakından ilgisi bulunmaktadır.

Maddenin üçüncü fıkrasının son cümlesi belirsiz bir görünüm arz etmektedir. Cümle ilk okunduğunda bağlılık raporunda yer alması gereken ilgili bölüme sanki bağlılık raporunda değil yıllık faaliyet raporu kapsamında yer verilmesi gerektiği gibi amacı aşan bir anlam çıkmaktadır ki bu doğru bir sonuç olmayacaktır. Burada anlaşılması gereken bağlılık raporuna ilişkin yalnızca bu bölümün, bağlı şirket yıllık faaliyet raporunda yer alacağı, diğer bölümlere yer verilmeyeceğidir¹¹⁶.

Hakim şirketin her bir pay sahibinin genel kurulda talep edebileceği, TTK m. 200 anlamındaki bilgi ile TTK m. 199/4 düzenlenen, hâkim şirketin her bir yönetim kurulu üyesince yine hâkim şirket yönetim kurulu başkanından isteyeceği raporun birbirine karıştırılmaması gerekmektedir¹¹⁷. Bu farklılık TTK m. 199/4'de yer alan *"İstemde bulunan yönetim kurulu üyesi, bunu bir üçüncü kişinin yararlanması amacıyla yapmışsa bunun sonuçlarından sorumlu olur."* açıklamasıyla da desteklenmektedir. Kanaatimizce hakim şirketin pay sahiplerinin bu anlamda üçüncü

¹¹⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 568.

¹¹⁶ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 569.

¹¹⁷ TTK m. 199/4'e ilişkin açıklama aşağıda üçüncü bölümde yapılacaktır.

kişi sayılması gerekir¹¹⁸. Zira maddeden dolayı olarak, yönetim kurulu başkanınca hazırlanacak olan raporun tamamına yıllık faaliyet raporunda yer verilmeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Hakim şirketin her pay sahibi genel kurulda, bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile hesap sonuçları, hakim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbirleriyle, hakim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri, yöneticileri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri, yaptıkları işlemler ile bunların sonuçları hakkında, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine uygun, doyurucu bilgi verilmesini isteyebilir (TTK m. 200). Madde, hakim şirket pay sahiplerinin bilgi alma hakkını düzenlemektedir¹¹⁹. Pay sahipleri açısından bu madde kapsamındaki bilgi alma hakkı ile TTK m. 437/2 kapsamındaki bilgi alma ve inceleme hakkı bağlantılıdır (TTK m. 437/2). Dolayısıyla TTK m. 437 kapsamındaki bilgi alma hakkına getirilen sınırlamalar TTK m. 200 açısından da geçerlidir¹²⁰.

E. Sorumluluk Hukuku Açısından Konumu

1. Yönetim Kurulu ve Sorumluluğunun Temel Esasları

Yönetim kurulunun hem hukuki hem de cezai sorumluluğu bulunmaktadır. TTK'de cezai sorumluluk anonim ortaklıklara ilişkin on ikinci bölümde düzenlenmiştir.

Yönetim kurulunun hukuki sorumluluğunun temeli, "*Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu*" başlığı altında TTK m. 553'te düzenlenmiştir. Buna göre kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay

¹¹⁸ Tekinalp, TTK m. 199'da düzenlenen raporları genel olarak bağlılık raporu olarak nitelendirmekte olup her iki raporun da belirli bir kişiye, organa veya makama yöneltilmesinin ve sunulmasının gerekli olmadığını ve raporların genel kurula da sunulmadığını belirtmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 567.

¹¹⁹ Okutan Nilsson, s. 535.

¹²⁰ Okutan Nilsson, s. 536-537. Aynı yönde bkz: Akın, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Ankara, 2014, s. 159.

sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zararlardan sorumludurlar¹²¹ (TTK m. 553/1). Yönetim kurulunun sorumluluğunda hukuka aykırılık unsuru, yönetim yetkilerinin kullanılmasıyla bağlantılıdır; ihlalin konusu ise organa özgü görevlerdir¹²². Yönetim kurulunun vazgeçilemez ve devredilemez nitelikte yetkilere ilişkin görevleri yönetim kurulu üyelerinin mutlak sorumluluk alanı dahilindedir¹²³. Çünkü bu görevlerin devri, madde metninde açık olduğu üzere mümkün değildir. Hal böyle olunca bu görevlerin yerine getirilmesi yönetim kurulunun sorumluluğunu doğurmaktadır. Yıllık faaliyet raporunun, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden olması nedeniyle yönetim kurulunun sorumluluğunun dahilindedir.

Organ sorumluluğu açısından geçerli ilke; görev veya yetki yüklenen kişi veya kurulun, bu görevin yerine getirilmesinde yahut yetkinin kullanılmasında gerekli özenin gösterilmesi, aksi halde bu durumdan sorumlu olunmasıdır¹²⁴. Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar (TTK m. 553/2). Bu hükümde TTK m. 367'de düzenlenmiş olan yetki devrinin sorumluluğa etkisi düzenlenmiştir¹²⁵.

Yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Bu iç yönerge şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görevleri tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Yönetim kurulu, istem üzerine pay sahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu iç yönerge hakkında, yazılı olarak bilgilendirir (TTK m. 367/1). Yönetim, devredilmediği takdirde, yönetim kurulunun tüm üyelerine aittir (TTK m. 367/2). Madde kapsamında düzenlenmiş olan yönetim yetkilerinin devredilebilmesi için esas sözleşmede bu yönde bir düzenlemenin

¹²¹ Maddenin 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklik öncesi metninde hem kusur aranmamakta hem de sorumluluğu düzenlenen kişilere sorumluluktan kurtulmak için kusurlarının bulunmadığını ispat külfeti getirmekte idi. Şener'e göre yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun temelini sözleşme olması nedeniyle yönetim kurulu üyeleri kusurlarının bulunmadığını bizzat ispat yükü altındadır. Bkz: Şener, Ortaklıklar, s. 419.

¹²² Altay, Yetki Devri, s. 250-251.

¹²³ Altay, Yetki Devri, s. 195.

¹²⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 380.

¹²⁵ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz: Altay, Yetki Devri.

bulunması gerekliliğinin yanında yönetim kurulunun da yetki devri için, iç yönergenin asli unsurlarını içeren, bir karar alması gerekir¹²⁶. Ancak kural olarak esas sözleşmedeki hükme binaen yönetim kurulunun yetki devrine ilişkin karar vermesi ve ayrı olarak devredilen yetkilere ilişkin bir iç yönerge hazırlamasıdır¹²⁷. Uygulamada da yönetim kurulunun yetki devrine ilişkin karar alarak imza grupları ve yetki çevresi gibi hususların yer aldığı iç yönergeyi kabul ettiği, bundan sonra alınacak ayrı bir temsil ve ilzam kararında ise iç yönergede belirlenmiş yetkililerin hangi şahıslar olacağının belirlendiği görülmektedir¹²⁸.

Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınmaz (TTK m. 553/3). Bu hüküm uygun ve adil illiyet bağına işaret etmektedir¹²⁹. Keza hükmün gerekçesinde de bu durum *"Bu hüküm yönetim ile görevli kişilerin bu arada yönetim kurulu üyelerinin uygun nedensellik bağının veya kusurlarının yokluğu halinde, soyut bir gözetim (nezaret) görevi anlayışına dayanılarak sorumlu tutulmalarına engel olmak amacıyla öngörülmüştür. Çünkü, uygulamada yönetim kurulu üyelerinin insan takatinin üstünde bir gözetim anlayışıyla şirketteki her türlü kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıktan sorumlu tutuldukları gözlemlenmiştir."* şeklinde ifade edilmiştir.

Sorumluluk açısından önemli bir diğer husus da yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumluluğu hakkındadır. Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları hâlinde, bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur (TTK m. 557/1). Bu durum *farklılaştırılmış teselsüldür* (TTK m. 557/Gerekçe).

Farklılaştırılmış teselsül, iç ilişkide ileri sürülebilecek bireysel indirim sebeplerini dış ilişkide de ileri sürülebilmesidir, böylece yönetim kurulu üyeleri sadece kendi kusurları ölçüsünde ve durumun gereklerine göre zararın kendilerine

¹²⁶ Altay, Yetki Devri, s. 170.

¹²⁷ Altay, Yetki Devri, s. 170-171.

¹²⁸ İstanbul Ticaret Odası Resmi İnternet Sitesi, http://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilan-kurulus?WCM_GLOBAL_CONTEXT=Sirket_Sinirli_Yetkili (Erişim Tarihi: 04.07.2017).

¹²⁹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 364.

yükletilebileceği miktarda tazminata mahkum edilebileceklerdir¹³⁰. Bunun aksine tam teselsülde alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir (TBK m. 163/1).

Belirtildiği üzere yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, yönetim kurulunun kurul olarak yerine getirmekle yükümlü olduğu bir görevdir. Bu durumda farklılaştırılmış teselsülün nasıl uygulanacağı sorunu gündeme gelmektedir. Yönetmelik m. 16'da belirtildiği üzere yönetim kurulu üyelerinden herhangi birinin yıllık faaliyet raporunda yer alan bilgilerle ilgili farklı görüşte olması halinde, itiraz edilen hususlar gerekçeleri ile birlikte yıllık faaliyet raporunda belirtilir. Bu durumda farklılaştırılmış teselsül gereği, gerekçelerini belirterek olumsuz oy vermiş yönetim kurulu üyelerinin, yıllık faaliyet raporu nedeniyle sorumlu tutulması gerekecektir.

2. Yıllık Faaliyet Raporunun Sorumluluktaki Etkisi

Yönetim kurulunun sorumluluğuna ilişkin genel düzenleme TTK m. 553'te yer almaktadır. *Tekinalp*, TTK m. 553'de yer alan "yükümlülük" kavramı ile "görev" kavramının birbirlerinden farklı ve yükümlülüğün daha dar olduğunu, -örneğin- finansal tabloların Türkiye Muhasebe Standartları'na göre hazırlanması yükümlülük olduğu halde, anonim ortaklığın kurumsal yönetim ilkelerine göre yönetilmesinin henüz yükümlülük seviyesine ulaşmamış bir görev olduğunu ifade etmektedir¹³¹. Bu görüşteki finansal tablolara ilişkin kısımdan hareketle de yıllık faaliyet raporunun hazırlanmamasının yahut kanun ve ikincil mevzuat hükümlerine aykırı hazırlanmasının sorumluluk doğurduğu savunulabilecektir.

Çamoğlu, görev yükümlülük kavramları arasında herhangi bir ayrıma gitmemiş ve her iki kavramı birbirlerinin yerine kullanmıştır¹³².

Altay, organa özgü görev ve organa özgü yükümlülük kavramları arasında fark bulunmadığını, görev teriminin kullanılma amacının belirli bir konumda yer alanlara yüklenen borçların bu konumları nedeniyle yüklendiğinin vurgulanması olduğunu,

¹³⁰ Helvacı, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 84.

¹³¹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 378.

¹³² Çamoğlu, Sorumluluk, s. 63.

her iki kavramında yönetim kurulu üyelerine ve Murahhaslara verilen yönetim yetkilerinin bir yönde kullanılması borcunu ifade ettiğini, yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin ilgili yetkilerinin kullanılması gerekmedikçe görevden söz edilemeyeceğini ifade etmektedir¹³³.

Akdağ Güney, yükümlülük ihlalinin sözleşme ve sözleşme dışından kaynaklanan görevlerin yanında kanun veya esas sözleşme ile öngörülen görevlerin ihlalinin de kapsadığını belirtmektedir¹³⁴.

Kanaatimizce de her iki kavram arasında yönetim kurulunun sorumluluğu yönünden farklılık bulunmamaktadır. Yönetim kurulunun kurul olarak yerine getirmekle yükümlü olduğu yıllık faaliyet raporunun hazırlanması ve genel kurula sunulması görevi yönetim kurulunun sorumluluğu kapsamındadır.

Bağımsız denetime tabi anonim şirketler açısından, yönetim kurulu, finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunu onaylayarak denetçiye verir (TTK m. 401/1-ilk cümle). Böylece yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunda beyan ettiği hususların doğruluğunu üstlenmiş olmaktadır¹³⁵. Hukuki sorumluluk hallerden biri olan *belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması* hâli TTK m. 549'da: "*Şirketin kuruluşu, sermayesinin artırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin, izahnamelerin, taahhütlerin, beyanların ve garantilerin yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı olmasından, gerçeğin saklanmış bulunmasından ve diğer kanuna aykırılıklardan doğan zararlardan, belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar ile kusurlarının varlığı hâlinde bunlara katılanlar sorumludur.*" hükmüyle düzenlenmiştir. Acaba yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu bu madde kapsamında değerlendirilebilecek midir?

Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere hükümde sayılan belgeler ve aykırılıklar sınırlı sayıda (numerus clausus) değildir¹³⁶. *Tekinalp*'e göre madde lafzı tüm anonim ortaklıkları kapsadığından, maddenin kenar başlığının TTK m. 1534 uyarınca kanun metnine dahil olması kuralından ve halka açılma ve arz sürecinde de

¹³³ Altay, Yetki Devri, s. 253-254.

¹³⁴ Akdağ Güney, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 2008, s. 54, dn: 132.

¹³⁵ Altay, Yetki Devri, s. 144.

¹³⁶ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 367.

birçok belge hazırlanıp, beyanlarda bulunulup, taahhütler verildiğinden hareketle TTK m. 549 hükmü halka açılma ve arz işlemlerine de uygulanır¹³⁷.

Örneğin, Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) m. 9 finansal raporlarda sorumluluk beyanlarına ilişkindir. Mezkûr tebliğ m. 9/3 uyarınca finansal raporlamadan sorumlu yönetim kurulu üyeleri ile işletme genel müdürü veya finansal raporlamadan sorumlu yöneticinin şu açıklamaları içeren beyanlarının kamuya açıklanacak yıllık ve ara dönem finansal raporlarına eklenmesi gerekir: a) Finansal tablo ve faaliyet raporunun kendileri tarafından incelendiği; b) İşletmedeki görev ve sorumluluk alanında sahip oldukları bilgiler çerçevesinde, finansal tablo ve faaliyet raporunun önemli konularda gerçeğe aykırı bir açıklama veya açıklamanın yapıldığı tarih itibarıyla yanıltıcı olması sonucunu doğurabilecek herhangi bir eksiklik içermediği; c) İşletmedeki görev ve sorumluluk alanında sahip oldukları bilgiler çerçevesinde, bu tebliğ uyarınca hazırlanmış finansal tabloların - varsa konsolidasyon kapsamındakilerle birlikte- işletmenin aktifleri, pasifleri, finansal durumu ve kâr ve zararı ile ilgili gerçeği dürüst bir biçimde yansıttığı ve faaliyet raporunun işin gelişimi ve performansını ve -varsa konsolidasyon kapsamındakilerle birlikte- işletmenin finansal durumunu, karşı karşıya olunan önemli riskler ve belirsizliklerle birlikte, dürüstçe yansıttığı.

Tekinalp'in yukarıda izah ettiğimiz görüşü doğrultusunda az evvel sayılan beyanlar da TTK m. 549 kapsamında değerlendirilebilir ve bu beyanların yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı olmasından, gerçeğin saklanmış bulunmasından ve diğer kanuna aykırılıklardan sorumluluk doğacağı savunulabilecektir. Dolayısıyla -her ne kadar mezkûr tebliğin kapsamındaki şirketlerle sınırlı da olsa- yıllık faaliyet raporunun ve dayanağı olan finansal tabloların dürüst resim ilkesine uygun olduğu beyanı, sorumluluğun kapısını aralar. Sorumlu kişinin kurucu, yönetici ve ortaklık çalışanı olması halinde şirket tüzel kişiliği ile bu kişiler arasındaki ilişki uyarınca bu kişilerin sorumluluğu sözleşmeseldir; sorumlu kişi üçüncü kişi konumunda ise haksız fiil sorumluluğu mevcut olacaktır¹³⁸. Yıllık faaliyet raporunun TTK m. 549'un kapsamında olup olmayacağı konusu tartışmaya açıktır. Kanaatimizce, her ne kadar maddede sayılan işlem ve belgeler sınırlı sayıda olmasa da yapılacak amaçsal yorum çerçevesinde, maddede sayılan işlemlerin menkul kıymet çıkarma, şirket kuruluşu

¹³⁷ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 367.

¹³⁸ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 367.

yahut şirket yapısında değişiklik olarak nitelenebilecek işlemler olduğu göz önünde bulundurularak, yönetim kurulu açısından bir hesap verme unsuru olan yıllık faaliyet raporunun bu kapsamda yer almadığı kabul edilmelidir. Yıllık faaliyet raporu başlı başına bir sorumluluk kaynağı değildir.

Bunun da ötesinde, yukarıda açıklandığı üzere uygulamada yıllık faaliyet raporunu fiilen her zaman yönetim kurulu hazırlamakta değil ise de yıllık faaliyet raporunun yeterliliğinden ve içerdiği beyanlardan münhasıran yönetim kurulu sorumludur¹³⁹. Dolayısıyla bir anonim şirketin bağımsız denetime tabi olup olmaması, yönetim kurulunun, yıllık faaliyet raporunda yer alan bilgi ve beyanlarından dolayı sorumluluğu hakkında sonucu değiştirmemektedir.

3. İbranin Sonuçları

İbranin sonuçları üzerinde açıklama yapmadan evvel öncelikle ibranın anlamı açıklanmalıdır. Öğretide hakim görüş ibranın menfi borç ikrarı olduğu yönündedir¹⁴⁰. Anonim şirketler hukuku açısından ibra, karar organı olan genel kurulun, yönetim organı olan yönetim kurulunun üyelerine karşı, ilgili olduğu faaliyet dönemindeki işlemlerinin uygun olduğunun bir karar ile beyan edilmesidir¹⁴¹. İbra aynı zamanda genel kurulun yönetim kuruluna olan güven açıklamasıdır¹⁴².

İbranın temeli, yönetim kurulu üyeleriyle şirket arasındaki sözleşme ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında vekalet sözleşmesi olduğu kabul edilmektedir¹⁴³. Buna göre yönetim kurulu üyelerinin hesap verme borcunun yanında ibra edilmeyi talep hakkı da bulunmaktadır¹⁴⁴. Zira yönetim kurulu üyeleri hesap verme borcunu yerine getirmelerinin ardından şartları

¹³⁹ Altay, Yetki Devri, s. 145-147.

¹⁴⁰ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 213; Aytaç, s. 14; Helvacı, Sorumluluk, s. 137; Tekinalp, Ortaklıklar, s. 413; Şener, Ortaklıklar, s. 336; Altay, Yetki Devri, s. 345.

¹⁴¹ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 413, 415. İbranın menfi borç ikrarı olduğu yönünde bkz: Çamoğlu, Sorumluluk, s. 213-214; Aytaç, s. 16; Çelik, s. 103. TTK m. 558 kapsamındaki ibranın bir faaliyet dönemi dolayısıyla hesap verme konumunda bulunan tüm sorumluların, tüm sorumlulukları hakkında olumsuz borç ikrarı olduğu yönünde bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 413.

¹⁴² Çamoğlu, Sorumluluk, s. 213.

¹⁴³ Bkz: Yukarıda s. 16.

¹⁴⁴ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 231; Aytaç, s. 158; Çelik, s. 86-87.

oluşmuşsa¹⁴⁵ kendilerinin, müvekkil konumundaki şirket tarafından ibra edilme amacını taşırlar¹⁴⁶.

Yönetim kurulunun ibrası hakkında karar alma görev ve yetkisi genel kurula aittir (TTK m. 408/2-b). Genel kurul yönetim kurulunu ibra etme veya etmeme yönünde karar alabilir. İbra, yönetim kurulunun, ilgili hesap dönemindeki işlemlerinin uygun bulunması anlamına gelmektedir¹⁴⁷. Alman hukukunda ibra, ilgili dönemdeki işlemlerin onaylanması ve geleceğe ilişkin bir güven açıklamasından ibaret olup, bu durum Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu § 120 II'de "*İbra tazminat istemlerinden feragat anlamını taşımaz.*" ifadesiyle yer almaktadır¹⁴⁸.

Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisi doğurmaz (TTK m. 424).

Öncelikli olarak hükümde kullanılan "bilanço" teriminin hangi hususları kapsadığının üzerinde durulması faydalı olacaktır. Çamoğlu, buradaki bilançonun başarı (kar-zarar) hesabı ile yıllık faaliyet raporunu da içerek şekilde geniş yorumlandığını belirtmektedir¹⁴⁹. Dolayısıyla bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğurabilmesi için kar-zarar hesabı ile yıllık faaliyet raporunun da onaylanması ve bunun da ötesinde her iki unsur da tıpkı bilanço gibi TTK m. 424'deki koşullara uygun olmalıdır. Diğer bir ifadeyle TTK m. 424, bilançonun yanında başarı (kar-zarar) hesabı ile yıllık faaliyet raporu ve hatta yönetim kurulunun sözlü açıklamalarından anlaşılabilen hususları kapsamaktadır¹⁵⁰. Yani yıllık faaliyet

¹⁴⁵ Bkz: Aşağıda s. 38-39.

¹⁴⁶ Çelik, s. 87.

¹⁴⁷ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 211.

¹⁴⁸ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 213.

¹⁴⁹ Çamoğlu, Ersin (Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul, 2005, s. 347. Yazar, bir diğer eserinde, ayrıca, bilanço ile başarı hesabının sayısal bir şema ortaya koyduğunu, dolayısıyla aydınlatma gücünün zayıf olduğunu, bu rakamlara ulaştıran işlemler hakkındaki açıklamaların yıllık faaliyet raporunda yer aldığını, dolayısıyla da yıllık faaliyet raporunun ortaklar ile kamuyu aydınlatma açısından bilanço ve başarı hesabını tamamladığını ifade etmektedir. Bkz: Çamoğlu, Sorumluluk, s. 215.

¹⁵⁰ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 215.

raporunun içeriği ibranın kapsamını tespit açısından bir ölçü görevi görür¹⁵¹. Keza *Helvacı*, yöntem ayrımı gözetilmeksizin, genel kurulun bilgisine ulaşan her hususun özellikle hariç tutulmadığı sürece ibra kararının kapsamı içinde olduğunu belirtmektedir¹⁵².

TTK m. 424 hükümden de anlaşılacağı üzere ibra yönetim kurulu organına değil, organın üyeleri sıfatıyla sorumluluğu bulunan kişilere ilişkindir¹⁵³. Hükümde yer alan "yöneticiler" ifadesinin kapsamı ise tartışmalıdır¹⁵⁴. Genel kurul TTK m. 424 kapsamındaki kişilerin tümünü birden ibra edebileceği gibi bazı kişileri ibra kapsamının dışında bırakması ve böylece ibra edilmeyen kişiler hakkında sorumluluk davası açma hakkını saklı tutması mümkündür.

Yönetim kurulunun ibra edilmesi halinde yapılması gereken başkaca bir işlem bulunmamakta ise de ibra edilmemesi halinde sorumluluğuna gidilebilmesi için dava açılması gerekir. Kurucuların, yönetim kurulunun, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının kanundan yahut esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlal etmeleri nedeniyle şirket tüzel kişiliği, pay sahipleri ve şirketin alacaklılarının zarara uğraması mümkündür¹⁵⁵. Bu durumda şirket tüzel kişiliğinin zararının tazmini için TTK m. 555 ve 556 hükümleri çerçevesinde sorumluluk davası açılması gerekir¹⁵⁶. Her iki dava arasında bir takım fark bulunmaktadır. Örneğin şirketin zararını şirket ve her bir pay sahibi dava edebilir (TTK m. 555/I-c.1); şirket alacaklıları ise istisnai olarak zarar gören şirketin iflas etmesi halinde davacı olabilecektir (TTK m. 556/I-c.1). Bunun dışında şirketin zararı dava edildiğinde gerek pay sahipleri gerekse de istisnai olarak şirket alacaklıları tazminatın şirkete ödenmesini talep edebilir (TTK m. 555-556), kendilerine değil. Oysa TTK m. 553 kapsamındaki doğrudan zarar davasında şirket, pay sahipleri yahut şirket alacaklıları kendilerinin gördükleri zarar nedeniyle dava ikame ettikleri için ödenecek tazminatın muhatabı da bizzat bu kişiler olacaktır.

¹⁵¹ Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 543, dipnot: 10. Aksi yönde bkz: Çelik, s. 130.

¹⁵² Helvacı, Sorumluluk, s. 138.

¹⁵³ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 418.

¹⁵⁴ TTK m. 516 hakkındaki açıklamalarımız için bkz: Yukarıda s. 8 vd.

¹⁵⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 389.

¹⁵⁶ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 395.

İbra kararının yenilik doğuran bir hak olmasına ve kullanıldıktan sonra geri alınamamasına rağmen¹⁵⁷ bu durum "*İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz.*" ifadesiyle TTK m. 558/1-1. cümlede yer almıştır. Belirtmek gerekir ki ibraya ilişkin genel kurul kararının iptal davası çerçevesinde iptal edilmesi mümkün olduğu gibi¹⁵⁸ (fıkranın ikinci cümlesinde saklı tutulan TTK m. 445 hükmüne binaen), genel kurul kararlarının butlanına ilişkin TTK m. 447 hükmü de saklıdır¹⁵⁹. Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer (TTK m. 558).

İsviçre-Türk tüzel kişiler hukukunda ibra ortaklık içi bir hukuki işlem olup, ortaklık dışı kişiler üzerinde etki doğurmaz ve ancak belirli şartlarda bazı pay sahiplerini bağlar; alacaklılara ise hiçbir etkisi yoktur¹⁶⁰.

Akdağ Güney, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24.06.1976 T., 1976/2890 E., 1976/3333 K. sayılı ilamındaki "*Bununla beraber, genel kurul, ortaklığın dış ilişkilerinde herhangi bir aksaklığın ortaya çıkmaması, daha açık bir deyimle ticari akıcılığın sağlanması görüşünde hareketle, bilânçoynu onayladığı halde, yöneticilerin ibra edilmemesi hakkında karar almasını engelleyen bir hüküm mevcut değildir.*" açıklamalarını da gerekçe göstererek bilançonun onaylanması ile ibra kararlarının genel kurul tarafından ayrılabilceğini belirtmektedir¹⁶¹.

İbra kararının kapsamını genel kurula açıklanan konu ve işlemlerle sınırlı olup, genel kurulun hiçbir şekilde bilmediği ve öğrenmesi imkanı da bulunmayanlar ibra dışıdır¹⁶². Keza Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 09.10.2003 T., 2003/2559 E., 2003/9087 K. sayılı ilamında ibra kararının alındığı genel kurul tutanağında yönetim kurulunun ibra edildiğinin yazılı olması, ibraya konu işlemlerin, harcamaların açık bir şekilde ortaya konulup tartışılmaması, dava konusu zarar miktarına ilişkin herhangi bir açıklama bulunmaması halinde geçerli bir ibranın söz konusu

¹⁵⁷ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 412; Helvacı, Farklılaştırılmış Teselsül, s. 79; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 418.

¹⁵⁸ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 366; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 413.

¹⁵⁹ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 413.

¹⁶⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 404; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 414.

¹⁶¹ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 420.

¹⁶² Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 421.

olmayacağını belirtmiştir¹⁶³. Bu sonuç esasında, bilançoda bazı hususların hiç veya gereği gibi belirtilmediği veya bilançonun şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içerdiği ve bu hususta bilinçli hareket edildiği halde onamanın ibra etkisini doğurmayacağına ilişkin TTK m. 424 hükmünden de çıkmaktadır. Ancak burada bir fark bulunmaktadır: TTK m. 424'te bilançodaki yanlışlık veya eksikliklere ilişkin yönetim kurulunun bilinçli hareket etmesi koşul olarak aranıyor iken TTK m. 558/2 hükmündeki "*açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak*" ifadesinden, bir konu veya işlemin genel kurula açıklanmış olmamasının ibra sonucunu ortadan kaldırmak için yeterli olduğu sonucuna varılabilmektedir.

Bu noktada yıllık faaliyet raporunun önemi gündeme gelmektedir. Zira yukarıda açıklandığı üzere yıllık faaliyet raporu, şirketin, o yıla ait faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumunu, doğru, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtır (TTK m. 516/1-ilk cümle). Öte yandan TTK m. 409/1 uyarınca genel kurulda yıllık faaliyet raporu da müzakere edilecektir. Bu durumda yıllık faaliyet raporunun görüşülüp tartışıldığı bir genel kurulda verilen açık ibradan sonra artık zararın pay sahiplerinden saklandığı ileri sürülebilecek midir? Kanaatimizce bu soruya olumsuz yanıt vermek gerekir¹⁶⁴. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 04.12.2005 T., 2004/5361 E., 2005/9182 K. sayılı ilamında "Yönetim Kurulu Raporu" ile "Murakıp Raporu"nun görüşülerek ibra yönünde oybirliği ile karar alınan bir genel kurul toplantısı sonrasında mezkûr raporların içeriğinde açıklanan bir hususu bilmediği iddiasıyla yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açan bir pay sahibinin davasının reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir¹⁶⁵. Ancak, yıllık

¹⁶³ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 421.

¹⁶⁴ Aynı yönde bkz: Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 424.

¹⁶⁵ "01.01.1999 tarihli kira sözleşmesinden sonra yapılan genel kurul tutanakları ve ekleri incelendiğinde ise; 27.12.2002 günü yapılan 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ait olağan genel kurul toplantısında okunan "Yönetim Kurulu Raporu" ve "Murakıp Raporu"nda davalı anonim şirkete ait otelin tekrar Side Turizm San Tic A.Ş.ne 5 yıllığına kiraya verildiği, 1999, 2000 ve 2001 yıllarında elde edilen brüt kira bedelleri açıkça yazdıktan sonra, gelir ve gider tablosunun onaylanması istenilmiş, davacının da hazır bulunduğu 27.12.2002 tarihli genel kurulda yönetim kurulu üyeleri oy birliği ile ibra edilmiştir. Toplantıda gündemin 5 nci maddesinde ise, 1999, 2000 ve 2001 yılı kÖrünün dağıtılmayarak, şirket bünyesinde bırakılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Anonim Şirket yönetiminin zarara yol açan işlem ve yaklaşımları genel kurulda tüm açıklık ve ayrıntıları ile açıklanıp incelenmişse, genel kurulca verilen ibra kararı, gerçek anlamda borçtan kurtarma ve aklama niteliği taşır. Genel kurulun bu nitelikteki ibrası sonucu, artık yönetim kurulunun o faaliyet dönemine ilişkin tüm işlemleri hakkında zarara neden olsalar da, ortaklıkça ve ortaklarca sorumluluk davası açılamaz. 01.01.1999 tarihli kira sözleşmesi sonrasında, 1999, 2000 ve 2001 yılları kira gelirlerinin açıklandığı 27.12.2002 günlü genel kurulda, davalı anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri olan diğer davalı gerçek kişiler, TTK'nun 380 nci maddesi uyarınca oy birliği ile ibra edildiklerine göre, genel kurulda hazır bulunan davacının "01.01.1999 tarihli kira sözleşmesinden ve şirkete ait otelin olması gerekenden çok düşük bedel ile dava dışı şirkete kiraya verildiği ve bundan

faaliyet raporunun asgari içeriğe uygun olmaması halinde, eksik veya yanlış olarak yer alan hususlar ibranın kapsamı dışındadır¹⁶⁶.

kendisinin haberi olmadığı" yönündeki iddiasına itibar edilemez. Kira sözleşmesinden ve kira bedelinden haberdar olan ve yönetim kurulunun bu işlemlerine icazet veren davacının, dolayısıyla zararını davalılardan istemesi mümkün görünmemektedir." (Y. 11. HD 04.10.2005 T., 2004/5361 E., 2005/9182 K. sayılı ilamı, www.kazanci.com, Erişim Tarihi: 24.12.2017)

¹⁶⁶Ayoğlu, s. 39.

İKİNCİ BÖLÜM

YILLIK FAALİYET RAPORUNUN İÇERİĞİ VE GENEL KURULA SUNULMASI

A. Yıllık Faaliyet Raporunun İçeriği

1. Dayanak

Yıllık faaliyet raporuna ilişkin olarak Türk Ticaret Kanunu ve ikincil mevzuatında; Sermaye Piyasası Kanunu'nun ikincil mevzuatında çeşitli düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda çalışmamızın bu bölümünde, TTK hükümleri, TTK m. 516/3 hükmü uyarınca çıkarılan Yönetmelik, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.)¹⁶⁷ ve yine Sermaye Piyasası Kurulu'nun Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)¹⁶⁸ hükümleri incelenecektir.

Türk Ticaret Kanunu kapsamında yıllık faaliyet raporuna ilişkin olarak getirilen TTK.m. 516 hukukumuzda yeni bir düzenleme olarak anılabileceği gibi¹⁶⁹, eTK m. 327 düzenlemesinin geliştirilmiş hali olarak da görülebilir.

TTK'nin 6335 sayılı kanunla değişiklik yapılmadan önceki hali, her ne kadar teknik ifadelerde birebir uyum bulunmasa da¹⁷⁰, uyumlu şekilde anonim ortaklıkların şeffaflaşması yolunda yenilikler getirmekteydi. Bu noktada TTK m. 516 düzenlemesinin neredeyse bir yenilik olduğu düşünülebilecek ise de, 6335 sayılı kanunla TTK m. 524 hükmünün ilga edildiği ve m. 1524/1 hükmünün değiştirildiği göz önünde bulundurulduğunda ancak kapsamlı bir değişiklik nitelendirmesinin yapılabileceği kanaatindeyiz.

¹⁶⁷ 13.06.2013 tarihli ve 28676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁶⁸ 03.01.2014 tarihli ve 28871 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁶⁹ Tekinalp/Çamoğlu s. 251.

¹⁷⁰ Örneğin her sermaye şirketinin internet sitesi açmasına ve burada yapılacak yayımlara ilişkin m. 1524/1-i metninde “yönetim kurulunun yıllık raporu” ibaresi yer alıyordu. Halbuki belirtildiği üzere m. 516 hükmünde “yıllık rapor” değil “eğil” faaliyet raporu” ifadesi kullanılmıştır.

Önceki düzenleme eTK m. 327'de¹⁷¹ ikili bir yapı mevcut idi: 1-Rapor (şirketin ticari, mali ve iktisadi durumu ile yapılan muamelelerin hulasasını gösterir), 2-Teklif varakası (dağıtılacak kazanç miktarı ile yedek akçeyi teşkil edecek miktarın tayinine dair). Her ne kadar madde başlığı "*Yıllık raporun tanzimi*" de olsa, maddede yönetim kuruluna dağıtılacak kar payı ile ayrılacak yedek akçeye ilişkin teklif sunma¹⁷² görevi de yüklenmiş idi¹⁷³.

TTK'da ise bu ikili yapının sona erdiği gözlemlenmektedir. Zira, detayları aşağıda incelenecek olan m. 437 hükmünde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile kar dağıtım önerisi ayrı ayrı sayılmaktadır.

Yıllık faaliyet raporunun hazırlanması ile içeriğine ilişkin detaylı bilgiler, TTK m. 516/3 hükmüne uygun şekilde Yönetmelik'te düzenlenmiştir.

Bu kapsamda yıllık faaliyet raporu yönetim organı tarafından Türk Ticaret Kanununa ve Yönetmeliğe göre düzenlenen, şirketlerin ilgili yıla ilişkin faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumunun doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde yansıtıldığı, şirketin gelişmesinin ve karşılaşılması muhtemel risklerin belirtildiği rapordur (m. 3/1-g).

Yıllık faaliyet raporuna ilişkin genel ilkeler Yönetmelik'in 4. maddesinde beş bent halinde düzenlenmiştir. Buna göre;

Yıllık faaliyet raporu, şirketin ilgili hesap dönemine ait iş ve işlemlerinin akışını, her yönüyle finansal durumunu, şirketin hak ve yararını da gözetecek şekilde, doğru, eksiksiz, dolambaçsız, gerçeğe uygun ve dürüst şekilde yansıtır. Yıllık faaliyet raporunda, yanıltıcı, abartılı ve yanlış kanaat uyandırıcı, gerçeğe aykırı ifadelere yer verilemez (m. 4/1). Yukarıda açıklamaya çalıştığımız şirketin ticari sırlarının korunmasının bu maddedeki yansıması ise "şirketin hak ve yararını da

¹⁷¹ Yürürlükten kalkmış olan hüküm: "*İdare meclisi her iş yılı sonunda 325'inci maddede yazılı bilançodan başka şirketin ticari, mali ve iktisadi durumunu ve yapılan muamelelerin hulasasını gösterir bir rapor tanzimine ve dağıtılacak kazanç miktarı ile yedek akçeyi teşkil edecek miktarın tayinine dair, teklif varakasını hazırlamaya mecburdur. Rapor ve teklif varakası, umumi heyet toplantısından en az 15 gün önce pay sahiplerinin tetkikine arz olunur.*" şeklinde idi.

¹⁷² *İmregün*, yıllık raporda gizli yedek akçe hakkında verilecek bilginin tam olabilmesi için nitelik ve nicelik bilgisinin de belirtilmesinin gerekeceği, ancak bu durumda da gizlilik durumunun ortadan kalkacağını ifade etmektedir. Bkz: *İmregün*, s. 297, dn. 43.

¹⁷³ *İmregün*, s. 205; *Domaniç*, s. 601; *Çamoğlu (Poroy/Tekinalp)*, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 297.

gözeticek şekilde" ifadesidir¹⁷⁴. Aynı şekilde "gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde" yansıtma da dürüst resim ilkesine işaret etmekte olup, bu nedenle "yanıltıcı, abartılı ve yanlış kanaat uyandırıcı, gerçeğe aykırı" ifadeler yer verilemez¹⁷⁵.

Yönetim kurulu, yıllık faaliyet raporunu, pay sahiplerinin şirketin faaliyetleri hakkında her türlü bilgiye tam ve doğru bir şekilde ulaşmasını sağlayacak ayrıntıda hazırlar. Yıllık faaliyet raporunda mümkün olan en basit kavram ve terimler kullanılır, tereddüde neden olabilecek belirsiz ifadelerden kaçınılır. Teknik terim kullanılması gereken yerlerde, herkesin kolayca anlamasına imkan verecek şekilde açıklamalar yapılır (m. 4/2). Nitekim bu doğrultuda Yargıtay; önceki kanun döneminde, yıllık faaliyet raporunda, satın alınan taşınmaza ilişkin açıklık bulunmadığı, bu nedenle bu konularda alınan kararların yasa ve iyi niyet kurallarına aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili genel kurul kararlarının iptaline karar vermiştir¹⁷⁶.

İdealize edilen anonim ortaklık modelinde pay sahiplerinin geniş halk kitleleri olması ve bu kişilerin de çoğu zaman profesyonel ticaret hayatından uzak olmaları nedeniyle sınırlı ekonomi bilgisine sahip oldukları gözetilerek yıllık faaliyet raporunun en yalın ifadelerle, bütün pay sahiplerinin anlayacağı şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Şirketin, finansal performansı ile finansal durumunun genel özellikleri ve karşı karşıya bulunduğu temel riskler yıllık faaliyet raporunda değerlendirilir. Şirketin finansal durumuna ilişkin bu değerlendirmeler finansal tablolara dayandırılır. Ayrıca finansal olmayan risklere de faaliyet raporunda yer verilir (m. 4/3).

Yıllık faaliyet raporunda; şirket faaliyet ve hizmetlerinin etkin, güvenilir ve kesintisiz bir şekilde yürütülmesini, muhasebe ve mali raporlama sisteminde sağlanan bilgilerin bütünlüğünü, tutarlılığını, güvenilirliğini, zamanında elde edilebilirliğini ve güvenliğini sağlamak amacıyla yapılan iç kontrollerin etkinliği, yeterliliği ve uyumluluğu konularında açıklamalara yer verilir (m. 4/4).

¹⁷⁴ Ayoğlu, s. 37.

¹⁷⁵ Ayoğlu, s. 37.

¹⁷⁶ Y. 11. HD 22.05.1989 T., 1988/5673 E., 1989/3037 K., (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

Yıllık faaliyet raporunda gerekli olması halinde istatistiki bilgilere ve grafiklere de yer verilebilir (m. 4/5).

Yönetmelik'in 4. maddesinde bu genel ilkeler belirlendikten sonra, yıllık faaliyet raporunun içeriğine ilişkin düzenlemelere geçmeden önce, *geleceğe yönelik tahminlerin yıllık faaliyet raporunda belirtilmesi* (m. 5) ve *yıllık faaliyet raporunda yer verilebilecek ilave bilgilere* (m. 6) yer verilmiştir.

Yıllık faaliyet raporunda şirketin gelişimine ve karşılaşılması muhtemel risklere açıkça işaret olunur ve bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesine yer verilir. Yıllık faaliyet raporunda, geleceğe yönelik bilgi verildiği veya tahminlerde bulunulduğu durumlarda, bunların dayandığı gerekçelere ve istatistiki bilgilere de yer verilmesi zorunludur (m. 5/1). Yönetmelik yıllık faaliyet raporunun asgari içeriğini belirlediğinden m. 5/1'in ikinci cümlesine dikkat çekmek gerekir. Zira maddenin ilk cümlesinde karşılaşılması muhtemel risklere işaret olunacağı ve bu konulara ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesine yer verileceği hüküm altına alınmış, ikinci cümlede ise sanki böyle bir zorunluluk bulunmaktaymışçasına geleceğe yönelik bilgi verildiği veya tahminlerde bulunulduğu durumlarda, bunların dayanaklarına yer verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu ifadeden yönetim kurulunun geleceğe yönelik bilgi verme veya tahminlerde bulunma yükümlülüğünün bulunmadığı anlamı çıkabilecekse de kanaatimizce bu hüküm bir seçenek olarak anlaşılmamalıdır.

Yıllık faaliyet raporu ilgili olduğu mali döneme ait detaylı bir inceleme yaparak, TBK m. 508 anlamında vekilin hesap verme borcunu teşkil etmenin¹⁷⁷ ötesinde geleceğe yönelik bir projeksiyon da içermelidir. Yıllık faaliyet raporunda yer verilen geleceğe yönelik bilgi ve tahminler şirketin finansal durumu ve faaliyet sonuçları ile uyumlu olmalıdır (m. 5/2).

Yıllık faaliyet raporunda, Yönetmelik'te yer verilen asgari içeriğe ve şirketin niteliği ve konumu itibarıyla ortakların haklarını kullanabilmesi için bilmeleri gereken diğer bilgilere yer verilmesi zorunludur. Yönetmelik hükümlerine aykırı

¹⁷⁷ Ayoğlu, s. 35. Yıllık faaliyet raporunun hesap verilebilirlik ilkesi ile bağlantılı olduğu yönünde bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 207.

olmamak kaydıyla yıllık faaliyet raporlarında yönetim organının uygun gördüğü ilave bilgilere yer verilebilir (m. 6).

Yukarıda belirttiğimiz üzere yıllık faaliyet raporuna ilişkin bir kısım düzenlemeler de Sermaye Piyasası Kurulu'nun Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) ile Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)'nde yer almaktadır.

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) kapsamında yıllık faaliyet raporu, finansal tablolar ve yönetim kurulu sorumluluk beyanlarıyla birlikte finansal raporları oluşturmaktadır ve tebliğ genel itibarıyla tüm finansal raporlara ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Bu nedenle çalışmamızın sınırları dışına çıkmamak adına tebliğ yalnızca yıllık faaliyet raporu yönünden incelenecektir.

Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) kapsamındaki yıllık faaliyet raporuna ilişkin düzenlemelerin uyulması zorunlu ilkelerden olmadığı yukarıda ifade edilmişti. Ancak yine de ilgili ilkelerin önemi nedeniyle yıllık faaliyet raporunun unsurları aşağıda incelenirken bu hususlara da değinilecektir.

2. Unsurları

a. Genel Olarak

TTK m. 516/1 hükmü çerçevesinde yıllık faaliyet raporunun ana konusu şirketin geçmiş yıla ait faaliyetlerinin akışı ile her yönüyle finansal durumun yansıtılmasını içermelidir. Her yönüyle finansal durumun yansıtılmasında şirketin malvarlığının durumu, finansal durumu¹⁷⁸, faaliyet sonuçları, alacak-borç ilişkisi, öz kaynağın yeterli olup olmadığı incelenebilecektir¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Malvarlığı durumu ile finansal durum birbirinden farklı kavramlardır. Malvarlığı durumu bilanço içeriğindeki yer almakta iken finansal durum bilanço ile kar ve zarar hesabının birlikte değerlendirilmesiyle ortaya konabilir. Bkz: Tekinalp, Bilanço, s. 4, 45. Finansal durum, finansal tablolara göre değerlendirilir (TTK m. 516/1, c. 2). Zaten şirketin finansal durumuna ilişkin bilginin kaynağı TTK m. 515 uyarınca finansal tablolardır. Bkz: Altay, Yetki Devri, s. 150.

¹⁷⁹ Pulaşlı, Şerh, s. 1731; Ayoğlu, s. 36.

Kanun her ne kadar asgari içeriğin yönetmelikte düzenleneceğine işaret etmiş olsa da bir takım zorunlu unsurları m. 516'da saymıştır. Bu şekilde öğretide, *asgari içeriğin esaslarının gösterildiği* olduğu savunulmuştur¹⁸⁰. Öte yandan aksi yönde, sayılanların en azı gösteren konular listesi olmadığı da savunulmaktadır¹⁸¹.

Yönetmelik hükümleri incelendiğinde ise raporun içeriğine ilişkin bilgilerin üçüncü bölümde, 7. maddeden itibaren incelendiğini görmekteyiz. “*Yıllık faaliyet raporunun bölümleri*” başlıklı 7. madde uyarınca rapor şu bölümlerden oluşur:

- Genel bilgiler (a bendi),
- Yönetim organı üyeleri ile üst düzey yöneticilere sağlanan mali haklar (b bendi),
- Şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları (c bendi),
- Şirket faaliyetleri ve faaliyetlere ilişkin önemli gelişmeler (ç bendi),
- Finansal durum (d bendi),
- Riskler ve yönetim organının değerlendirmesi (e bendi),
- Diğer hususlar (f bendi).

Yönetmelik'in 7. maddesinde adeta “içindekiler” listesi verilmiş, bu başlıklara ilişkin detaylı bilgilere ise müteakip maddelerde yer verilmiştir. Bu detaylar başlıklar halinde aşağıda incelenecektir.

b. Tüm Anonim Şirketler için Yıllık Faaliyet Raporunda Bulunması Gereken Unsurlar

i. Genel bilgiler

Yönetmelik'in 7. maddesinin a) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 8. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda yer alması zorunlu hususlar şunlardır:

- Raporun ilgili olduğu hesap dönemi,
- Şirketin ticaret unvanı, ticaret sicili numarası, merkez ve varsa şubelerine ilişkin iletişim bilgileri ile varsa internet sitesinin adresi,

¹⁸⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 207.

¹⁸¹ Pulaşlı, Şerh, s. 1731.

- Şirketin organizasyon, sermaye ve ortaklık yapıları ile bunlara ilişkin hesap dönemi içerisindeki değişiklikler,
- Varsa imtiyazlı paylara ve payların oy haklarına ilişkin açıklamalar,
- Yönetim organı, üst düzey yöneticileri ve personel sayısı ile ilgili bilgiler,
- Varsa; şirket genel kurulunca verilen izin çerçevesinde yönetim organı üyelerinin şirketle kendisi veya başkası adına yaptığı işlemler ile rekabet yasağı kapsamındaki faaliyetleri hakkında bilgiler.

Bu bilgiler, yıllık faaliyet raporunu inceleyen kişinin şirket hakkında genel bir bilgi edinmesini sağlamaktadır. Yıllık faaliyet raporunun yalnızca pay sahipleri açısından değil, aynı zamanda sermaye piyasasındaki diğer aktörler ile özellikle potansiyel pay sahiplerinin, daha doğru bir ifadeyle kamunun aydınlatılması işlevi düşünüldüğünde, sayılan bilgiler şirketin korporatif yapısını¹⁸² ortaya koymakta ve böylece ilk bakışta şirketi tanıtabilecek temel bilgileri aktarmaktadır. *Ayoğlu*, yönetim kurulunun faaliyetleriyle bağlantılı olmayan bu bilgilere yer verilmesi yönünde getirilen düzenlemeyi eleştirmektedir¹⁸³.

ii. Yönetim organı üyeleri ile üst düzey yöneticilere sağlanan mali haklar

Yönetmelik'in 7. maddesinin b) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 9. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda yer alması zorunlu hususlar şunlardır:

- Sağlanan huzur hakkı, ücret, prim, ikramiye, kâr payı gibi mali menfaatlerin toplam tutarları,
- Verilen ödenekler, yolculuk, konaklama ve temsil giderleri ile ayni ve nakdi imkânlar, sigortalar ve benzeri teminatların toplam tutarlarına ilişkin bilgiler.

Sayılan bu bilgiler geniş anlamda ücretlendirme politikasına ilişkindir. Şirketin gelirleriyle giderlerinin uyumlu olup olmadığı ve dolayısıyla dağıtılacak kar konusunda yapılacak incelemede bu bilgiler çerçevesinde şirketin ücretlendirme sistemi hakkında bilgi sahibi olunabilecek; diğer taraftan kontrol gücü olmayan pay

¹⁸² Ayoğlu, s. 40.

¹⁸³ Ayoğlu, s. 40.

sahipleri üst düzey yöneticilere fahiş miktarda ücret veya ödül verilip verilmediği hakkında bilgi sahibi olabileceklerdir¹⁸⁴.

iii. Şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları

Yönetmelik'in 7. maddesinin c) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 10. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda şirketin araştırma ve geliştirme çalışmaları ile bunların sonuçlarına ilişkin bilgilere yer verilir.

Bu kapsamda, genel kurulu doğru şekilde bilgilendirebilmek adına:

- Şirketin faaliyet konusu ile ilgili ar-ge çalışmasının mevcut olup olmadığı,
- Varsa bu çalışmaların hangi konular üzerinde yoğunlaştığı ve şirkete ne şekilde fayda sağlayacakları,
- Bu çalışmaların şirket bünyesinde mi, iştirakler vasıtasıyla mı, dışarıdan ar-ge hizmeti alınmak suretiyle mi gerçekleştirildiği,
- Faaliyet dönemi boyunca bu çalışmalara ne tutarda bütçe ayrıldığı,
- Bu çalışmaların faaliyet dönemi sonu itibariyle ulaştıkları durum (sonuçları), açıklanmalıdır¹⁸⁵.

iv. Şirket faaliyetleri ve faaliyetlere ilişkin önemli gelişmeler

Yönetmelik'in 7. maddesinin ç) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 11. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda yer alması zorunlu hususlar şunlardır:

- Şirketin ilgili hesap döneminde yapmış olduğu yatırımlara ilişkin bilgiler,
- Şirketin iç kontrol sistemi ve iç denetim faaliyetleri hakkında bilgiler ile yönetim organının bu konudaki görüşü,
- Şirketin doğrudan veya dolaylı iştirakleri ve pay oranlarına ilişkin bilgiler,
- Şirketin iktisap ettiği kendi paylarına ilişkin bilgiler,
- Hesap dönemi içerisinde yapılan özel denetime ve kamu denetimine ilişkin açıklamalar,
- Şirket aleyhine açılan ve şirketin mali durumunu ve faaliyetlerini etkileyebilecek nitelikteki davalar ve olası sonuçları hakkında bilgiler,

¹⁸⁴ Paslı, s. 263.

¹⁸⁵ Ayoğlu, s. 41-42.

- Mevzuat hükümlerine aykırı uygulamalar nedeniyle şirket ve yönetim organı üyeleri hakkında uygulanan idari veya adli yaptırımlara ilişkin açıklamalar,
- Geçmiş dönemlerde belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı, genel kurul kararlarının yerine getirilip getirilmediği, hedeflere ulaşılamamışsa veya kararlar yerine getirilmemişse gerekçelerine ilişkin bilgiler ve değerlendirmeler,
- Yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmışsa, toplantının tarihi, toplantıda alınan kararlar ve buna ilişkin yapılan işlemler de dâhil olmak üzere olağanüstü genel kurula ilişkin bilgiler,
- Şirketin yıl içinde yapmış olduğu bağış ve yardımlar ile sosyal sorumluluk projeleri çerçevesinde yapılan harcamalara ilişkin bilgiler,
- Şirketler topluluğuna bağlı bir şirketse; hâkim şirketle, hâkim şirketin yönlendirmesiyle onun ya da ona bağlı bir şirketin yararına yaptığı hukuki işlemler ve geçmiş faaliyet yılında hâkim şirketin ya da ona bağlı bir şirketin yararına alınan veya alınmasından kaçınılan tüm diğer önlemler,
- Şirketler topluluğuna bağlı bir şirketse; bir üstte bahsedilen hukuki işlemin yapıldığı veya önlemin alındığı veyahut alınmasından kaçınıldığı anda kendilerince bilinen hal ve şartlara göre, her bir hukuki işlemde uygun bir karşı edim sağlanıp sağlanmadığı ve alınan veya alınmasından kaçınılan önlemin şirketi zarara uğratıp uğratmadığı, şirket zarara uğramışsa bunun denkleştirilip denkleştirilmediği.

Ayoğlu, iştirakler ve iştiraklerdeki pay oranlarına ilişkin bilgiler ile yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısı yapılmışsa, olağanüstü genel kurula ilişkin bilgilerin yönetim kurulunun faaliyetleriyle herhangi bir bağlantısı bulunmaması nedeniyle bu bilgilere yıllık faaliyet raporunda yer verilmesi zorunluluğunu eleştirmektedir¹⁸⁶.

v. Finansal durum

Yönetmelik'in 7. maddesinin d) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 12. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda yer alması zorunlu hususlar şunlardır:

¹⁸⁶ Ayoğlu, s. 42-43.

- Finansal duruma ve faaliyet sonuçlarına ilişkin yönetim organının analizi ve değerlendirmesi, planlanan faaliyetlerin gerçekleşme derecesi, belirlenen stratejik hedefler karşısında şirketin durumu,
- Geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak şirketin yıl içindeki satışları, verimliliği, gelir oluşturma kapasitesi, kârlılığı ve borç/öz kaynak oranı ile şirket faaliyetlerinin sonuçları hakkında fikir verecek diğer hususlara ilişkin bilgiler ve ileriye dönük beklentiler,
- Şirketin sermayesinin karşılıksız kalıp kalmadığına veya borca batık olup olmadığına ilişkin tespit ve yönetim organı değerlendirmeleri,
- Varsa şirketin finansal yapısını iyileştirmek için alınması düşünülen önlemler,
- Kâr payı dağıtım politikasına ilişkin bilgiler ve kâr dağıtım yapılmayacaksa gerekçesi ile dağıtılmayan kârın nasıl kullanılacağına ilişkin öneri.

Ayoğlu, yeni faaliyet yılında mevcut yönetim kurulunun göreve devam edip etmeyeceğinin belirsiz olması, hazırlanmasının kapsamlı bir bilgi ve çalışma gerektireceği ve ayrıca geçmişe dönük hesap verme borcunun kapsamının aşılabacağı gerekçeleriyle, ileriye dönük beklentilere/projeksiyonlara yer verilmesi zorunluluğunu eleştirmektedir¹⁸⁷.

Altay, geride bırakılan mali yıla ilişkin ortaya çıkan durumun yıllık faaliyet raporunda doğru şekilde değerlendirilebilmesi ve raporu okuyan kişiler için açıklayıcı olması adına geçmişe ilişkin değerlendirmelerin geleceğe yönelik tahminlerle desteklenmesi gerektiğini, bu nedenle de yıllık faaliyet raporunun geleceğe yönelik projeksiyonu barındırması gerektiğini belirtmektedir¹⁸⁸. Kanaatimizce de yıllık faaliyet raporunun içeriğinde geleceğe yönelik projeksiyona yer verilmesi yerindedir. Yönetim kurulunun yalnızca tamamlanılmış olan faaliyet yılına ilişkin olarak hesap vermesi yeterli değildir. Zira aynı yönetim kurulunun yeniden göreve talip olması halinde pay sahiplerine gelecek hakkında öngörude bulunması gerekir ki pay sahipleri oylarını doğru şekilde kullanabilsin. Bunun da ötesinde yönetim kurulunun evvelce yıllık faaliyet raporunda yer verdiği geleceğe yönelik projeksiyonunun bir sonraki faaliyet dönemi sonunda gerçekleşip

¹⁸⁷ Ayoğlu, s. 43-44.

¹⁸⁸ Altay, Yetki Devri, s. 153-154.

gerçekleşmediği ibra hususunda pay sahiplerince bir ölçüt olarak göz önünde bulundurulabilecektir.

vi. Riskler ve yönetim organının değerlendirmesi

Yönetmelik'in 7. maddesinin e) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 13. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda yer alması zorunlu hususlar şunlardır:

- Varsa şirketin öngörülen risklere karşı uygulayacağı risk yönetimi politikasına ilişkin bilgiler,
- Oluşturulmuşsa riskin erken saptanması ve yönetimi komitesinin¹⁸⁹ çalışmalarına ve raporlarına ilişkin bilgiler,
- Satışlar, verimlilik, gelir yaratma kapasitesi, kârlılık, borç/öz kaynak oranı ve benzeri konularda ileriye dönük riskler.

Riskin erken saptanması ve yönetimi komitesi açısından üçlü bir ayırım yapmak mümkündür: 1) Payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar açısından bu komitenin kurulması zorunludur; 2) denetime tabi şirketlerde denetçinin gerekli görmesi halinde bu komite kapalı anonim ortaklıklarda da kurulabilir; 3) diğer anonim ortaklıklar açısından bu komitenin kurulması ilgili şirketin yönetim kurulunun gözececeği ihtiyaç doğrultusunda kurulabilir¹⁹⁰, aksi halde ilke olarak herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır¹⁹¹.

Komite raporunda, şirketin finansal gücünü ile piyasadaki konumunu açıklar, güncel dünya-ülke-sektör risklerini ve şirketin bu riskler karşısındaki durumunu değerlendirir, varsa tehlikeleri ve çarelerini gösterir¹⁹².

¹⁸⁹ Bu komite TTK m. 378'de düzenlenmiştir. Madde: "(1) Pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde, yönetim kurulu, şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla, uzman bir komite kurmak, sistemi çalıştırmak ve geliştirmekle yükümlüdür. Diğer şirketlerde bu komite denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi hâlinde derhâl kurulur ve ilk raporunu kurulmasını izleyen bir ayın sonunda verir.

(2) Komite, yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda durumu değerlendirir, varsa tehlikelere işaret eder, çareleri gösterir. Rapor denetçiye de yollanır." hükmünü havidir.

¹⁹⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 205-206.

¹⁹¹ Altay, Yetki Devri, s. 72.

¹⁹² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 206.

Riskler ve yönetim organının değerlendirmesi genel olarak şeffaflık ve kamunun aydınlatılması ilkeleriyle yakından ilgilidir. Zira işaret olunan riskler karşısında yönetim kurulunun ne yönde hareket ettiği, özellikle -varsa- riskin erken saptanması ve yönetimi komitesinin raporlarında işaret edilen hususlar hakkında nasıl bir davranış sergilediği ibra hususunda pay sahipleri açısından belirleyici olabilecektir.

vii. Diğer hususlar

Yönetmelik'in 7. maddesinin f) bendinde sayılan bu unsur yine Yönetmelik'in 14. maddesinde detaylandırılmıştır. Buna göre bu kısımda faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve ortakların, alacaklıların ve diğer ilgili kişi ve kuruluşların haklarını etkileyebilecek nitelikteki özel önem taşıyan olaylara ilişkin açıklamalara yer verilmesi zorunlu olup, Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla yönetim organının uygun gördüğü ilave bilgilere de yer verilebilir.

Burada sınırlayıcı bir tutum sergilenmemiştir. Detayları aşağıda açıklanacağı üzere ibranın kapsamı belirlenirken yıllık faaliyet raporunun önemli bir etkisi bulunması nedeniyle yıllık faaliyet raporunun ayrıntılı düzenlenmesinde yönetim kurulunun da menfaati bulunmaktadır¹⁹³.

c. Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Düzenlemeler

Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1) hükümleri yatırım fonları ile konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları dışında kalan ihraççılar ve sermaye piyasası kurumlarının (tebliğin 4/1-c maddesinde kısaca *işletme* olarak tanımlanmıştır) finansal raporları (finansal tablolar, yönetim kurulu faaliyet raporları ve sorumluluk beyanlarından oluşmaktadır) ile bunların hazırlanması ve ilgililere sunulmasına ilişkin ilke, usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır (m. 1, 2). Hükümde belirtilen "sermaye piyasası kurumları"nın neler olduğunun tespit edilebilmesi için 6362 sayılı Ser. P. K.'nin incelenmesi gerekecektir. Bu kapsamda sermaye piyasası kurumları: Yatırım

¹⁹³ Çamoğlu, Yıllık Rapor, s. 543, dn. 10.

kuruluşları; kolektif yatırım kuruluşları; sermaye piyasasında faaliyette bulunacak bağımsız denetim, değerlendirme ve derecelendirme kuruluşları; portföy yönetim şirketleri; ipotek finansmanı kuruluşları; konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları; varlık kiralama şirketleri; merkezî takas kuruluşları; merkezî saklama kuruluşları; veri depolama kuruluşları; kuruluş ve faaliyet esasları Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenen diğer sermaye piyasası kurumlarıdır (m. 35). Anılan tebliğin amacına ilişkin 1. maddesinde *kamunun zamanında, yeterli ve doğru şekilde aydınlatılmasını teminen* hazırlandığına dikkat çekilmiştir. Bu düzenleme kamunun aydınlatılması ilkesine açıkça işaret etmesi nedeniyle önem taşımaktadır.

Tebliğ, ihraç ettiği sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören ortaklıklara, yatırım kuruluşlarına, yatırım ortaklıklarına, portföy yönetim şirketlerine, ipotek finansmanı kuruluşlarına ve varlık kiralama şirketlerine bu tebliğde düzenlenen esaslara uygun olarak 3, 6 ve 9 aylık dönemler itibarıyla ara dönem finansal rapor düzenleme yükümlülüğü öngörmüştür (m. 7/1). Konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü bulunan yatırım ortaklıkları, ara dönem konsolide finansal tabloları ile birlikte ara dönem bireysel finansal tablolarını da hazırlamakla yükümlüdürler (m. 7/2). Bu hükmün temel önemi, ismi ile müsemma, yıllık olarak hazırlanan yıllık faaliyet raporunun, anılan kişi ve kurumlar yönünden 3, 6 ve 9 aylık dönemler için de hazırlanması zorunluluğu getirmesidir.

Tebliğ kapsamındaki işletmeler açısından da yıllık faaliyet raporu hazırlanmasında Yönetmelik hükümleri esas alınır. Ancak, yıllık faaliyet raporunun hazırlanması ve kamuya açıklanmasında süreler bakımından bu tebliğ hükümleri uygulanır (m. 8/1). Bu kapsamdaki yıllık faaliyet raporlarının ilgili bölümlerinde şu hususlara da yer verilir:

- Yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerin yetki sınırları, görev süreleri (başlangıç ve bitiş tarihleriyle), toplu sözleşme uygulamaları, personel ve işçilere sağlanan hak ve menfaatler (m. 8/2-a),
- İşletmenin faaliyet gösterdiği sektör ve bu sektör içerisindeki yeri hakkında bilgi, işletmenin üretim birimlerinin nitelikleri, satış miktar ve fiyatlarına ilişkin genel açıklamalar, satış koşulları ve bunlarda yıl içinde görülen

gelişmeler, verimlilik oranları ve geçmiş yıllara göre bunlardaki önemli değişikliklerin nedenleri (m. 8/2-b),

- Yatırımlardaki gelişmeler, teşviklerden yararlanma durumu, yararlanılmışsa ne ölçüde gerçekleştirildiği (m. 8/2-c),

- İşletmenin finansman kaynakları ve varsa çıkarılmış bulunan sermaye piyasası araçlarının niteliği ve tutarı (m. 8/2-ç),

- Dönem içinde esas sözleşmede yapılan değişiklikler ve nedenleri (m. 8/2-d),

- Mevzuat uyarınca Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporu düzenleme yükümlülüğünün bulunması veya isteğe bağlı olarak hazırlanmış olması halinde, söz konusu Rapor (m. 8/2-e),

- Mevzuat uyarınca ilişkili taraf işlemleri ve bakiyelerine ilişkin ortaklara sunulması zorunlu bilgiler (m. 8/2-f),

- Finansal tablolarda yer almayan ancak kullanıcılar için faydalı olacak diğer hususlar¹⁹⁴ (m. 8/2-g).

Kanun koyucunun mezkûr tebliğin kapsamına giren şirketler açısından kamunun aydınlatılması ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda bir takım ek düzenlemeler getirdiği anlaşılmaktadır. Gerçekten de özellikle bir mali yıl için toplamda dört faaliyet raporu düzenlenmesi gerekliliği kanaatimizce de bu ilkelere hizmet etmektedir. Sayılan bilgilerden "dönem içinde esas sözleşmede yapılan değişiklikler ve nedenleri"nin yönetim kurulunun faaliyetleriyle ilgili olmaması nedeniyle yıllık faaliyet raporunda yer alması eleştiriye açıktır.

3, 6 ve 9 aylık ara dönem faaliyet raporlarında 8. madde kapsamında yıllık faaliyet raporlarında yer verilmesi gereken hususlardan, ara dönemi ilgilendiren önemli olaylar ile bunların finansal tablolara etkilerine ve hesap döneminin geri kalan kısmı için bu hususlardaki önemli risk ve belirsizliklere yer verilir (m. 8/3).

Faaliyet raporlarında açıklanacak bilgilerden ticari sır niteliğinde olanlara, ticari sır niteliğini korudukları süre boyunca faaliyet raporlarında yer verilmeyebilir; söz konusu bilgiler ticari sır niteliğini kaybettikleri tarihten sonraki ilk faaliyet raporlarında açıklanır (m. 8/4).

¹⁹⁴ Bu gibi ifadeler muğlak olması nedeniyle yoruma açık durumdadırlar.

Tebliğ m. 8/5'te *Kurumsal Yönetim İlkelerine ilişkin düzenlemelerde yer alan hükümlerin* saklı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, Tebliğ, Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) ile çelişmemekte, aksine Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)'de yer alan düzenlemelere ek düzenlemeler içermektedir.

Yıllık ve ara dönem finansal raporların, bu tebliğ hükümlerine uygun olarak hazırlanmasından, sunulmasından ve gerçeğe uygunluğu ile doğruluğundan işletme ile kusurlarına ve durumun gereklerine göre işletmenin yönetim kurulu üyeleri sorumludur. İşletme yönetim kurulunun, bu tebliğ kapsamında hazırlanacak finansal tablo ve faaliyet raporlarının kabulüne dair ayrı bir karar alması gerekir (m. 9/1). Bu düzenleme, aşağıda inceleneceği üzere, yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunum yönteminin nasıl olması gerektiği sorusuna cevap getirmektedir. Bu hükümde de yönetim kurulunun faaliyet raporunun kabulüne dair ayrı bir karar alması gerektiği düzenlenmiştir.

İşletme yönetim kurulunun, Kurumsal Yönetim İlkeleri uyarınca seçilecek denetim komitesi, denetim komitesi bulunmaması halinde ise üyeleri arasından en az bir üyeyi, finansal raporlardan sorumlu olarak belirler. Ancak bu husus, yönetim kurulunun finansal raporların hazırlanması, sunulması ve gerçeğe uygunluğuna ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (m. 9/2). Bu hüküm TTK m. 367 anlamında yönetimin devri niteliğinde değildir. Bu sonuca hem yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesinin TTK m. 375 kapsamında yönetimin devredilemez görev ve yetkilerinden olması hem de maddenin ikinci cümlesindeki "*Ancak bu husus, yönetim kurulunun finansal raporların hazırlanması, sunulması ve gerçeğe uygunluğuna ilişkin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.*" ifadesinden varılabilecektir.

Kamuya açıklanacak yıllık ve ara dönem finansal raporlara, finansal tablo ve faaliyet raporları ile birlikte; finansal raporlamadan sorumlu yönetim kurulu üyeleri ile işletme genel müdürü veya finansal raporlamadan sorumlu yöneticinin aşağıdaki açıklamaları içeren beyanları eklenir;

- Finansal tablo ve faaliyet raporunun kendileri tarafından incelendiği,
- İşletmedeki görev ve sorumluluk alanında sahip oldukları bilgiler çerçevesinde, finansal tablo ve faaliyet raporunun önemli konularda gerçeğe

aykırı bir açıklama veya açıklamanın yapıldığı tarih itibarıyla yanıltıcı olması sonucunu doğurabilecek herhangi bir eksiklik içermediği,

- İşletmedeki görev ve sorumluluk alanında sahip oldukları bilgiler çerçevesinde, bu Tebliğ uyarınca hazırlanmış ve finansal tabloların -varsa konsolidasyon kapsamındakilerle birlikte- işletmenin aktifleri, pasifleri, finansal durumu ve kâr ve zararı ile ilgili gerçeği dürüst bir biçimde yansıttığı ve faaliyet raporunun işin gelişimi ve performansını ve -varsa konsolidasyon kapsamındakilerle birlikte- işletmenin finansal durumunu, karşı karşıya olunan önemli riskler ve belirsizliklerle birlikte, dürüstçe yansıttığı (m. 9/3).

İşletme yönetim kurulu; finansal tablo ve faaliyet raporlarını imzalamakla yükümlü olan görevlilerin, işletmeyle ve konsolide finansal tablolar kapsamına giren bağlı ortaklıklar, iştirakler ve iş ortakları ile ilgili önemli bilgilere ulaşmasını sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür. İmza yükümlüsü görevliler, gerek işletmenin iç kontrol sistemiyle, gerekse kendilerinin bilgiye ulaşma sistemiyle ilgili eleştiri ve önerilerini işletme yönetim kuruluna, denetimden sorumlu komiteye, işletmenin denetimini yapmakta olan bağımsız denetim kuruluşuna bildirmekle ve raporun incelemeleri sırasında kullandıkları iç kontrol sistemi hakkında bilgi vermekle yükümlüdürler (m. 9/4).

Tebliğ m. 9/5'de ise *özel mevzuatta yer alan sorumluluk beyanına ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmiştir.*

d. Halka Açık Anonim Şirketler için Yıllık Faaliyet Raporunda Aranacak Unsurlar

Yukarıda bütün anonim ortaklıklar açısından geçerli olan asgari içerik Yönetmelik hükümleri çerçevesinde açıklamaya çalıştık. Halka açık anonim ortaklıklar açısından ise asgari içeriğin kapsamı daha geniştir.

Yukarıda ifade edildiği üzere Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) kapsamında da yıllık faaliyet raporuna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bu düzenlemelerin bir kısmı tebliğ metni içinde, bir kısmı ise tebliğ ekinde yer alan Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde yer almaktadır.

"Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları" başlıklı m. 8 uyarınca yıllık faaliyet raporlarında; bu tebliğ ekinde yer alan Kurumsal Yönetim İlkeleri'nin uygulanıp uygulanmadığına, uygulanmıyor ise buna ilişkin gerekçeli açıklamaya, bu ilkelere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ve gelecekte ortaklığın yönetim uygulamalarında söz konusu ilkeler çerçevesinde bir değişiklik yapma planının olup olmadığına ilişkin açıklamalara yer verilir. Söz konusu açıklamalarda dönem içerisinde önemli bir değişiklik olması durumunda, ilgili değişikliğe ara dönem faaliyet raporlarında yer verilir.

Tebliğ metninde yer alan, yukarıdaki düzenlemelerden başka, yıllık faaliyet raporuna ilişkin temel düzenlemeler Kurumsal Yönetim İlkelerinin "Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık" başlıklı 2. maddesinin 2. fıkrasında iki bent halinde yer almaktadır. Bu kapsamda yönetim kurulu, faaliyet raporunu kamuoyunun şirketin faaliyetleri hakkında tam ve doğru bilgiye ulaşmasını sağlayacak ayrıntıda hazırlar (m. 2.2.1).

Öte yandan, ilgili mevzuatta (kanımızca TTK ve Yönetmelik anlaşılmalıdır) ve kurumsal yönetim ilkelerinin diğer bölümlerinde belirtilen hususlara ek olarak yıllık faaliyet raporlarında:

- Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerin şirket dışında yürüttükleri görevler hakkında bilgiye ve yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığına ilişkin beyanlarına (m. 2.2.2/a),
- Yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan komitelerin üyeleri, toplanma sıklığı, yürütülen faaliyetleri de içerecek şekilde çalışma esaslarına ve komitelerin etkinliğine ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesine (m. 2.2.2/b),
- Yönetim kurulunun yıl içerisindeki toplantı sayısına ve yönetim kurulu üyelerinin söz konusu toplantılara katılım durumuna (m. 2.2.2/c),
- Şirket faaliyetlerini önemli derecede etkileyebilecek mevzuat değişiklikleri hakkında bilgiye (m. 2.2.2/ç),
- Şirket aleyhine açılan önemli davalar ve olası sonuçları hakkında bilgiye (m. 2.2.2/d),
- Şirketin yatırım danışmanlığı ve derecelendirme gibi konularda hizmet aldığı kurumlarla arasındaki çıkar çatışmaları ve bu çıkar çatışmalarını önlemek için şirketçe alınan tedbirler hakkında bilgiye (m. 2.2.2/e),

- Sermayeye doğrudan katılım oranının %5'i aştığı karşılıklı iştiraklere ilişkin bilgiye (m. 2.2.2/f),
- Çalışanların sosyal hakları, mesleki eğitimi ile diğer toplumsal ve çevresel sonuç doğuran şirket faaliyetlerine ilişkin kurumsal sorumluluk faaliyetleri hakkında bilgiye (m. 2.2.2/g),

yer verilir.

Görüleceği üzere uygulanması zorunlu ilkelerden olmayan, yukarıda sayılan hususlar esasen şirketin büyüklüğü, hisselerinin borsada işlem görmesi veya ortaklık yapısı ile ilgili hususlar değildir.

Örneğin, yönetim kurulu üyelerinin veya yöneticilerinin şirket dışında yürüttüğü görevler rekabet yasağı ile doğrudan ilgili olabilmektedir. Öte yandan, şirket aleyhine açılan davalar (ki uygulamada işçiler tarafından açılan davaların çok ciddi boyutlara ulaşabildiği görülmektedir) şirketin mali yapısına doğrudan etki edebilecek niteliktedir. Kanaatimizce yalnızca şirket aleyhine açılan davaları değil, aynı zamanda icra takiplerinin de bilgisine burada yer verilmelidir. Bu noktada dikkat çekici olan ise, davaların olası sonuçları hakkında bilgiye de yer verilmesi gerekliliğidir. Şirket aleyhine başlatılan hukuki süreçler eğer avukat aracılığı ile takip edilmekte ise, bu durumda ilgili dava veya icra takipleri hakkındaki bilgilerin avukat aracılığıyla edinildiği varsayılacaktır. Bu halde, avukatın verdiği bilgilerin, Türkiye Barolar Birliği Meslek Kurallarının 34. maddesi uyarınca taahhüt niteliğinde olmaması gerekir, ancak olası ihtimallerin açıklanmasının bir sakıncası olmayacaktır.

Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde bir bütün halinde yer alan yıllık faaliyet raporuna ilişkin düzenlemelerin haricinde diğer ilkelerin içeriğinde de yıllık faaliyet raporuna değinilmektedir. Bu diğer düzenlemeler şunlardır:

- Yönetim kurulu üyeleri arasında görev dağılımı varsa, yönetim kurulu üyelerinin görev ve yetkileri faaliyet raporunda açıklanır (m. 4.2.2).
- Yönetim kurulu, yılda en az bir kez risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini gözden geçirir. İç denetim sisteminin işleyişi ve etkinliği hakkında faaliyet raporunda bilgi verilir (m. 4.2.4).
- Yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan komiteler, faaliyetleriyle ilgili olarak ihtiyaç gördükleri konularda bağımsız uzmanların görüşlerinden yararlanır.

Komitelerin ihtiyaç duydukları danışmanlık hizmetlerinin bedeli şirket tarafından karşılanır. Ancak bu durumda hizmet alınan kişi/kuruluş hakkında bilgi ile bu kişi/kuruluşun şirket ile herhangi bir ilişkisinin olup olmadığı hususundaki bilgiye faaliyet raporunda yer verilir (m. 4.5.7).

- Denetimden sorumlu komite; en az üç ayda bir olmak üzere yılda en az dört kere toplanır ve toplantı sonuçları tutanağa bağlanarak alınan kararlar yönetim kuruluna sunulur. Denetimden sorumlu komitenin faaliyetleri ve toplantı sonuçları hakkında yıllık faaliyet raporunda açıklama yapılması gerekir. Denetimden sorumlu komitenin hesap dönemi içinde yönetim kuruluna kaç kez yazılı bildirimde bulunduğu da yıllık faaliyet raporunda belirtilir (m. 4.5.9-5).

- Yönetim kurulu, şirketin belirlenen ve kamuya açıklanan operasyonel ve finansal performans hedeflerine ulaşmasından sorumludur. Şirketin kamuya açıklanan operasyonel ve finansal performans hedeflerine ulaşp ulaşmadığına ilişkin değerlendirme ve ulaşamaması durumunda gerekçeleri yıllık faaliyet raporunda açıklanır. Yönetim kurulu, hem kurul hem üye hem de idari sorumluluğu bulunan yöneticiler bazında özeleştirisini ve performans değerlendirmesini yapar. Yönetim kurulu üyeleri ve idari sorumluluğu bulunan yöneticiler bu değerlendirmeler dikkate alınarak ödüllendirilir veya azledilir (m. 4.6.1).

- Yönetim kurulu üyelerine ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilere verilen ücretler ile sağlanan diğer tüm menfaatler (Yapılan ödemeler; maaş, ikramiye, diğer düzenli ve arızı ödemeler gibi nakdi, pay, paya dayalı türev ürünler, çalışanlara pay edindirme kapsamında verilen pay alım opsiyonları, mülkiyeti verilen ve/veya kullanım için tahsis edilen ev, otomobil gibi gayri nakdi olarak yapılan ödemeler ve sağlanan tüm menfaatleri kapsar), yıllık faaliyet raporu vasıtasıyla kamuya açıklanır. Kişi bazında açıklama yapılması esastır (m. 4.6.5). Kişi bazında açıklama yapılamadığı durumlarda asgari olarak yönetim kurulu ve üst düzey yönetici ayırımına yer verilmelidir¹⁹⁵.

Kurumsal yönetim ilkeleri kapsamında yıllık faaliyet raporunun içeriğinin genişletilmiş olması kamunun aydınlatılması açısından önem arz etmektedir¹⁹⁶. *Ayoğlu*, yönetim kurulu bünyesinde oluşturulan komitelerin üyeleri, toplanma sıklığı, yürütülen faaliyetleri de içerecek şekilde çalışma esaslarına ve komitelerin

¹⁹⁵ Ayoğlu, s. 48.

¹⁹⁶ Ayoğlu, s. 49.

etkinliğine ilişkin yönetim kurulunun değerlendirmesine (m. 2.2.2/b); yönetim kurulunun yıl içerisindeki toplantı sayısına ve yönetim kurulu üyelerinin söz konusu toplantılara katılım durumuna (m. 2.2.2/c); yönetim kurulu üyeleri arasında görev dağılımı varsa, yönetim kurulu üyelerinin görev ve yetkileri faaliyet raporunda açıklanacağına (m. 4.2.2) ilişkin yükümlülüklerin tüm anonim ortaklıklar açısından geçerli olan Yönetmelik kapsamına alınmamış olmasını eleştirmektedir¹⁹⁷.

e. Şirketler Topluluğuna İlişkin Ek Unsurlar

Şirketler topluluğunda hâkim (ana) şirketin yıllık faaliyet raporuna ilişkin olarak Yönetmelik m. 15'te, asgari unsurlara ek düzenlemeler getirilmiştir. Bağlı (yavru) şirketler açısından ise ayrıksı bir düzenleme bulunmamakta, bu şirketlerin yıllık faaliyet raporunun Yönetmelik'te belirlenen asgari içeriğe uygun olması yeterli olmaktadır.

Hâkim şirketin yıllık faaliyet raporunda bulunması zorunlu olan ek unsurlar şunlardır:

- Bir sermaye şirketinin sermayesinin, doğrudan veya dolaylı olarak, yüzde beşini, onunu, yirmisini, yirmibeşini, otuz üçünü, ellisini, altmış yedisini veya yüzde yüzünü temsil eden miktarda paylarına sahip olduğu veya payları bu yüzdelerin altına düştüğü takdirde bu durum ve gerekçesi,
- Topluluğa dahil işletmelerin ana şirket sermayesindeki payları hakkında bilgiler,
- Konsolide finansal tabloların hazırlanması süreci ile ilgili olarak topluluğun iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine ilişkin açıklamalar,
- Yönetim organı üyelerinden birinin talep etmesi halinde, TTK m. 199/4'te öngörülen raporun sonuç kısmı (Yönetmelik m. 15).

Maddede belirli pay oranları zikredilmektedir. Bir ticaret şirketinin bir sermaye şirketindeki iştirakinin yüzdesi, o sermaye şirketindeki payının veya payların itibarı değerleri toplamının, iştirak olunan şirketin sermayesine oranlanmasıyla bulunur. Sermaye şirketinin hem kendi hem de onun hesabına alınmış olup da üçüncü kişilerin elindeki kendi payları, hesaplamada o şirketin esas veya çıkarılmış sermayesinden

¹⁹⁷ Ayoğlu, s. 49.

düşülür (TTK m. 196/1). Bir ticaret şirketinin bir sermaye şirketindeki oy hakkının yüzdesi, ticaret şirketinin o sermaye şirketindeki sahip bulunduğu paylardan doğan kullanılabilen oy haklarının toplamının, sermaye şirketindeki kullanılabilir tüm oy haklarının toplamına oranlanmasıyla bulunur. Hesaplama, sermaye şirketinin hem kendi hem de onun hesabına alınmış olup da üçüncü kişilerin elindeki paylarından doğan oy hakları düşülür (TTK m. 196/2). Bir ticaret şirketinin bir sermaye şirketinde sahip olduğu paylar hesaplanırken ona bağlı şirketlerin sahip oldukları veya onun hesabına alınmış olup üçüncü kişilerin elindeki paylar da hesaba katılır (TTK m. 196/3).

B. Yıllık Faaliyet Raporunun Genel Kurula Sunulması

1. Genel Kurul Öncesinde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı

TTK m. 437'de düzenlenen, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkının genel kurul öncesinde ve genel kurul sırasında kullanımı ayrı rejimlere tabi tutulmuştur.

Genel kurul öncesinde bilgi alma ve inceleme hakkı TTK m. 437/1'de düzenlenmiştir. Buna göre finansal tablolar, konsolide finansal tablolar, *yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu*, denetleme raporları ve yönetim kurulunun kar dağıtım önerisi, genel kurul toplantısından en az on beş gün önce şirketin merkez ve şubelerinde, pay sahiplerinin incelemesine hazır bulundurulur ve bunlardan finansal tablolar ve konsolide tablolar bir yıl süre ile şirket merkezinde ve şubelerinde pay sahiplerinin bilgi edinmelerine açık tutulur¹⁹⁸. Ayrıca her pay sahibi, gideri şirkete ait olmak üzere gelir tablosuyla bilançonun bir suretini isteyebilir (TTK m. 437/1).

Pay sahiplerinin genel kurul sırasında kullanabilecekleri bilgi alma ve inceleme hakkı ise TTK m. 437/2'de düzenlenmiştir. Pay sahibi genel kurulda, yönetim

¹⁹⁸ Y. 11. HD 12.11.2014 T., 2014/9367 E., 2014/17427 K. sayılı ilamında, "*Mahkemece, 6762 sayılı TTK'nın 362/2. maddesinde düzenlenen talep halinde kar-zarar hesabı ile bilanço ve yıllık raporu genel kurul tarihinden sonra da pay sahiplerine verme yükümlülüğüne aykırı davranıldığı gerekçesi ile bilançonun onaylanmasına yönelik genel kurul toplantısında alınan 7 numaralı kararın iptaline karar verilmiştir. Ancak, genel kurul toplantısında karar alınmasından sonra 1 yıl müddetler yıllık raporun pay sahibi emrine amade edilmemesi geçerli şekilde alınan genel kurul kararının iptalini gerektirmez.*" hükmü ile ilgili genel kurul kararının iptal eden yerel mahkeme ilamını bozmuştur. (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

kurulunda, şirketin işleri; denetçilerden denetimin yapılma şekli ve sonuçları hakkında bilgi isteyebilir. Bilgi verme yükümü, TTK m. 200 çerçevesinde ortaklığın bağlı şirketlerini de kapsar. Verilecek bilgiler, hesap verme ve dürüstlük ilkeleri bakımından özenli ve gerçeğe uygun olmalıdır. Pay sahiplerinden herhangi birine bu sıfatı dolayısıyla genel kurul dışında bir konuda bilgi verilmişse, diğer bir pay sahibinin istemde bulunması üzerine, aynı bilgi, gündemle ilgili olmasa da aynı kapsam ve ayrıntıda verilir. Bu halde yönetim kurulu TTK m. 437/3 hükmüne dayanamaz (TTK m. 437/2). Genel kurul dışında herhangi bir pay sahibine verilen bilgilerin başka bir pay sahibince de genel kurul toplantısı sırasında talep edilmesi üzerine genel kurulda aynı kapsam ve ayrıntıda verilmesi TTK m. 413/2 hükmünde düzenlenen genel kurul toplantısında gündeme bağlılık ilkesinin bir istisnasıdır. Zira gündemde bulunmayan konular genel kurulda müzakere edilemez ve karara bağlanamaz (TTK m. 413/2). Mezkûr fıkranın ikinci ve son cümlesinde ise kanuni istisnaların saklı olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle de yasal bir istisna nitelemesi de yapılabilir.

Bilgi verilmesi, sadece, istenilen bilgi verildiği takdirde ortaklık sırlarının açıklanacağı veya korunması gereken diğer ortaklık menfaatlerinin tehlikeye girebileceği gerekçesiyle reddedilebilir (TTK m. 437/3).

Şirketin ticari defterleriyle yazışmalarının, pay sahibinin sorusunu ilgilendiren kısımlarının incelenebilmesi için, genel kurulun açık izni veya yönetim kurulunun bu hususta kararı gerekir. İzin alındığı takdirde inceleme bir uzman aracılığıyla da yapılabilir (TTK m. 437/4). Bu inceleme kapsamında pay sahibi vakıf olduğu ortaklık sırlarını ifşa etmeme ve saklama yükümlülüğü altındadır ve bu yükümlülük pay sahibinin ortaklığı sona erse dahi devam eder¹⁹⁹.

Bilgi alma ve inceleme istemleri cevapsız bırakılan, haksız olarak reddedilen, ertelenen ve bu fıkra anlamında bilgi alamayan pay sahibi, reddi izleyen on gün içinde, diğer hallerde de makul bir süre sonra ortaklığın merkezinin bulunduğu asliye ticaret mahkemesine başvurabilir. Başvuru basit yargılama usulüne göre incelenir. Mahkeme kararı, bilginin genel kurul dışında verilmesi talimatını ve bunun şeklini de içerebilir. Mahkeme kararı kesindir (TTK m. 437/5).

¹⁹⁹ Bilgili/Demirkapı, s. 254-255.

Bilgi alma ve inceleme hakkı, esas sözleşmeyle ve ortaklık organlarından birinin kararıyla kaldırılamaz ve sınırlandırılmaz (TTK m. 437/6). Yani bu hak, vazgeçilmez niteliktedir²⁰⁰. Bu düzenleme emredici hükümler ilkesiyle doğrudan bağlantılıdır.

Pay sahibinin genel kurulda bilgi alma ve inceleme hakkının muhatabı ortaklık ve yönetim kuruludur²⁰¹. Bunun yanında, pay sahibinin genel kurul sırasında kullanabileceği bilgi alma ve inceleme hakkı yönünden ise hakkın muhatabı denetçi de olabilmektedir (TTK m. 437/2). Bu hak pay sahibinin ortaklık işlerinin gidişatı, yönetimin kalitesi, finansal tablolara ilişkin olabilecek tereddütler, ortaklığın geleceği hakkında soruları olabileceği öngörüsüyle getirilmiştir²⁰². Öte yandan pay sahibinin bir başka tüzel kişilik olması halinde, ilgili tüzel kişilik üyelerine (örneğin şirket ortaklarına) karşı bilgi ve hesap verme yükümlülüğü, bilgi alma ve inceleme hakkının kullanılmasıyla mümkün olabilecektir²⁰³.

TTK m. 516 hükmünün eTK m. 327 düzenlemesinin geliştirilmiş hali görüşü savunulduğunda m. 437'de yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile yönetim kurulunun kar dağıtım önerisinin birbirinden ayrı anılmış olmasının açıklanması gerekecektir. Keza *Tekinalp* de, TTK m. 437/1 hükmünün eTK m. 362/1'in büyük ölçüde tekrarı olduğunu, temel farkın ise şeffaflık ilkesi yönünden olduğunu belirtmiştir²⁰⁴.

TTK kapsamında pay sahiplerine bilgi alma ve inceleme hakkı doğrudan tanınmakla birlikte şirket defter ve kayıtlarını inceleme hakkı doğrudan verilmemişse de TTK m. 437/4 hükmü uyarınca bu hak kullanılabilir²⁰⁵.

Öncelikle eTK m. 327'de yer alan yıllık rapor tanımı çok sınırlıdır. Öte yandan mezkur maddede yalnızca yıllık rapor değil, aynı zamanda kar dağıtımına ve ayrılacak yedek akçeye ilişkin teklif varakası da düzenlenmektedir. Halbuki TTK m.

²⁰⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 326. Yazar "müktesep hak" ile "vazgeçilmez hak" kavramlarını ayırmakta, aradaki farkın ise paysahibinin rızası ile sınırlandırılabilip sınırlandırılmama olarak belirtmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 300-301.

²⁰¹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 320.

²⁰² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 320.

²⁰³ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 320.

²⁰⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 321.

²⁰⁵ Bilgili/Demirkapı, s. 254.

516'da yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu müstakil şekilde düzenlenmiştir. Aynı şekilde pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına dair TTK m. 437 hükmünde de yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu ile kar dağıtım önerisi ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Yargıtay, eTK m. 327 gereğince şirketin, yıllık faaliyet raporu ile ayrıntılı bilançoyu şirket ortaklarına göndermemesi nedeniyle şirket ortaklarının hesaplar üzerinde yeterli inceleme yapamamasını yönetim kurulunun ibrasına yönelik genel kurul kararının iptali sebeplerinden olarak değerlendiren yerel mahkeme kararını bu yönüyle onamıştır²⁰⁶. Bir diğer karar da ise yıllık faaliyet raporunun, genel kurul toplantısından on beş gün önce pay sahiplerinin inceleyebilmesi için şirket merkez ve şubelerinde hazır bulundurulmuş olmamasını genel kurul kararının yok sayılmasına veya butlanına neden olmayıp genel kurul kararlarının iptali hükümleri kapsamında bir iptal sebebi teşkil edebileceği; davacı ortağın bilgi alma hakkının ihlali nedeniyle genel kurul toplantısında yanlış bir kararın alınmış olması, diğer bir ifade ile alınan bu kararlar arasında illiyet bağının bulunması halinde alınan kararların iptalinin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir²⁰⁷.

2. Sunum Yöntemi

Yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulabilmesi için öncelikle yönetim kurulunun bir karar alması gerekir^{208 209}. Zira yıllık faaliyet raporunun hazırlanması ve genel kurula sunulması, yönetim kurulunun kurul halinde taşıdığı bir görev ve yetkidir. Yönetim kurulu, şirketi yönetmek ve temsil etmek faaliyeti bağlamında işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan iş ve işlemle hakkında karar

²⁰⁶ Y. 11. HD 24.10.2014 T., 2013/13148 E., 2014/16463 K., (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

²⁰⁷ Y. 11. HD 19.07.2007 T., 2006/2171 E., 2007/10775 K., (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

²⁰⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar, s. 335; Ayoğlu, s. 46.

²⁰⁹ Kırca, yıllık faaliyet raporunun yönetim kurulu başkanı ve üyeleri tarafından imzalanması gerektiğini, aksi görüşte olunan hususlar var ise bunların da gerekçeleriyle birlikte raporda belirtilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bkz: Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 565. Akdağ Güney, Yıllık faaliyet raporunda (varsa, itiraz edilen hususlar gerekçeleriyle birlikte belirtilerek) bütün yönetim kurulu üyeleri tarafından imzalanması gerektiği, aksi halde raporun geçersiz olacağı görüşündedir. Bkz: Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 151.

almaktadır (TTK m. 374)²¹⁰. Dolayısıyla yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi görev ve yetkisi de yönetim kurulunun karar almasıyla gerçekleştirilebilecektir²¹¹.

Yönetmelik m. 16'da yıllık faaliyet raporunun *şirketin yönetim organı başkanı ve üyeleri tarafından imzalanarak onaylanacağı ve yönetim organı üyelerinden herhangi birinin yıllık faaliyet raporunda yer alan bilgilerle ilgili farklı görüşte olması halinde, itiraz ettiği hususlar gerekçeleri ile birlikte yıllık faaliyet raporunda belirtileceği hüküm altına alınmıştır.*

Yukarıda yıllık faaliyet raporunun "vekilin hesap verme borcu"nın bir yansıması olduğu açıklanmaya çalışılmış idi. Bu borç tüm yönetim kurulu üyeleri açısından geçerlidir. Bu nedenle yıllık faaliyet raporu yönetim kurulunda görüşülmeli ve metnin geneli yönünden üye tam sayısının çoğunluğu ile karar alınmalıdır. Yönetmelik m. 16'da yönetim kurulu üyeleri arasında yıllık faaliyet raporuna ilişkin görüş ayrılığı olabileceği öngörülerek yönetim kurulu üyelerinden herhangi birinin yıllık faaliyet raporunda yer alan bilgilerle ilgili farklı görüşte olması halinde, itiraz ettiği hususların gerekçeleri ile birlikte yıllık faaliyet raporunda belirtileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla yıllık faaliyet raporu aksi yöndeki görüşlerle birlikte bir bütün olacaktır. Yönetim kurulu üye tam sayısının çoğunluğunca kabul edilen taslak metin yıllık faaliyet raporu olacak ve aksi görüşteki üyelerin gerekçeli görüşlerini de içerecektir²¹².

Pulaşlı'ya göre yıllık faaliyet raporu yönetimdeki ilgili kişilerden bilgiler alınmak suretiyle, yönetim kurulu başkanı tarafından hazırlanır ve sorumluluk tüm yönetim kurulundadır²¹³. Bu görüşe katılmamaktayız. Zira Yönetmelik m. 16'da belirtildiği üzere yıllık faaliyet raporu hakkında aksi görüşte olan yönetim kurulu üyeleri itiraz ettikleri hususları gerekçeleri ile birlikte bildirebilecektir. Bu nedenle de itiraz eden yönetim kurulu üyelerinin yıllık faaliyet raporunun tamamından sorumlu olması beklenemez.

²¹⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 378.

²¹¹ Yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesinde karar alınması gerekmediği yönünde bkz: Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 299. Bu ifade yazarın görüşünde bir çelişki ortaya koymamaktadır. Zira yıllık faaliyet raporunun hazırlanması/düzenlenmesi ile sunulması iki farklı kavramdır. Hazırlama için yönetim kurulu kararı gerekmezken raporun genel kurula sunulabilmesi için yönetim kurulunun bu konuda bir karar alması gerekmektedir.

²¹² Ayoğlu, s. 46.

²¹³ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 430.

Bu noktada bir faraziyenin üzerinde durulması gerekmektedir. TTK m. 359 uyarınca yönetim kurulu bir veya daha fazla kişiden oluşabilir. Görüldüğü gibi yönetim kurulu üye sayısının tek sayı olma zorunluluğu bulunmamaktadır ki bu nedenle de oylama esnasında oyların eşitliği ihtimali bulunmaktadır. Kanun koyucu bu ihtimali göz ardı etmemiş ve TTK m. 390/3 hükmünde oyların eşitliği durumunda önerinin bir sonraki toplantıya bırakılacağını, bir sonraki toplantıda da oyların eşit olması halinde önerinin reddedilmiş sayılacağını düzenlemiştir.

Şayet yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden olan yıllık faaliyet raporuna ilişkin bir öneri söz konusu olmasaydı bu faraziyenin değerlendirilmesi bir önem taşımayacaktı. Ancak devredilemez bir görev ve yetki söz konusu olduğunda yönetim kurulunda oyların sürekli olarak eşit çıkması halinde bu halin çözümü ne olacaktır?

Dural, yönetim kurulunun özellikle tam ve sürekli kilitlenmesi halinde, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.01.1994 T., 1274 E., 421 K. sayılı ilamına paralel şekilde, yönetim kurulunun görev ve yetkilerini yerine getirememesi nedeniyle organsızlık halinin vuku bulduğunu savunmaktadır²¹⁴.

Yargıtay'ın ise yıllık faaliyet raporunun öngörülen zamanda hazırlanmamasını organsızlık hâli olarak görüp görmediği hususu çok açık değildir²¹⁵.

Domanıç, yıllık faaliyet raporunun imzalanmasında oybirliği sağlanamadığı takdirde muhalefet şerhli veya ayrı ayrı rapor verilmesinin mümkün olduğunu belirtmektedir²¹⁶. Kanaatimizce de şirketin kilitlenmesini engellemek adına yönetim kurulu üyelerine, uzlaşa sağlanamadığı takdirde, ayrı ayrı rapor sunulması imkanı sağlanmalıdır.

²¹⁴ Dural, H. Ali, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi ve Hukuki Sonuçları (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 141.

²¹⁵ Y. 11. HD 24.02.2015 T., 2014/4548 E. ve 2015/2472 K. sayılı ilamında, *şubat ayında hazırlanması gereken yıllık faaliyet raporunun üç aylık bir zaman geçmesine karşın halen hazırlanmadığını ileri sürerek, açılmış dava kapsamında yerel mahkemenin anonim şirketlerde kayyum atanmasına ilişkin düzenlemenin TTK'nun 530. maddesinde düzenlendiği, şirket organlarından birisinin eksikliğinin veya genel kurulun uzun yıllardır toplanamamasının gerektiği, davacıların bu durumun varlığını iddia etmediği gerekçesiyle, davanın reddine dair verdiği kararı onamıştır.* (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

²¹⁶ Domanıç, s. 601.

3. Yıllık Faaliyet Raporunun Onaylanmasına İlişkin Yönetim Kurulu Kararının Geçerliliği

Yukarıda belirtildiği üzere yönetim kurulu yıllık faaliyet raporunun onaylanmasına ilişkin kendi içinde bir karar almalıdır. Olumlu ya da olumsuz bir karar alınamamasının sonuçlarına da yukarıda ayrıca değinilmiş idi. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun onaylanmasına ilişkin karar alması durumunda bu yönetim kurulu kararının geçerliliği ya da geçersizliği üzerinde de inceleme yapmak faydalı olacaktır.

Yönetim kurulu kararlarının hükümsüzlüğüne ilişkin olarak yokluk, butlan ve iptal kavramları öğretide, özellikle eTK döneminde, tartışılmıştır. Bu kavramlardan yalnızca butlan TTK'de (m. 391) yer almaktadır. Borçlar hukuku anlamında, hukuki işlemin unsurlarını teşkil eden karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunmaması halinde²¹⁷ yani iradelerin uyuşmasının gerçekleşmediği hallerde²¹⁸, kurucu olguların bulunmaması nedeniyle²¹⁹ akit yoktur. Yönetim kurulu kararları açısından ise kurucu unsurların neler olduğu tartışmalı olmakla beraber, TTK m. 390 (yönetim kurulu toplantı ve karar nisapları ile karar alma yöntemlerine ilişkin) ve m. 1527'ye (elektronik ortamdaki yönetim kurulu toplantılarına ilişkin) uyulmuş olması varlık açısından yeterlidir²²⁰.

Butlan, yani kesin hükümsüzlük ise, kurucu unsurları bulunduğu için varlık kazanmış bir hukuki işlemin, geçerlilik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek önemde bulunanların mevcut olmaması nedeniyle geçersiz, daha doğru bir ifadeyle kesin hükümsüz olmasıdır²²¹.

Tercier/Pichonnaz/Develioğlu'na göre, irade beyanlarının uyuşmasına rağmen baştan itibaren kanuni bütün gerekliliklerin yerine getirilmemiş olması sebebiyle

²¹⁷ Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010, s. 137.

²¹⁸ Tercier, Pierre/Pichonnaz, Pascal/Develioğlu, H. Murat, Borçlar Hukuku - Genel Hükümler, İstanbul, 2016, s. 154.

²¹⁹ Antalya, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 1, İstanbul, 2012, s. 62.

²²⁰ Kırca (Şehirali Çelik /Manavgat), s. 511.

²²¹ Oğuzman/Öz, s. 137.

sözleşmenin hüküm doğurmamasıdır ve bu ana başlığın altında kesin hükümsüzlük ile iptal edilebilirlik halleri bulunur²²².

Antalya'ya göre sözleşmelerin kurucu unsurları mevcut olduktan sonra geçerlilik unsurları (kesin geçerlilik unsuru ile dayanılabilir geçerlilik unsuru) gündeme gelir ve kesin geçerlilik unsurlarının yokluğu halinde kesin hükümsüzlük söz konusu olacakken, dayanılabilir geçerlilik unsuruna aykırılığın yaptırımını düzeltilebilir geçersizliktir²²³.

Yukarıda belirtildiği üzere yalnızca butlan hali TTK'de, 391. maddede yer almıştır. "Batıl kararlar" başlıklı madde metninde sınırlı sayıda olmamak üzere, *özellikle* batıl olan kararlar sayılmıştır. Bu kararlar şunlardır:

- Eşit işlem ilkesine aykırı,
- Anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen,
- Pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmasını kısıtlayan ya da güçleştiren,
- Diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve yetkilerin devrine ilişkin kararlar.

Yıllık faaliyet raporunun yönetim kurulu içinde onaylanmasına ve genel kurula sunulmasına ilişkin alınan karar kanaatimizce bu kapsamda değerlendirilemeyecektir.

TTK m. 391'in gerekçesi "*Yönetim kurulu kararları iptal edilemez.*" cümlesi ile başlamaktadır. Her ne kadar gerekçenin kanun maddesiymişçesine kabulü mümkün olmasa da kanun koyucunun, evvelce işaret etmiş olduğumuz öğretideki tartışmaya son vermek adına mezkûr hükmü sevk ettiği düşünülebilecektir²²⁴.

²²² Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 155-157.

²²³ Antalya, s. 73-74.

²²⁴ Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 523.

4. Genel Kurul Oylamasının Sonucu

a. Genel Olarak

Yönetim kurulunun karar alması sonucunda yıllık faaliyet raporu genel kurulun gündemine gelecektir. Olağan genel kurul toplantılarında, organların seçimine, finansal tablolara, *yönetim kurulunun yıllık raporuna*, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır (TTK m. 409/1). Her ne kadar TTK sistematigi içinde terminoloji sorununa bir örnek teşkil etse de burada belirtilen *yıllık rapor* yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporudur. Madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere genel kurul yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu görüşür ve bu hususta karar alır.

TTK m. 409 uyarınca anonim şirket genel kurulu olağan ve olağanüstü şekilde toplanır. Madde metninde yer alan "*bu toplantılarda*" ifadesinden olağan genel kurul toplantıları anlaşılmalıdır. Maddede sayılan zorunlu gündem maddelerinden biri de, yıllık faaliyet raporunun müzakere edilmesi ve rapor hakkında karar alınmasıdır. Maddede sayılan zorunlu gündem maddeleri olağan genel kurul toplantıları için geçerli olup, olağanüstü genel kurul toplantılarının gündemi ise toplantının gerektirdiği şekilde belirlenir (Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik²²⁵ m. 5/1-b).

Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu hakkında alınacak genel kurul kararı yönetim kurulunun ibrası ile yakından ilişkilidir²²⁶.

²²⁵ 28.11.2012 tarih ve 28481 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

²²⁶ Ayoğlu, s. 46; Yargıtay da "...şirketin finansal tablolarının okunmasına ilişkin 4 nolu gündem maddesinin görüşülmesinin TTK'nın 420. maddesi uyarınca ertelendiği, buna karşın şirketin finansal durumu ile doğrudan bağlantılı bulunan yıllık faaliyet raporu ve denetçi raporunun okunmasına, yönetim kurulu üyelerinin ibralarına, kâr edilmediğinden kâr dağıtımı yapılmamasına ve ertelenen 2010 yılı bilanço ve kar-zarar tablosunun müzakere edilmesine ilişkin gündem maddelerinin görüşülerek karara bağlandığı, oysa bu maddelerin de görüşülmelerinin ertelenmesi gerektiği," yönündeki yerel mahkeme kararını onamıştır (Y. 11. HD 06.10.2015 T., 2014/13357 E., 2015/9986 K.). (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016; Bir diğer kararda ise yerel mahkemenin yönetim ve denetim kurulu faaliyet raporlarına muhalif olduğunu belirterek muhalefet şerhi düşen davacının ilgili döneme ait faaliyet raporu ve yönetim kurulu ibrası yönünden iptalin söz konusu

Bu kısımda genel kurulun yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu hakkında vereceği kabul ya da ret kararının ilgili yönetim kurulu kararının akıbeti boyutu incelenecek olup, ibra ve yönetim kurulunun sorumluluğu ile olan bağlantısı aşağıda ayrı bir bölüm halinde incelenecektir.

b. Onay Kararı Alınması

Yıllık faaliyet raporunun özünde yönetim kurulunun finansal tablolardan hareketle geçmiş dönemin değerlendirmesi ile geleceğe yönelik bakışını (perspektif) içerdiğini belirtmiş idik. Bu noktada yıllık faaliyet raporunun genel kurulca onaylanması genel kurulun yönetim kuruluna duyduğu güvenin bir ifadesi olarak görülebilir.

Keza Yargıtay da genel kurulun sorunsuz bir bilanço ve yıllık raporla faaliyet dönemine ait işlemlerin hesabını veren bir yönetim kuruluna ibra vermekle yükümlü olacağını belirtmiştir²²⁷. Bu şekilde genel kurulun yıllık faaliyet raporunu onaylaması ibra ile denk görülmekte, onaylama kararının sonrasında ibra kararının gelmesi beklenmektedir.

Bu itibarla, yıllık faaliyet raporunun onanması açısından, ibranın kapsamı ile ilgili olarak yerleşik anlayış uygulama alanı bulmalıdır. Şu kadar ki, yıllık faaliyet raporunun onanması, sadece bu raporla ve onandığı takdirde finansal tablolarla genel kurulun bilgisine sunulan hususlarla sınırlı olarak ibra sonucunu doğurur²²⁸.

Yönetim kurulunun kusursuz bir bilanço, kar-zarar hesabı ve yıllık faaliyet raporu sunması halinde hesap verme borcu yerine getirilmiş olur ve bu durumda da yönetim kurulunun ibra edilmesi gerekir²²⁹. Somut nedenlerin bulunmamasına rağmen ibradan kaçınılması halinde, somut olayın özelliklerine göre dürüstlük kuralına aykırılığın varlığı kabul edilir ve gerek yönetim kurulu gerekse de yönetim

olabileceği yönündeki görüşü hukuka uygun bulunmuştur (Y. 11. HD 09.03.2015 T., 2014/18955 E., 2015/3213 K.). (www.kanunum.com), Erişim Tarihi: 04.12.2016.

²²⁷ Y. 11. HD 09.05.2016 T., 2015/10277 E., 2016/5229 K. (www.kanunum.com) Erişim Tarihi: 04.12.2016.

²²⁸ Bkz: Yukarıda Bölüm I, s. 35.

²²⁹ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 231.

kurulu üyelerinin, TTK m. 445 uyarınca, ilgili genel kurul kararının iptalini dava edebilirler²³⁰.

Yukarıda belirttiğimiz üzere yönetim kurulu üyeleri açısından hesap verme borcunun yanında ibrayı talep hakkı da bulunmaktadır²³¹. Burada yönetim kurulu üyelerinin, ibra edilmekle sorumluluk davasına muhatap olma endişesinden ve dolayısıyla yeniden hesap vermekten kurtulmak ile ibra edilmemeyi üzerinde taşımanın itibarları üzerinde yarattığı manevi yük nedeniyle menfaati bulunmaktadır²³². Yönetim kurulu üyeleri dava yoluyla ibra edilmeyi talep edebilirler²³³²³⁴.

c. Onaylamama (Ret) Kararı Alınması

Yıllık faaliyet raporunun ibra ile olan ilişkisi genel kurulun yıllık faaliyet raporunu onaylamamasında, (reddetmesinde) karşılığını bulur. Yukarıda açıklandığı üzere, Yargıtay'ın, yıllık faaliyet raporunun onaylanması hâlinde yönetim kurulunun ibrasının gerekeceği yönündeki görüşünün²³⁵ aksine, yıllık faaliyet raporunun onaylanmamış olması, her durumda yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmediği sonucunu doğurmaz. Zira yıllık faaliyet raporu geçilen dönemin finansal tablolar çerçevesinde değerlendirmesi ile geleceğe dönük perspektifin ortaya konulmasına dayanır ve yönetim kurulunun vizyonunu da ortaya koyar. Bu nedenle sadece geçilen döneme ilişkin hesap verme borcu ile sınırlı düşünülmemesi gerekir.

Somut olarak, yıllık faaliyet raporunun onandığı ve aynı zamanda ibra hakkında bir karar alındığı durumlarda, ibra hakkında alınan kararın kapsamına bakılması gerekir. Genel kurulda ibra kararı alınmışsa, yıllık faaliyeti raporunun onanmaması, ibra anlamında aksi yönde etki yaratmaz²³⁶. İbra etmeme kararının alındığı hallerde de, yine yıllık faaliyet raporunun onanıp onanmaması, bir etki yaratmamaktadır.

²³⁰ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 231.

²³¹ Bkz: Yukarıda s. 34.

²³² Aytaç, s. 154; Çelik, s. 234.

²³³ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 230 vd.; Aytaç, s. 156; Helvacı, Sorumluluk, s. 144; Çelik, s. 234-235.

²³⁴ İbra davasının hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Çamoğlu, Sorumluluk, s. 231-232; Helvacı, Sorumluluk, s. 144-145.

²³⁵ Bkz: Yukarıda Bölüm I, s. 38, dn: 165.

²³⁶ Çelik, s. 190.

Buna karşılık, ibranın hiç oylanmadığı bir genel kurulda yıllık faaliyet raporunun onanmamasının etkileri üzerinde durulmalıdır. İbranın oylanmamasının yanı sıra finansal tabloların tasdik edilmediği bir durumda, TTK m. 424 kapsamındaki örtülü ibranın gerçekleşmeyeceği açıktır. Bununla birlikte, ibranın oylanmadığı, finansal tabloların onandığı fakat eksiklikleri yahut içeriğindeki yanlışlıklar nedeniyle yıllık faaliyet raporunun onanmadığı hallerde, anılan haliyle yıllık faaliyet raporu genel kurulun bilgisi dahilinde olduğu ve hatta içeriğindeki olumsuzlukların da bilincinde olunmasına rağmen yine de finansal tabloların onanması ibra sonucunu doğuracaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YILLIK FAALİYET RAPORUNUN DÜZENLENMESİ

A. Yıllık Faaliyet Raporunun Temelinin Oluşturulması: Yönetim Kurulunun Yöneticilerden Destek Alma Süreci

1. Raporlamanın Temel İşlevleri ve Yöneticilerden Yönetim Kuruluna Bilgi Akışı

Anonim şirket, kanundaki istisnai hükümler saklı olmak kaydıyla yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur (TTK m. 365). Anonim şirketin yönetiminin TTK m. 365'e göre yönetim kurulunda olması yönetim kurulu üyelerinin şirketteki bütün iş ve işlemleri bilfiil gerçekleştirmesi anlamına gelmemektedir. Bu sonuca TTK m. 375'den hareketle varılabilmektedir. 375. maddede şirketin yönetimi kapsamında sayılan devredilemez görev ve yetki *şirketin üst düzeyde yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi ile müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları* olarak sayılmıştır. Dolayısıyla yönetim kurulu için vazgeçilemez olan şirketin üst düzey yönetimi ile yöneticilerin atanması olup bizzat bütün iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi değildir.

Kanunun göreve ve yetki devrine imkan tanımasının şüphesiz yıllık faaliyet raporu açısından da bir sonucu olmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz üzere yıllık faaliyet raporu yıl boyu yürütülen faaliyetlerin bir yansımasıdır. TTK m. 367'de çerçevesi belirlenmek suretiyle ifade olunan ve aşağıda açıklanacak olan yönetimin devri imkanıyla şirketin yönetiminin yönetim kurulu tarafından devredildiği hallerde yönetim kurulunun bu yönetim faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi icap edecektir. Zira yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi yönetim kurulu açısından devredilemez bir görev ve yetkidir²³⁷. Eğer yönetim kurulu yıl boyu gerçekleştirilen faaliyetler hakkında etraflıca bilgilendirilmezse yıllık faaliyet raporunun gerçeği yansıtmamasına imkan bulunmaz. Bu nedenle de yönetim kurulunun, yıllık faaliyet raporunun tanzimi için anlık olarak bilgilendirilmesi yeterli olmayıp, faaliyet yılı boyunca

²³⁷ Bu konudaki değerlendirmeler için bkz: Yukarıda, Bölüm I, s. 3-4.

düzenli bir bilgi akışı sağlanmalıdır. Bu düzenli bilgi akışı da ancak sistemli bir raporlama ile mümkün olabilir. Yönetim kurulunun şirketin üst düzey yönetimi ile talimat verme görevini sağlıklı şekilde icra edebilmesi için ise sağlıklı ve sürekli bilgi akışı gereklidir²³⁸. Zira yönetim kurulunun özellikle yönetim yetkisini devrettiği hallerde şirketin fiili yönetimine ilişkin tüm verilerin yönetim kuruluna aktarılması söz konusu olamamaktadır²³⁹.

Somut olarak yönetim yetkilerinin devri, yönetim kurulunun belirli bir yetki alanını, icra anlamında başka kişilere bırakmasına ve deyim yerindeyse gözetim seviyesine çekilmesine yol açar. TTK.m. 553 vd. hükümleri kapsamında gözetim yükümlülüğü, yetkinin devredileceği kişilerin doğru bir şekilde seçilmesini²⁴⁰, bu kişilerin faaliyetinin sürekli olarak izlenmesini, gerektiğinde bu kişilere talimat verilmesini²⁴¹ ve bu kişilerin azledilmesini kapsar²⁴². Yönetim kurulunun bir kurul organ olarak yerine getirmesi gereken bu görev²⁴³, ancak sürekli, sağlıklı ve kapsamlı bir bilgi akışının sağlanması halinde yürütülebilir. Zira gözetim sorumluluğu, sürekli niteliktedir²⁴⁴. Türk Ticaret Kanunu, bu konuda açık bir hüküm getirmezken, bazı düzenlemelerin bu gerekliliğe işaret ettiği açıktır.

²³⁸ Altay, Yetki Devri, s. 123.

²³⁹ Altay, Yetki Devri, s. 123.

²⁴⁰ Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar (TTK m. 553/2). Bu hüküm, yönetimin TTK m. 367/1 uyarınca devredildiği hallerde yönetim kurulunun sorumluluğunun ölçütünü vermektedir. Yönetim, devredilmediği takdirde, yönetim kurulunun tüm üyelerine aittir (TTK m. 367/2). TTK m. 553/2'de yönetim kurulu açısından sorumluluk, yükümlülüklerin ihlalden kaynaklı sorumluluk yerine seçimde özensizlik sorumluluğına dönüşmekte yani nitelik değiştirmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 381. Buradaki yetki devredilen kişinin seçiminde gösterilen özen, TBK m. 66'da düzenlenen, adam çalıştırmanın sorumluluğunu akla getirebilecektir. Adam çalıştırıcı, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederse, sorumlu olmaz (TBK m. 66/2). Ancak buradaki çalışan, yetkinin devredildiği kişilerle paralellik göstermemektedir. TBK m. 66 anlamındaki çalışan bağımlı iken (Bkz: Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, İstanbul, 2013, s. 143) aşağıda açıklanacağı üzere TTK anlamındaki yönetici ile anonim şirket arasında vekalet ilişkisi bulunmaktadır (Bkz: Yukarıda Bölüm I, s. 16). Bunun bir sonucu olarak da yönetici doğrudan sürekli bir gözetim altında bulunmaksızın kendisine tanınan yetki alanı içerisinde, gerektiğinde inisiyatif olarak hareket eder, işlem yapar.

²⁴¹ Çamoğlu, Sorumluluk, s. 186; Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 613; Altay, Yetki Devri, s. 288.

²⁴² Türk Hukukunda bu yöndeki ilk tespit için bkz: Altay, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıklarda Gözetim Yükümlülüğünün Sınırlarının ve Ölçütlerinin Belirlenmesine Yönelik Düşünceler", Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, 2013, 3-20, s. 8 dn. 23.

²⁴³ Gözetim sorumluluğunun hakkıyla yerine getirilebilmesi için öncelikle şirkette yetkin bir örgütlenmenin gerektiği; bu örgütlenmenin, TTK m. 375/b uyarınca, yönetim kurulunun vazgeçilemez yetki ve görevlerinin kapsamında olduğu yönünde bkz: Altay, Yetki Devri, s. 288.

²⁴⁴ Altay, Yetki Devri, s. 287.

Bu kapsamda ilk olarak yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkı akla gelmektedir. Anonim şirketlerde bilgi alma ve inceleme hakkı pay sahiplerine veya yönetim kurulu üyelerine aidiyetine göre farklılık arz etmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı izah edilmeye çalışılmış idi; aşağıda ise yıllık faaliyet raporunu hazırlama görev ve yetkisini haiz olan yönetim kurulunun mezkûr raporu hazırlayabilmesi için yöneticilerden bilgi edinmeye ihtiyaç duymasından hareketle yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkı kısaca izah edilmeye çalışılacaktır. Zira raporlama ve olağan bilgilendirme süreçlerinin işletilmemesi veya yetersiz kalması halinde görev ve yetkilerini yerine getirebilmesi için yönetim kurulunun ihtiyaç duyduğu bilgiler aktif nitelikteki bilgi alma ve inceleme hakkı ile temin edilebilir²⁴⁵. Raporlama ve diğer bilgi akışları pasif bilgi alma hakkını teşkil ederken, her bir yönetim kurulu üyesinin yöneticilere soru yöneltmesi, gündemden olmamasına rağmen yönetim kurulunda yer almayan yöneticilerin yönetim kuruluna çağrılmasını ve bilgi sunmasını, belirli belgelerin ve şirketin ticari defterlerinin yönetim kuruluna getirilerek, kendi incelemesine sunulmasını talep hakkı aktif bilgi alma ve inceleme hakkını teşkil eder²⁴⁶.

TTK m. 392'de yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkının kullanımı bakımından yönetim kurulu toplantısı sırasında ve dışında olmak üzere ikili bir ayırım yapılmıştır.

Yönetim kurulu toplantısı sırasında bilgi alma ve inceleme TTK m. 392/1'de düzenlenmiştir. Buna göre her yönetim kurulu üyesi şirketin tüm iş ve işlemleri hakkında bilgi isteyebilir, soru sorabilir, inceleme yapabilir. Bir üyenin istediği, herhangi bir defter, defter kaydı, sözleşme, yazışma veya belgenin yönetim kuruluna getirilmesi, kurulca veya üyeler tarafından incelenmesi ve tartışılması ya da herhangi bir konu ile ilgili yöneticiden veya çalışandan bilgi alınması reddedilemez. Reddedilmişse dördüncü fıkra hükmü uygulanır (TTK m. 392/I). Şirketin ticari sırlarının ve menfaatinin çizdiği sınırlar dahilinde kalan bilgi alma talepleri mutlaka karşılanmalıdır.²⁴⁷ *İmregün*, yönetim kurulu üyesinin yüklendiği sorumluluk ve

²⁴⁵ Altay, Yetki Devri, s. 123-125.

²⁴⁶ Altay, Yetki Devri, s. 125.

²⁴⁷ Altay, Yetki Devri, s. 127.

inceleme görevine işaret ederek ortaklık defterlerinin yönetim kurulu üyesine ibrazı için yönetim kurulu kararının şart görülmesini eleştirmektedir²⁴⁸.

Konumuz açısından önem taşıyan yöneticilerden yönetim kuruluna bilgi akışına ilişkin olarak ise: Yönetim kurulu toplantılarında, yönetim kurulunun bütün üyeleri gibi, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişiler ve komiteler de bilgi vermekle yükümlüdür. Bir üyenin bu konudaki istemi de reddedilemez; soruları cevapsız bırakılamaz (TTK m. 392/2). Yöneticilere yüklenen bu yükümlülük, temelde yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerine ilişkin olarak sorumluluğun yönetim kurulunda olmasıyla da yakından ilişkilidir.

Öte yandan, halka açık anonim ortaklıklar açısından uygulama alanı bulan SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.4.2'de yer alan "*Yönetim kurulu toplantısı gündeminde yer alan konular ile ilgili bilgi ve belgeler, eşit bilgi akışı sağlanmak suretiyle, toplantıdan yeterli zaman önce yönetim kurulu üyelerinin incelemesine sunulur.*" düzenlemesi, her ne kadar uygulanması zorunlu olan ilkelerden olmasa da, bilgi akışına ilişkin bir çerçeve çizmiş durumdadır.

Türkiye'nin de üyesi bulunduğu OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde de "*Yönetim Kurulunun Sorumlulukları*" başlığı altında bu konuya ilişkin açıklamalar yer almaktadır. VI/A no.lu maddedeki "*Yönetim kurulu üyeleri, tam olarak bilgilenmiş bir şekilde, iyi niyetle, işin gerektirdiği ihtimam ve dikkati göstererek ve pay sahiplerinin menfaatlerini en iyi şekilde gözeterek hareket etmelidirler.*"²⁴⁹ düzenlemesinde yer alan "tam olarak bilgilenmiş bir şekilde" ifadesi yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkına işaret etmektedir. Bu düzenlemenin "Yönetim Kurulunun Sorumlulukları" başlığı altında düzenlenmesi de yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkı ile sorumluluk arasında bağlantı olduğuna işaret etmektedir. Buradaki amaç yönetim kurulunun bir konuda karar verirken tam anlamıyla bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır²⁵⁰. Zira yeterince bilgiye kavuşmayan yöneticiden sağlıklı bir yönetim faaliyeti sergilemesi

²⁴⁸ İmregün, s. 236.

²⁴⁹ Paşlı, s. 395.

²⁵⁰ Paşlı, s. 293.

beklenemeyecektir²⁵¹. Ayrıca mezkûr düzenleme yönetim kuruluna bir yandan da yükümlülük getirirken örtülü şekilde bu konuda yetki de vermektedir.

Her yönetim kurulu üyesinin, yönetim kurulu toplantıları dışında, yönetim kurulu başkanının izniyle, şirket yönetimiyle görevlendirilen kişilerden, işlerin gidişi ve belirli münferit işler hakkında bilgi alabileceği ve görevinin yerine getirilebilmesi için gerekliyse, yönetim kurulu başkanından, şirket defterlerinin ve dosyalarının incelemesine sunulmasını isteyebileceğine ilişkin TTK m. 392/3 hükmü *Altay* tarafından, bu hükmün yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkı ile bağdaşmaması zira şirket yönetim kurulu toplantılarının düzenli ve sıklıkla yapıldığı varsayımına dayanması nedenleriyle eleştirilmektedir²⁵².

Bilgi akışına ilişkin 4.4.2 no.lu SPK Kurumsal Yönetim İlkesi ile VI/A no.lu OECD Kurumsal Yönetim İlkesi arasında karşılaştırma yapıldığında yönetim kurulu üyelerinin konumu ve konunun düzenleniş kısmı açısından farklılık bulunmaktadır:

İlgili SPK kurumsal yönetim ilkesinde yönetim kurulu üyeleri edilgen şekilde konumlandırılmıştır. Zira ilgili ilkede üyelere herhangi bir yükümlülük getirilmezken öznesi belli olmayan şekilde ilgili bilgi ve belgelerin yönetim kurulu üyelerinin incelemesine sunulacağı düzenlenmiştir. Halbuki konuyla ilgili OECD kurumsal yönetim ilkesinde yönetim kurulu üyeleri etken şekilde konumlandırılarak tam olarak bilgilenmiş bir şekilde hareket etme yükümlülüğü getirilmiştir.

SPK ilkelerinde yönetim kurulu toplantılarına ilişkin kısımda düzenlenen bilgi akışı yalnızca yönetim kurulu toplantısını esas alarak toplantıdan yeterli zaman öncesinde bilgi ve belge sunulmasını gerekli görmüştür. OECD ilkelerinde ise yönetim kurulunun sorumlulukları altında getirilen düzenlemede yönetim kurulu toplantısı ekseninde bir rejimin öngörülmemiş olması sürekliliğe işaret etmektedir.

Görüldüğü üzere, TTK m. 392, münferit yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma hakkını düzenlemektedir. Açık bir anlatımla kanunun merceği, münferit bir yönetim kurulu üyesinin doğru bir şekilde bilgilendirilmesi, böylelikle bu üyenin gereken aksiyonu almasının sağlanmasını kapsamaktadır. Hüküm hem üyeye “paysahibinden

²⁵¹ Altay, Yetki Devri, s. 127.

²⁵² Altay, Yetki Devri, s. 127-128.

öte bir bilgi alma hakkı” tanımakta hem de bu hakkın gerektiğinde bir davayla takviye edilmesini öngörmektedir²⁵³. Ancak yönetim kurulunun gözetim görevini yerine getirebilmesi için, meseleyi münferit üyelerin kendi inisiyatifleriyle TTK m. 392 hükmünü işletmelerine bırakmamak ve daha etkili araçları devreye sokmak gerekmektedir. Farklı bir anlatımla, münferit yönetim kurulu üyelerinin kendi istekleriyle bilgi alma hakların kullanmalarına güvenmemek, yönetim kurulunu bir kurul olarak kapsamlı ve sürekli bir şekilde bilgilendirmek gerekmektedir. Bunun da aracı raporlamadır.

Türk Ticaret Kanunu, raporlama konusunda açık hükümler içermemektedir. Şu kadar ki, TTK m. 366 hükmünde iç denetimden söz edilmesi ve TTK m. 375 bent (c) hükmünde iç denetimin öngörülmesi, raporlamaya zemin hazırlamaktadır. TTK Gerekçesi²⁵⁴,’nde de ifadesini bulan kurumsal yönetimin dayandığı hesap verebilirlik ilkesinin en önemli aracı, raporlamadır. Somut olarak hesap verebilirlik iç sorumluluk anlamında kimin kime karşı sorumlu olacağını, kimin kimden hesap soracağını ilgilendirdiğinden, hesap verecek olanın hesap soracak olana yapacağı düzenli raporlama, önem kazanmaktadır.

Yönetim kurulu, şirketin zorunlu organıdır. Bu noktada yöneticiler ile şirket ve yönetim kurulu arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekecektir. Yönetici kavramından öncelikle anlaşılması gereken yönetim kurulu tarafından kendisine yönetim yetkisi devredilen kişiler olmalıdır. İşte yönetim kurulu tarafından görevlendirilen ve kendisine yönetim yetkisi devredilen yöneticinin bilgi ve hesap verme borcunun yansıması raporlamadır. Bu raporlama, kırtasiye yükü yaratacak olsa da, düzenli ve sık yapılmalıdır. Zira bu yöneticiler ile şirket arasında da vekalet ilişkisi bulunmaktadır. Bu durum yönetim ve temsil yetkisini haiz yönetim kurulu ile şirket arasındaki ilişkinin vekalet ilişkisi olmasını temellendiren yetkilerin devredilmiş olmasıdır. Yöneticiler ile şirket arasındaki bu vekalet ilişkisinin bir sonucu olarak da hesap verme borcunun muhatabı yönetim kurulu olmaktadır. Çünkü bir yandan

²⁵³ Akdağ Güney, mahkemelerin şirketin iç işlerine bu derece karıştırılmalarının ve her sorunun çözümü için mahkemeye başvurulmasının doğru olmadığını belirterek ilgili hükmün gerekliliğini tartışmaktadır. Yazar, bilgi alma talebi yönetim kurulu tarafından reddedilen üyenin artık istifa dahil başkaca bir yola başvurmaksızın kusursuzluğunun ispatlandığının kabul edilip sorumluluğuna gidilmemesinin gerektiği görüşündedir. Bkz: Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 176.

²⁵⁴ TTK'nin Genel Gerekçe'sinde şu açıklamaya yer verilmiştir: "*Kurumsal yönetim dört taşıyıcı kolon üzerine oturur: Şeffaflık, âdillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk.*" (Türk Ticaret Kanunu Genel Gerekçe'si, 89. paragraf).

anonim şirketi yönetim kurulu temsil eder (TTK m. 365), diğer yandan ise TTK m. 367 anlamında bir yönetim devri yapılsa dahi şirketin üst düzey yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi (TTK m. 375/a) ve yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi (TTK m. 375/e) yönetim kurulunun vazgeçilemez görev ve yetkileridir.

2. Komite ve Komisyonlar

a. Türk Ticaret Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Komite ve Komisyonlar

Yönetim kurulunun görev dağılımına ilişkin TTK m. 366'nın ikinci fıkrasında aşağıda incelenecek olan komiteler hakkındaki temel düzenleme yer almaktadır. Buna göre yönetim kurulu, işlerin gidişini izlemek, kendisine sunulacak konularda rapor hazırlamak, kararlarını uygulamak veya iç denetim amacıyla içlerinde yönetim kurulu üyelerinin de bulunabileceği komiteler ve komisyonlar kurabilir (TTK m. 366/2). Bu komite ve komisyonlar esasen yönetim kurulu için hazırlık ve kurula danışmanlık görevini yerine getirir²⁵⁵. Bu komite ve komisyonların karar alma yetkisi bulunmamakta, bunlar yalnızca şirketin iç idaresiyle ilgili konularda (toplantı veya rapor hazırlığı gibi) görevlendirilmektedirler²⁵⁶. Gerçekten de nihai kararları yönetim kurulu verecek olmakla birlikte bir kararın kabul edilmesinden önce uzmanlar tarafından ilgili konuların değerlendirilerek kararların alt yapısının oluşturulması kurumsal yönetim anlayışında gerekli görülen profesyonel yönetimin gereğidir²⁵⁷.

TTK m. 366'nın tanıdığı imkan ile oluşturulan komite ve komisyonların icrai kararlar alma yetkisi yoktur. Dolayısıyla komite ve komisyonlar yönünden mühim olan isimlendirme değil, TTK m. 366'ye göre bir yapılanmaya mı gidildiği yoksa m. 367 uyarınca yetki devrinin mi söz konusu olduğudur²⁵⁸ ki bu husus da somut olayın koşullarına göre değişkenlik gösterebilecektir. Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse,

²⁵⁵ Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 478; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 132.

²⁵⁶ Domanıç, s. 367; Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 132.

²⁵⁷ Eminoğlu, s. 220.

²⁵⁸ Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 480.

iç denetim, iç kontrol, risklerin erken teşhisi gibi komiteler, gözetime yönelik olan ve icrai yetkilerden yoksun komitelerdir. Buna karşılık, yönetim kurulu bir “Tesis ve Yatırımlar Komitesi” kurup, 1 Milyon TL’ye kadarki yenileme ve yatırımlar konusunda karar alma yetkisini bu komiteye devrederse²⁵⁹, icrai bir komiteden söz edilecektir. Denetim komitesinin gündeme gelmesi, yönetim kurulunun bir cephesinin icrai yetkileri elinde bulunduran yöneticilerden, diğer cephesinin ise icrai yetkisi bulunmayan ancak icra faaliyeti gözetten yöneticilerden oluşması gerekliliğine işaret etmektedir²⁶⁰. Denetim komitesinin bu gözetim sorumluluğu, yönetim kurulu açısından güvence sağlayan bir işleve sahiptir²⁶¹.

TTK m. 366/2’de sayılan konular sınırlı sayıda olmayıp, her bir şirketin boyut ve özelliğine göre istenen konularda komite ve komisyonlar oluşturulması mümkündür²⁶².

Pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde, yönetim kurulu, şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla, uzman bir komite kurmak, sistemi çalıştırmak ve geliştirmekle yükümlüdür. Diğer şirketlerde bu komite denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi halinde derhal kurulur ve ilk raporunu kurulmasını izleyen bir ayın sonunda verir (TTK m. 378/1). Böylece riskin erken saptanması komitesi yalnızca pay senetleri borsada işlem gören şirketler açısından zorunlu olarak öngörülmüştür. Konumuz açısından önem taşıyan husus ise komitenin, yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda durumu değerlendireceği, varsa tehlikelere işaret edeceği, çareleri göstereceği ve raporu denetçiye de yollayacağı hükmüdür (TTK m. 378/2). Bu hükümde riskin erken saptanması komitesine rapor hazırlama yükümlülüğü getirilmiş ve raporun çerçevesi belirlenmiştir.

²⁵⁹ İcrai komitelere yetki devri yapılabileceği hususunda bkz: Altay, Yetki Devri, s. 66.

²⁶⁰ Altay, Denetim Komitesi, s. 598.

²⁶¹ Doğan, s. 88.

²⁶² Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 478.

b. Bankacılık Kanunu’nda Denetim Komitesi’nin İşlevleri²⁶³

Bankacılık Kanunu kapsamında bankalar açısından ayrıksı ve özel düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler “*Kurumsal Yönetim*” başlıklı üçüncü kısımda yer almaktadır. İlk olarak, “*Yönetim*” başlıklı birinci bölümde düzenlenen denetim komitesi ele alınacaktır.

Bankaların, yönetim kurullarınca yönetim kurulunun denetim ve gözetim faaliyetlerinin yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere denetim komitesi oluşturulur. Denetim komitesi en az iki üyeden oluşur. Denetim komitesi üyeleri icrai görevleri bulunmayan yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir. Türkiye’de şube olarak faaliyet gösteren bankalarda ise kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan müdürler kurulu üyelerinden biri görevlendirilir (Bankacılık Kanunu m. 24/1). Hükümde yönetim kurulu üyeleri açısından bir ayırım yapılmış ve denetim komitesinde icrai görevleri bulunmayan yönetim kurulu üyelerinin bulunabileceği belirtilmiştir. Gerek bu ayırım gerekse de fıkranın son cümlesinde Türkiye’de şube olarak faaliyet gösteren bankalarda kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan müdürler kurulu üyelerinden birinin görevlendirileceğine ilişkin düzenleme karşısından Bankacılık Kanunu anlamındaki denetim komitesinin icrai bir faaliyette bulunamayacağı vurgusunun yapıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu noktada icrai görev yönetim kurulunda olmaya devam etmektedir.

Denetim komitesi, yönetim kurulu adına bankanın iç kontrol, risk²⁶⁴ yönetimi ve iç denetim sistemlerinin etkinliğini ve yeterliliğini, bu sistemler ile muhasebe ve raporlama sistemlerinin Bankacılık Kanunu ve ilgili düzenlemeler çerçevesinde işleyişini ve üretilen bilgilerin bütünlüğünü gözetmek, bağımsız denetim kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından seçilmesinde gerekli ön değerlendirmeleri yapmak, yönetim kurulu tarafından seçilen bağımsız denetim kuruluşlarının faaliyetlerini düzenli olarak izlemek, Bankacılık Kanunu kapsamında ana ortaklık

²⁶³ Tüm anonim ortaklıklar hukuku açısından denetim komitesinin detaylı hukuki incelemesi için bkz: Altay, Denetim Komitesi.

²⁶⁴ Bankacılık riskleri hakkında ve finans biliminde risk kavramının genel olarak sistematik risk ve sistematik olmayan risk olarak ikiye ayrıldığı, son dönemde sistemik risk kavramının da belirginleştiği yönünde bkz: Ayan, Ebubekir, Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı, İstanbul, 2007, s. 8-9 vd..

niteliğindeki kuruluşlarda, konsolide denetime tabi kuruluşların iç denetim işlevlerinin konsolide olarak sürdürülmesini ve eşgüdümünü sağlamakla görevli ve sorumludur (Bankacılık Kanunu m. 24/3). Hüküm banka denetim komitesine bir gözetim yükümlülüğü getirmekte ise de bu yüküm TTK m. 375/e’de düzenlenen, yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetiminin yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkisi olduğuna ilişkin hükümle çelişmemektedir. Bankacılık Kanunu’ndaki düzenleme yönetim kuruluna, bu görev yerine getirilirken yardım edilmesi ve destek olunması amacıyla getirilmiştir.

Denetim komitesi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimi sistemleri kapsamında oluşturulan birimlerden ve bağımsız denetim kuruluşlarından; görevlerinin ifasıyla ilgili olarak düzenli raporlar almak ve bankanın faaliyetlerinin sürekliliği ve güven içinde yürütülmesini olumsuz etkileyebilecek hususlar veya mevzuata ve iç düzenlemelere aykırılıklar bulunması hâlinde bu hususları yönetim kuruluna bildirmekle yükümlüdür (Bankacılık Kanunu m. 24/4). Raporlamaya ilişkin denetim komitesine somut bir yükümlülük getirilmiş ise de komitenin burada edilgen konumda olması nedeniyle kanaatimizce hüküm eleştiriye açıktır. Zira madde kapsamında denetim komitesine ilgili birim ve kuruluşlardan rapor alma yükümlülüğü getirilmiş, ancak raporu verecek birimler -bağımsız denetim kuruluşları hariç- somutlaştırılmamıştır. Ancak bunun da ötesinde denetim komitesine, yönetim kuruluna bildirimde bulunma yükümlülüğü getirmiş olması komitelerin raporlama sürecine ilişkin faydalı bir düzenlemedir.

Öte yandan yönetim kurulunun, denetim komitesinden elde etmiş olduğu bilgileri kendi gözetim yükümlülüğünün yerine getirilmesinde ve bankanın emin ve güvenilir biçimde işletilmesinde göz önünde bulundurması gerekir²⁶⁵.

Denetim komitesi, bankanın tüm birimlerinden, anlaşmalı destek hizmeti kuruluşları ve bağımsız denetim kuruluşlarından bilgi ve belge almaya, bedeli banka tarafından karşılanmak suretiyle konularında ihtisas sahibi kişilerden yönetim kurulunun onayına bağlı olarak danışmanlık sağlamaya yetkilidir. Denetim

²⁶⁵ Altay, Denetim Komitesi, s. 601.

komitesinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esasları yönetim kurulu tarafından düzenlenir (Bankacılık Kanunu m. 24/5). Bu hüküm TTK m. 375/a ve 375/b ile uyumludur.

Yine kurumsal yönetime ilişkin üçüncü kısımda ancak bu sefer “İç Sistemler” başlıklı ikinci bölümde raporlama ve bilgi aktarım sürecine ilişkin ek düzenlemeler mevcuttur. Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi, kontrolün sağlanması, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve konsolidasyona tâbi ortaklıklarını kapsayan yeterli ve etkin bir iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemi kurmak ve işletmekle yükümlüdür (Bankacılık Kanunu m. 29/1). Maddede düzenlenen iç sistemin kapsamında tüm şube ve konsolidasyona tabi ortaklıkların mevcut olması nedeniyle sistemin işleyebilmesi ancak düzgün bir raporlama sisteminin varlığıyla mümkündür. Denetim komitesinin faaliyetinin en temel ve somut aracı olan raporlama; olağan raporlama ve olağanüstü raporlama olmak üzere iki ayrı türde gerçekleştirilebilir ve banka yönetim kurulunun denetim komitesinin faaliyetinden faydalanması ancak söz konusu raporların ciddi şekilde değerlendirilerek yönetim süreçlerine dahil edilmesiyle mümkündür²⁶⁶.

c. Kurumsal Yönetimle İlgili İkincil Düzenlemeler Kapsamında Komite ve Komisyonlar

Kurumsal yönetim felsefesinin bir gereği olan profesyonel yönetim anlayışı²⁶⁷ komite ve komisyonların kurulması ile etkin bir şekilde işletilmesini gerekli kılar.

Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) m. 5.1'de borsa şirketleri açısından uygulanma zorunluluğu getirilen kurumsal yönetim ilkelerinden birisi de *Yönetim Kurulu Bünyesinde Oluşturulan Komiteler*'dir. Bu ilke uyarınca yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarının sağlıklı bir biçimde yerine getirilmesi için: i) Denetimden Sorumlu Komite (bankalar hariç), ii) Riskin Erken Saptanması Komitesi (bankalar hariç) iii) Kurumsal Yönetim Komitesi, iv) Aday Gösterme Komitesi, Ücret Komitesi (bankalar hariç) oluşturulması öngörülmüş olup²⁶⁸, yönetim kurulu yapılması gereği ayrı bir Aday Gösterme Komitesi ve Ücret Komitesi oluşturulamaması durumunda Kurumsal Yönetim Komitesi tüm bu komitelerin

²⁶⁶ Altay, Denetim Komitesi, s. 604-605.

²⁶⁷ Eminoğlu, s. 9.

²⁶⁸ Bu komitelerin kurulmasının zorunluluğu hakkında bkz: Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 479.

görevlerini yerine getirir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.1.). Bu nedenle asgari olarak Kurumsal Yönetim Komitesi kurulması zorunlu olmakta, diğer komitelerin fiziki olarak oluşturulmaması imkanı verilmekte, bu durumda da Kurumsal Yönetim Komitesi'nin tüm bu diğer komitelerin de görevlerini yerine getireceği düzenlenmektedir.

Komitelerin görevlerini yerine getirmeleri için gereken her türlü kaynak ve destek yönetim kurulu tarafından sağlanır. Komiteler, gerekli gördükleri yöneticiyi toplantılarına davet edebilir ve görüşlerini alabilir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.6). Komiteler, faaliyetleriyle ilgili olarak ihtiyaç gördükleri konularda bağımsız uzman görüşlerinden yararlanır. Komitelerin ihtiyaç duydukları danışmanlık hizmetlerinin bedeli şirket tarafından karşılanır. Ancak bu durumda hizmet alınan kişi/kuruluş hakkında bilgi ile bu kişi/kuruluşun şirket ile herhangi bir ilişkisinin olup olmadığı hususundaki bilgiye faaliyet raporunda yer verilir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.7). Raporlama açısından önem taşıyan konu ise komitelerin işleyişinden ziyade çalışmaların yazılı hale getirilerek yönetim kuruluna sunulmasıdır. Tebliğ'de bu konu da düzenlenmiştir. Komiteler yaptıkları tüm çalışmaları yazılı hale getirir ve kaydını tutar. Komiteler, çalışmaların etkinliği için gerekli görülen ve çalışma ilkelerinde açıklanan sıklıkla toplanır. Komiteler, çalışmalarını hakkındaki bilgiyi ve toplantı sonuçlarını içeren raporları yönetim kuruluna sunar (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.8). Her ne kadar bu düzenleme komitelere yönetim kuruluna rapor sunma yükümlülüğü getirilse de uygulanması zorunlu olan ilkelerden olmaması kanaatimizce bir eksiklik yaratmaktadır. Zira alanında uzman kişilerden oluşturulması öngörülen komitelerin inceleme ve çalışmalarının şirkete katkısı yüksek olacak ve fakat bu komitelerin herhangi bir rapor sunuyor olmaması halinde ise yönetim kurulunun şirket işlerine teknik anlamda tam anlamıyla vakıf olması sağlanamayacaktır.

Uyulması zorunlu bir diğer kurumsal yönetim ilkesi ise 4.5.3 no'lu ilkedir. Bu ilk komitelerin organizasyonuna, daha doğrusu üyelerinin belirlenme ölçütlerine ilişkindir. Komitelerin en az iki üyeden oluşması gerekir. İki üyeden oluşması halinde her ikisinin, ikiden fazla üyesinin bulunması halinde üyelerin çoğunluğunun, icrada görevli olmayan yönetim kurulu üyelerinden oluşması zorunludur. Komitelerin başkanları, bağımsız yönetim kurulu üyeleri arasından seçilir.

Denetimden sorumlu komitelerin tüm üyelerinin bağımsız yönetim kurulu üyesi niteliğinde olması gerekir. Yönetim kurulu üyesi olmayan konusunda uzman kişiler, denetimden sorumlu komite dışındaki diğer komitelerde üye olabilir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.3). İcra başkanı/genel müdür komitelerde görev alamaz (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.4). Bir yönetim kurulu üyesinin birden fazla komitede görev almamasına özen gösterilir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.5). Bu düzenlemelerin amacı, şirketin kurumsal yönetim ilkelerine uyumunu sağlamakla yükümlü olan icrai yetkileri haiz yönetim kurulu üyelerinin olası bir kötü niyetinin komitenin işleyişini etkilememesini sağlamaktır.

Sermaye Piyasası Kurulu açısından Kurumsal Yönetim Komitesi'nin önemi, asgari olarak bu komitenin teşekkül zorunluluğundan anlaşılabilecektir. Kurumsal yönetim komitesi, Şirkette kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığını, uygulanmıyor ise gerekçesini ve bu prensiplere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarını tespit eder ve yönetim kuruluna kurumsal yönetim uygulamalarını iyileştirici tavsiyelerde bulunur ve yatırımcı ilişkileri bölümünün çalışmalarını gözetir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.10). Böylece tebliğin 5. maddesinde belirtilen zorunlu ilkelerin dışındaki ilkelere uyulmaması halinde, bu durumun gerekçesiyle birlikte açıklanacağına ilişkin düzenlemenin arka planı oluşturulmuştur. Öncelikle, kurumsal yönetim ilkeleri açısından geçerli olan "uygula veya uygulamıyorsan açıkla" esası²⁶⁹ uyarınca hangi kurumsal yönetim ilkelerine uyulduğunun veya uyulmadığının tespiti en doğru şekilde Kurumsal Yönetim Komitesi tarafından yapılabilir.

Tebliğin, "Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları" başlıklı 8. maddesinde bir uyumsuzluk mevcuttur. Maddenin ilk fıkrasında, yıllık faaliyet raporlarında; mezkûr tebliğ ekinde yer alan kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanıp uygulanmadığına, uygulanmıyor ise buna ilişkin gerekçeli açıklamaya, bu ilkelere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ve gelecekte ortaklığın yönetim uygulamalarında söz konusu ilkeler çerçevesinde bir değişiklik yapma planının olup olmadığına ilişkin açıklamalara yer verilir. Söz konusu açıklamalarda dönem içerisinde önemli bir değişiklik olması durumunda, ilgili değişikliğe ara dönem faaliyet raporlarında yer verileceği, belirtilmiş ve ikinci

²⁶⁹ Paslı, s. 344.

fıkra ile; kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarının içeriğine ve yayımlanmasına ilişkin esasların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirleneceği ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarının formatının da SPK tarafından ilan edileceği düzenlenmiştir (Kurumsal Yönetim Tebliği m. 8). Görüleceği üzere maddenin ilk fıkrası ile madde başlığı ve ikinci fıkra arasında uyumsuzluk mevcuttur. Madde başlığı ve ikinci fıkra uyum raporunu düzenlemekte iken ilk fıkra, uyum raporunda yer alması beklenen hususların yıllık faaliyet raporunda düzenleneceği belirtilmiştir.

Denetimden sorumlu komite; şirketin muhasebe sistemi, finansal bilgilerin kamuya açıklanması, bağımsız denetimi şirketin iç kontrol ve iç denetim sisteminin işleyişinin ve etkinliğinin gözetimini yapar. Bağımsız denetim kuruluşunun seçimi, bağımsız denetim sözleşmelerinin hazırlanarak bağımsız denetim sürecinin başlatılması ve bağımsız denetim kuruluşunun her aşamadaki çalışmaları denetimden sorumlu komitenin gözetiminde gerçekleştirilir.

Şirketin hizmet alacağı bağımsız denetim kuruluşu ile bu kuruluşlardan alınacak hizmetler denetimden sorumlu komite tarafından belirlenir ve yönetim kurulunun onayına sunulur.

Şirketin muhasebe ve iç kontrol sistemi ile bağımsız denetimiyle ilgili olarak şirkete ulaşan şikayetlerin incelenmesi, sonuca bağlanması, şirket çalışanlarının, şirketin muhasebe ve bağımsız denetim konularındaki bildirimlerinin gizlilik ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi konularında uygulanacak yöntem ve kriterler denetimden sorumlu komite tarafından belirlenir.

Denetimden sorumlu komite, kamuya açıklanacak yıllık ve ara dönem finansal tabloların şirketin izlediği muhasebe ilkeleri ile gerçeğe uygunluğuna ve doğruluğuna ilişkin değerlendirmelerini, şirketin sorumlu yöneticileri ve bağımsız denetçilerinin görüşlerini alarak kendi değerlendirmeleriyle birlikte yönetim kuruluna yazılı olarak bildirir.

Denetimden sorumlu komite; en az üç ayda bir olmak üzere yılda en az dört kere toplanır ve toplantı sonuçları tutanağa bağlanarak alınan kararlar yönetim

kuruluna sunulur. Denetimden sorumlu komitenin faaliyetleri ve toplantı sonuçları hakkında yıllık faaliyet raporunda açıklama yapılması gerekir. Denetimden sorumlu komitenin hesap dönemi içinde yönetim kuruluna kaç kez yazılı bildirimde bulunduğu da yıllık faaliyet raporunda belirtilir.

Denetimden sorumlu komite, kendi görev ve sorumluluk alanıyla ilgili tespitlerini ve konuya ilişkin değerlendirmelerini ve önerilerini derhal yönetim kuruluna yazılı olarak bildirir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.9).

Denetim komitesinin yıllık faaliyet raporu açısından temel etkisi, denetim komitesinin hesap dönemi içinde yılda kaç kez toplandığı, toplantı sonuçları, yönetim kuruluna kaç kez yazılı bildirimde bulunduğuyla ilişkin bilginin yıllık faaliyet raporunda bulunacak olmasından gelmektedir. Özellikle denetim komitesinin yönetim kuruluna kaç kez yazılı bildirimde bulunulduğunun belirtilmesi, yıllık faaliyet raporunun tanziminde gerekli özenin gösterilmesi noktasında zararın her bir yönetim kuruluna ne ölçüde yükletilebileceğinin tayininde etki eder.

Aday Gösterme Komitesi; a) Yönetim kurulu ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilik pozisyonları için uygun adayların saptanması, değerlendirilmesi ve eğitilmesi konularında şeffaf bir sistemin oluşturulması ve bu hususta politika ve stratejiler belirlenmesi konularında çalışmalar yapmak, b) Yönetim kurulunun yapısı ve verimliliği hakkında düzenli değerlendirmeler yapmak ve bu konularda yapılabilecek değişikliklere ilişkin tavsiyelerini yönetim kuruluna sunmak, ile sorumludur. (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.11).

Riskin erken saptanması komitesi; şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşürebilecek risklerin erken teşhisi, tespit edilen risklerle ilgili gerekli önlemlerin alınması ve riskin yönetilmesi amacıyla çalışmalar yapmakla sorumlu olup, risk yönetim sistemlerini en az yılda bir kez gözden geçirir (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.12). *Doğan*, bu komite aracılığıyla yönetim kurulunun ve genel kurulun devamlı uyanık tutulduğunu, şirketin varlığını, devamını ve gelişimini tehdit eden sebeplerin erken teşhisi ve bu konuda alınacak önlemlere ilişkin yönetim kurulunun yönlendirildiğini ifade etmektedir ²⁷⁰. Komitenin yalnızca yönetim

²⁷⁰ Doğan, s. 110.

kuruluna rapor sunmakla yükümlü olması karşısında, yazarın *genel kurulun devamlı uyanık tutulduğu* yönündekine görüşüne katılmıyoruz. Genel kurulu bu noktada uyaracak olan organ yönetim kuruludur.

Tebliğ'de son olarak düzenlenen ücret komitesi: a) Yönetim kurulu üyelerinin ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilerin ücretlendirilmesinde kullanılacak ilke, kriter ve uygulamaları şirketin uzun vadeli hedeflerini dikkate alarak belirler ve bunların gözetimini yapar, b) Ücretlendirmede kullanılan kriterlere ulaşma derecesi dikkate alınarak, yönetim kurulu üyelerine ve idari sorumluluğu bulunan yöneticilere verilecek ücretlere ilişkin önerilerini yönetim kuruluna sunar. (Kurumsal Yönetim İlkeleri m. 4.5.13).

3. Şirketler Topluluğu Hükümleri Kapsamında Raporlar

Konumuz açısından incelenmesi gereken bir diğer husus şirketler topluluğundaki hakim şirketin yıllık faaliyet raporunun hazırlanması için düzenlenen bağlı şirket raporlarıdır. Bağlılık raporuna ilişkin genel tanımlama birinci bölümde yapılmış idi.

Yönetim kurulu raporun sonunda şirketin, hukuki işlemin yapıldığı veya önlemin alındığı veya alınmasından kaçınıldığı anda kendilerince bilinen hâl ve şartlara göre, her bir hukuki işlemde uygun bir karşı edim sağlanıp sağlanmadığını ve alınan veya alınmasından kaçınılan önlemin şirketi zarara uğratıp uğratmadığını açıklar. Şirket zarara uğramışsa, yönetim kurulu ayrıca zararın denkleştirilip denkleştirilmediğini de belirtir. Bu açıklama sadece yıllık faaliyet raporunda yer alır (TTK m. 199/3). Bağlılık raporunun sonuç kısmının yıllık faaliyet raporuna alınması, pay sahiplerinin aydınlatılmasına hizmet eder²⁷¹. Burada yönetim kurulu bir değerlendirme yaparak fıkra da sayılan hukuki işlemler ile sonuçları ve alınan yahut alınmasından kaçınılan önlemlerin sağladığı faydalar ile neden olduğu kayıpları ortaya koyar²⁷². Söz konusu işlemler ile önlemler hakkında ölçüt yalnızca bilinen hâl ve şartları kapsamaz, basiretli bir iş adamı gibi hareket edilerek öğrenilebilecek bilgiler de bu kapsamda yer alır²⁷³. Bunun bir sonucu olarak da söz konusu işlemlerin

²⁷¹ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 179.

²⁷² Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 179.

²⁷³ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 179.

veya tedbirlerin gerçekleştiği esnada gerekli özenin gösterilmemiş olması nedeniyle edinilemeyen bilgiler nedeniyle şirketin uğradığı kayıpların fazla olması hâlinde yönetim kurulunun sorumluluğu söz konusu olacaktır²⁷⁴.

TTK m. 199/1 kapsamındaki bağlılık raporunun bağlı şirket açısından bir yükümlülük oluşu yukarıda izah edilmiş idi. "Bağlı ve hâkim şirketlerin raporları" başlıklı 199 uncu maddenin dördüncü fıkrasında bir diğer rapor daha düzenlenmiştir. Hükme göre: Hâkim şirketin her yönetim kurulu yesi, yönetim kurulu başkanından; bağlı şirketlerin finansal ve malvarlığıyla ilgili durumları ile üç aylık hesap sonuçları, hâkim şirketin bağlı şirketlerle, bağlı şirketlerin birbiriyle, hâkim ve bağlı şirketlerin pay sahipleri ve bunların yakınlarıyla ilişkileri; yaptıkları işlemler ve bunların sonuç ve etkileri hakkında, özenli, gerçeği aynen ve dürüstçe yansıtan hesap verme ilkelerine göre düzenlenmiş bir rapor hazırlattırıp yönetim kuruluna sunmasını ve bunun sonuç kısmının yıllık rapor ile denetleme raporuna eklenmesini isteyebilir. Bağlı şirketler, red için yoruma yer bırakmayacak açıklıkta bir haklı sebebin varlığını ispat edemedikleri takdirde, bu raporun hazırlanması için gerekli olan bilgi ve belgeleri hâkim şirketin bu işle görevlendirilen uzmanlarına vermekle ykmldrlerd. İstemde bulunan yönetim kurulu yesi, bunu bir üçüncü kişinin yararlanması amacıyla yapmışsa bunun sonuçlarından sorumlu olur (TTK m. 199/4). Madde gerekçesinde üçüncü fıkraya ilişkin olarak "*Bu fıkra, hakim şirketin yönetim kurulu üyelerinin, bağlı şirketler hakkında bazı ilişkileri sorgulama ve bilgi alma hakkını düzenlemektedir.*" açıklaması yapılmış olmakla birlikte Tekinalp, fıkradaki düzenlemeyi "*hakim ortaklığın bağlılık raporu*" olarak tanımlamıřtır²⁷⁵. Okutan Nilsson ise raporu "*topluluk raporu*" olarak nitelendirmektedir²⁷⁶. Kavram karışıklığının önlenmesi amacıyla biz her iki raporu anarken düzenlendikleri fıkralara göre anacağız. Bu düzenleme raporlamaya ilişkin TTK'de yer alan düzenlemelere önemli bir örnektir. Hâkim şirketin yıllık faaliyet raporunun oluşturulmasında bağlı şirketten eğer bu madde uyarınca bir rapor istenmişse, hâkim şirket yıllık faaliyet raporu oluşturulurken yönetim kurulunun mezkûr raporla da bağlantı kurması gerekir. zen yükümlülüğüne uygun olarak tanzim edilmesi gereken bu raporun şeffaflık, dürüst resim ve hesap verebilirlik ilkelerine de uygun olması gerekmektedir.

²⁷⁴ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 179.

²⁷⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 569.

²⁷⁶ Okutan Nilsson, s. 534.

TTK m. 199/1 ve 199/4 hükümleri arasındaki temel fark hazırlamakla yükümlü olan ve muhataba ilişkindir. Bağlılık raporunda (TTK m. 199/1) bağlı şirketin yönetim kurulu bir rapor hazırlamakta ve bunu bağlı şirketin genel kuruluna sunmaktadır²⁷⁷. Hâkim şirketin bağlılık raporunun hazırlanması ise ancak hâkim şirketin herhangi bir yönetim kurulu üyesinin talep etmesi hâlinde yine hâkim şirketin yönetim kurulu başkanınca hazırlanacak ve hâkim şirket yönetim kuruluna sunulacak bir rapordur. Raporu hazırlama yükümünün yönetim kurulu başkanına verilmiş olması yönetim kurulu başkanının raporun hazırlanması konusunda yönetim kurulu üyelerinden ve diğer yönetici ile uzmanlardan yardım alınmasına engel değildir²⁷⁸. TTK m. 199/4 anlamındaki raporun talep edilmesi hâlinde bağlı şirketlerin yönetim kurullarınca hâkim şirket yönetim kurulu başkanına bu rapor için gerekli verilerin sunulması, yukarıda açıklanan farklılık açısından bir çelişki teşkil etmemektedir. Bunun yanında her iki rapor açısından, konumuza ilişkin, ortak nokta ise bağlılık raporunun tamamının yıllık faaliyet raporlarında yer almayacak olmasıdır.

Şirketler topluluğunda hâkim şirket konumundaki anonim şirketin yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunda yer alması gereken ek asgari unsurlar arasında sayılan, konsolide finansal tabloların hazırlanma süreci ile ilgili olarak topluluğun iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine ilişkin açıklamaların yapılabilmesi için TTK m. 199/4 raporunun önemi bulunmaktadır. Finansal tabloların dürüst resim ilkesi kapsamında şirketin malvarlığını, borç ve yükümlülüklerini, öz kaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, ihtiyaçlara ve işletmenin niteliğine uygun bir şekilde; şeffaf ve güvenilir olarak; gerçeği dürüst, aynen ve aslına sadık surette yansıtacak şekilde çıkarılması gerekir (TTK m. 515) ve hakim şirketin raporu (TTK m. 199/4) olmaksızın gerçeği dürüst şekilde yansıtması mümkün değildir.

B. Yetkili Organ

TTK m. 375 hükmü yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerini hüküm altına almıştır. Maddenin 1/f fıkrası "*Pay, yönetim kurulu karar ve genel kurul toplantı ve müzakere defterinin tutulması, yıllık faaliyet raporunun ve yönetim*

²⁷⁷ Okutan Nilsson, s. 531.

²⁷⁸ Okutan Nilsson, s. 534.

kurulu kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi." hükmünü havidir ve görüleceği üzere yıllık faaliyet raporu da böylece yönetim kurulunun devredemeyeceği görev ve yetkilerinin arasında yer almıştır.

Yönetim kurulunun yönetiminin devri TTK m. 367'de düzenlenmiş olup, hüküm kapsamında yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönergeye göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Yönetim kuruluna tanınmış olan bu imkan yıllık faaliyet raporunun hazırlanması ve genel kurula sunulmasını kapsamamaktadır. Zira TTK m. 375'de bu görev ve yetki devredilemez şekilde yönetim kuruluna yüklenmiştir. Ayrıca bu görev ve yetki yönetim kurulunun tüm üyelerine aittir (TTK m. 367/2).

6102 sayılı TTK tasarısında m. 375'de sayılan devredilemez görev ve yetkiler arasında yıllık raporun anılmamış olması eleştirilmişse²⁷⁹, TBMM'ye sunulan 09.11.2005 tarihli tasarının 375. maddesinin (f) bendinde yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesi ve genel kurula sunulmasının da sayıldığı görülmektedir²⁸⁰.

TTK sistematğinde yönetim kuruluna ilişkin hükümler ilk olarak m. 359'da işlenmeye başlamıştır. Yıllık faaliyet raporuna ilişkin ilk hüküm de bu kapsamda m. 375 olmaktadır. Ancak yıllık faaliyet raporunun nispeten kapsamlı açıklaması *Şirketin Finansal Tabloları, Yedek Akçeler* başlıklı, *Anonim Şirketler* kısmının dokuzuncu bölümünde, m. 514 vd.de hazırlama yükümlülüğü altındaki organın, hazırlanma zamanın, anonim şirketler hukukunda geçerli dürüst resim ilkesiyle ilişkisinin ve temel içeriğinin belirtilmesi suretiyle yapılmıştır. Bu durum eleştiriye açıktır. Zira tamamen yönetim kuruluna yüklenen bu görevin *Yönetim Kurulu* başlıklı ikinci bölümde açıklanmış olması, kanun sistematığı açısından daha doğru olurdu.

Zira, *Yönetim Kurulu* bölümünden sonra sırasıyla *Denetleme, Genel Kurul, Esas Sözleşmenin Değiştirilmesi, Pay ve Sermaye Koyma Borcu, Menkul Kıymetler,*

²⁷⁹ Teoman, Ömer, *Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010 - İstanbul Üniversitesi'nde İkinci Dönem, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 262.*

²⁸⁰ www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2016, saat: 15.10)

Kâr, Kazanç ve Tasfiye Payı bölümlerine yer verilmiş ve sonrasında dokuzuncu bölüm olarak ise *Şirketin Finansal Tabloları, Yedek Akçeler* başlığıyla yıllık faaliyet raporunun düzenlenmesine geçilmiştir. Kanaatimizce yıllık faaliyet raporunun ikinci bölümde düzenlenmesi daha isabetli olurdu.

Yıllık faaliyet raporunun hazırlanıp, tamam edilmesinin ardından yönetim kurulu tarafından genel kurula sunulabilmesi için bir yönetim kurulu kararı gerekeceği, çünkü yönetim kurulu ortaklığın yönetimi görevini alacağı kararlar ile yerine getirdiği²⁸¹ yukarıda açıklanmış idi. Keza yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisine bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkilidir (TTK m. 374). Yönetim kurulu, TTK'nin tanıdığı imkanlar çerçevesinde toplantı yapmak suretiyle yahut da bir öneriyi diğer üyelerin imzalaması yoluyla²⁸² yıllık faaliyet raporu hakkında karar alabilir. Her ne kadar ikinci yolun şirketin olağan yönetim işleri kapsamında faydalı olabileceği belirtilmişse²⁸³ de, yıllık faaliyet raporunun onaylanmasına ilişkin yönetim kurulu kararı alınması şirketin olağan yönetiminin kapsamında olmakla beraber, gerek şirketin denetimi ve gerekse de yönetim kurulunun ibrası ve genel kurul kararının iptali²⁸⁴ konularını yakından ilgilendirmesi sebebiyle, toplantı yapılarak karar alınmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Ancak bu uygulama, yıllık faaliyet raporunun yönetim kurulu açısından bir hesap verme aracı olması, kurul olarak yerine getirilmesi gereken, devredilemez bir görev ve yetki olması nedeniyle bir tavsiye niteliğindedir. Yoksa yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulmasına ilişkin yönetim kurulu kararının mutlaka fiziki toplantı yapılarak alınmasına gerek yoktur, TTK m. 390/4 uyarınca karar önerisinin elden dolaştırılması suretiyle imzalanarak karar alınması da mümkündür.

Her ne kadar hazırlama yükümlülüğü (ve rapordan kaynaklı sorumluluk) yönetim kurulunda olsa da, şirketin özellikle finansal tablolarıyla yakın bağlantısı bulunan yıllık faaliyet raporunun hazırlanmasının uzmanlık gerektiriyor oluşu hazırlık sürecinde muhasebeci ve malî müşavirlerden destek alınmasını gerekli

²⁸¹ İmregün, s. 207.

²⁸² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 230.

²⁸³ Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 488.

²⁸⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 207.

kılar²⁸⁵. Ancak bu durum yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu kaldırmaz, hatta hafifletmez²⁸⁶.

Pulaşlı'ya göre ise yıllık faaliyet raporu yönetim kurulu başkanı tarafından, yönetimdeki ilgili kişilerden bilgi alınmak suretiyle, hazırlanır ve rapordan dolayı sorumluluk tüm yönetim kurulu üyelerindedir²⁸⁷. Bu görüşe katılmama nedenimiz yıllık faaliyet raporunu hazırlama görevinin kurul olarak yönetim kuruluna yüklenmiş olmasıdır²⁸⁸. Bu durumda her bir yönetim kurulu üyesinin yönetime katılma görevi kapsamında tüm yönetim kurulu toplantılarına katılması -haklı bir mazereti bulunmuyor ise- gerekmekte olup, aksi takdirde alınan kararlardan sorumlulukları doğar²⁸⁹. Bu durumda yapılması gereken karar aleyhinde oy kullanıp, muhalefeti gerekçeli şekilde yazılı olarak toplantı tutanağına geçirtmektir²⁹⁰. Dolayısıyla mazereti nedeniyle yıllık faaliyet raporunun onaylanmasına ilişkin görüşmenin yapıldığı yönetim kurulu toplantısına katılmayan yönetim kurulu üyeleri ile yıllık faaliyet raporunun onaylanmasına ilişkin karar aleyhine oy kullanan yönetim kurulu üyelerinin TTK m. 557/1 uyarınca yıllık faaliyet raporundan sorumluluğu bulunmayacaktır.

C. Hazırlanma Zamanı

Yönetim kurulu, TTK m. 514 uyarınca şirketin, geçmiş hesap dönemine ait, Türkiye Muhasebe Standartlarında öngörülmüş bulunan finansal tablolarını, eklerini ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlar ve genel kurula sunar. Faaliyet yılının sonuçlarını da içeren yıllık faaliyet raporunun hazırlanabilmesi için ilgili faaliyet yılının bitmesi gerekmektedir.

Emredici bu hükümde ifade edilen bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar: Hesap dönemi ve bilanço günüdür.

²⁸⁵ Paslı, s. 314.

²⁸⁶ Akdağ Güney, Yönetim Kurulu, s. 151.

²⁸⁷ Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 430.

²⁸⁸ İmregün, s. 205.

²⁸⁹ İmregün, s. 235.

²⁹⁰ İmregün, s. 235.

Yıllık faaliyet raporunun hazırlanma zamanına ilişkin kanuni düzenleme öğretide eleştirilmektedir. Yalnız bu eleştiriler m. 514'e değil, ticari defterlerin kapanış onaylarını da düzenleyen m. 64/3 hükmüne yöneliktir. Zira mezkur hükmün özellikle 28.03.2013 tarihli değişiklikten önceki hali uyarınca ticari defterlerin tamamı için kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin altıncı ayının sonuna kadar yapılabilmekteydi. Eleştiri ise, finansal tablolara ve dolayısıyla yıllık faaliyet raporuna dayanak teşkil edecek ticari defterlerin kapanış onayının altı aylık süreye tabi olmasına rağmen finansal tabloların ve yıllık faaliyet raporunun hazırlanma süresinin üç ay olmasıydı²⁹¹.

TTK m. 64/3'ün 28.03.2013 tarihli değişik hali uyarınca ise yevmiye defterinin kapanış onayı, izleyen faaliyet döneminin yine altıncı ayının sonuna kadar, yönetim kurulu karar defterinin kapanış onayı ise birinci ayının sonuna kadar noterce yaptırılır. Maddenin yeni hali de ne yazık ki eleştirileri tam olarak karşılayamamıştır. Zira yevmiye defterinin kapanış onayı için tanınan süre yine altı ay olarak kalmıştır. Vergi Usul Kanunu m. 183'te tanımlanan yevmiye defteri *kayda geçirilmesi icabeden muamelelerin tarih sırasıyla ve madde halinde tertipli olarak yazıldığı defter* olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu defterin tasdiki için öngörülen üst sınırın finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunun hazırlanması için öngörülen üst sınır ile uyumlu olması gerekirdi.

Yönetmelik'in 16. maddesine göre raporun ilgili olduğu hesap döneminin bitimini izleyen iki ay içinde hazırlanması gerekmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere TTK m. 514'te yıllık faaliyet raporunun, bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlanıp genel kurula sunulması gerektiği düzenlenmiştir. Her iki düzenlemenin uyumsuzluğu ilk bakışta görülmektedir.

Bu noktada kanunda öngörülen üç aylık sürenin raporun hazırlanması ve genel kurula sunulması için toplam olarak verildiği, yönetmelikte ise iki aylık sürenin raporun yalnızca hazırlanması için öngörülen düzenleyici bir hüküm olduğu düşünülebilir. Ancak madde başlığının “*Yıllık faaliyet raporunun sunumu*”

²⁹¹ Kendigelen, s. 366, dipnot 178.

olmasından ve raporun hazırlık sürecinden ziyade raporun genel kurula sunulmasına ilişkin detaylı düzenlemelere yer verilmiş olmasından hareketle yönetmelikteki bu düzenlemenin raporun yalnızca hazırlanmasını ilişkin değil aynı zamanda şirket genel kuruluna sunumunu da kapsayacak şekilde hazırlandığı görüşündeyiz.

Bu kabulün ardından ise daha büyük bir sorunla karşılaşmaktadır. Zira yönetmelik hükmü, dayanağı olan kanunla çelişmektedir. Hâlbuki Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 124. Maddesi uyarınca yönetmelikler Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri tarafından, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkarılabilir. Dolayısıyla normlar hiyerarşisi de göz önünde tutulduğunda yönetmelik hükmünün dayandığı kanun hükmüyle çelişemeyeceği ortadadır. İdari yargı çevresinde ise Yönetmelik'in iptaline dair çıkan bir karar bulunmamaktadır. Dolayısıyla Yönetmelik, anılan uyumsuzluğu içerir şekilde yürürlüktedir.

Yıllık faaliyet raporunda yer alan bilgilerden bir kısmı hesap döneminin bitiminden önce de hazırlanabilir. Yıllık faaliyet raporunun "rutin" kısmı olarak nitelenebilecek bu kısımda örneğin genel bilgiler, yönetim organı üyeleri ile üst düzey yöneticilere sağlanan mali haklar, şirketin araştırma ve geliştirme çalışmalar, şirket faaliyetleri ve faaliyetlere ilişkin önemli gelişmeler, bir önceki faaliyet yılının sona ermesinden sonra şirkette meydana gelen ve özel önem taşıyan olaylar, şirketin gelişmesi ve karşılaşması muhtemel riskler yer alabilir.

Bunun dışında, bir takım bilgilerin varlık kazanabilmesi için ise hesap döneminin bitmesi ve şirketin mali durumunun ortaya konulması gerekir. Ancak finansal tabloların netlik kazanmasında sonra şirketin her yönüyle finansal durumu belirli olabilir. İşte yıllık faaliyet raporunun bu kısmı ise "dinamik" kısımdır. Faaliyet yılı sonunda ortaya çıkan mali tabloya göre yönetim kurulu aynı zamanda gelecek dönem için projeksiyonu belirleyebilecek, bütçeyi oluşturabilecek ve öngörülerde bulunabilecektir. Diğer bir ifade ile yıllık faaliyet raporunun dinamik kısmının hazırlanabilmesi için hesap döneminin bitmesi ve bitim sonrası verilerin temini bir zorunluluktur.

Bu noktaya kadar yapmış olduğumuz açıklamalar olağan genel kurul toplantısının TTK m. 409'da öngörülen üç aylık sürenin sonunda, diğer bir ifade ile öngörülen en ileri tarihte, gerçekleştirilmesi ihtimaline dayanmaktadır. Ancak genel kurul toplantısının daha erken, örneğin faaliyet döneminin sonundan itibaren bir ay içinde yapılması da mümkündür. Olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu hakkında görüşme yapılacak ve bu husus hakkında karar alınacak olması (TTK m. 409/1) nedeniyle yıllık faaliyet raporunun hazırlanmasında olağan genel kurul toplantı tarihi göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla yıllık faaliyet raporu, pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkına ilişkin TTK m. 437/1 hükmü de göz önünde bulundurularak, genel kurul toplantı tarihinden en az on beş gün önce hazırlanarak genel kurula sunulmuş olmalıdır. Diğer bir ifade ile TTK m. 514'te öngörülen üç aylık süre yönetim kurulu açısından bir hak niteliğinde değildir; bu üç aylık süreden önce gerçekleştirilecek olağan genel kurul toplantıları açısından bu toplantının tarihi esas alınmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BAĞIMSIZ DENETİM KAPSAMINDA YILLIK FAALİYET RAPORUNUN ROLÜ

A. Genel Olarak

Bağımsız denetim, anonim şirket genel kurulu tarafından seçilen ve yönetim kurulunun antitezi niteliğini sağlayamayan murakıplık kurumu yerine; kurumsal yönetimin gerekli kıldığı dürüst resim, şeffaflık ve malvarlığının korunması ilkeleri ile gelişen muhasebe standartlarına uyumlu uzman denetimini öngörecektir şekilde 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda bir yenilik olarak getirilmiştir²⁹². Bu düzenleme getirilmeden önce, başta Ser. P. K. ve Bankacılık Kanunu olmak üzere çeşitli mevzuatta, bağımsız denetimin sadece belirli anonim ortaklıklarda uygulanması zorunlu kılınmıştı²⁹³.

TTK m. 397 ilâ 406 hükümleri, TTK'de 6335 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmadan önce tüm anonim ortaklıkları ve TTK m. 635'nin yollamasıyla tüm limited ortaklıkları kapsamaktaydı²⁹⁴. TTK'nin yasalaştığı ilk halindeki sisteme göre; tüm tacirler ticari defterlerini TMS'ye göre tutacak (TTK m. 64), finansal tablolarını TMS'ye göre düzenleyecek, anonim ve limited ortaklıkların hesapları bağımsız denetçi tarafından denetlenecek (TTK m. 397-406, 635) ve gerek finansal tablolar gerekse bağımsız denetim raporu, bilgi toplumu hizmetleri kapsamında şirketin internet sitesinde yayınlanacaktı²⁹⁵ (TTK m. 1524). Bu esaslar üzerine kurulan

²⁹² Altay, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıkta Bağımsız Denetimin Ortaklık Düzeni Üzerindeki Etkileri", Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukukunda Güncel Gelişmeler Türk-Alman Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 344-368, s. 344.

²⁹³ İlgili dönemde sermaye piyasası kurumları ile Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi anonim şirketler (halka açık anonim şirketler), bankalar, sigorta şirketler, bireysel emeklilik şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, enerji piyasasında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler, tarımsal üretici birlik ve merkez birliklerinin bağımsız denetimlerine ilişkin düzenlemeler mevcut idi. Bkz: Özkorkut, Korkut, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, Ankara, 2013, s. 8.

²⁹⁴ TTK m. 635'in gerekçesinde bu durum şöyle ifade edilmiş idi: "*Maddede, AET/AT'ın yönergeleri gereği, limited şirket, bir sermaye şirketi olarak anonim şirket ile aynı denetleme sistemine bağlanmıştır.*" Tekinalp, limited şirketlerin, anonim şirketler ile birlikte Türk ekonomisinin ve ticaretinin temel birimleri olması nedeniyle bağımsız denetimin her iki şirket türü için de öngörülmüş olduğunu ifade etmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 416. Ayrıca bkz: Özkorkut, s. 83.

²⁹⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s. 289.

ortaklık düzeninde, şeffaflık ilkesinin hakim olması, oldukça olumlu bir adımdır²⁹⁶. Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmeden kısa bir süre önce 6335 sayılı Kanun ile Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan değişiklikler²⁹⁷ ve 660 sayılı KHK²⁹⁸'nin Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'na (KAMUDESİK) verdiği yetkiler şu noktalarda şeffaflık ve kurumsal yönetim anlamında ciddi kayıplara yol açmıştır: 1. Ticari defterlerin tutulmasında TMS terk edilmiştir (6335 sayılı Kanun m. 8, TTK m. 64). 2. Her tacirin finansal tablolarını TMS'ye göre düzenlemesi zorunluluğu kaldırılmıştır (TTK m. 88, 6335 sayılı Kanun m. 9). Buna göre bazı sermaye ortaklıklarının finansal tablolarını TMS'ye göre tutmaları zorunlu kılınmış²⁹⁹, diğer şirketlerde ise muhasebe standardının belirlenmesi, şirketin ihtiyarına bırakılmıştır³⁰⁰. 3. Bağımsız denetimin her anonim ve her limited ortaklığa uygulanması yerine, konu Bakanlar Kurulu'nun yetkisine bırakılmış; Bakanlar Kurulu, günümüzde az sayıda şirketin bağımsız denetime tabi olmasını öngörecektir kısıtlar getirmiştir³⁰¹.

Anonim şirketlerin bağımsız denetimi TTK m . 397 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. 397. madde, denetime tabi şirketlerin Bakanlar Kurulu tarafından belirleneceği dördüncü fıkraya yapılan atıfla başlamaktadır. Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı 23.01.2013 tarih ve 28537 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 01.01.2013 tarihinden geçerli olmak üzere

²⁹⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), Ortaklıklar, s. 618, 289; Şehirli Çelik (Kırca/Manavgat), s. 208.

²⁹⁷ Bu değişikliklerin toplu bir değerlendirmesi için bkz: Kendigelen, s. 10 vd. Finansal tablolar ile ticari defterlere ilişkin yapılan değişikliklerin detaylı incelemesi için bkz: Özkorkut, s. 63 vd.

²⁹⁸ Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 02.11.2011 tarih ve 28103 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁹⁹ KAMUDESİK'in, 17.11.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararı şu şekildedir: "1) 660 sayılı KHK'da belirtilen kamu yararını ilgilendiren kuruluşların, 6102 sayılı Kanunun 397 nci maddesi çerçevesinde Bakanlar Kurulu kararıyla bağımsız denetime tabi olacakları ve aynı Kanunun 1534 üncü maddesinin ikinci fıkrasında sayılan şirketlerin münferit ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulamasına, 2) Yukarıdaki kapsama dâhil olmayanlar için Kurumca bir belirleme yapılınca kadar yürürlükteki mevzuatın uygulanmasının devamına, karar verilmiştir."

³⁰⁰ KAMUDESİK'in, 26.08.2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararı şu şekildedir: "1- Ekli listedeki kurum, kuruluş ve işletmelerin 1/1/2014 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemlerine ilişkin münferit ve konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanmasına, 2- Ekli listede yer almayan kurum, kuruluş ve işletmelerin de münferit veya konsolide finansal tablolarının hazırlanmasında isteğe bağlı olarak Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanabileceğine, 3- Yukarıdaki kapsama dâhil olmayanlar için Kurumca bir belirleme yapılınca kadar yürürlükteki mevzuatın uygulanmasının devamına, karar verilmiştir."

³⁰¹ Ana hatlarıyla bu kısıtlar; tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleriyle birlikte şu üç ölçütten en az ikisini sağlayan şirketler: a) Aktif toplamı kırk milyon ve üstü Türk Lirası, b) Yıllık net satış hasılatı seksen milyon ve üstü Türk Lirası, c) Çalışan sayısı iki yüz ve üstü. Ayrıca kararın ekindeki listelerde yer alan kimi şirketler de bağımsız denetime tabi olmaktadır.

yayımlı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kararda son değişiklik 2016/8549 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yapılmış ve 01.01.2016 tarihinden geçerli olmak üzere 19.03.2016 tarih ve 29658 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Böylelikle TTK'de düzenlenmiş olan bağımsız denetim sistemini uygulamak zorunda olan şirketler bir üst paragrafta Bakanlar Kurulunca belirlenmiştir; diğer anonim şirketler ile Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun kapsamındaki kooperatifler ve bunların bağımsız denetime tabi olmayan üst kuruluşları, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı’na hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelikle öngörülecek denetime tabi olacaklardır³⁰². Ancak mezkûr yönetmelik henüz çıkarılmış değildir.

Tekinalp ve Özkorkut her iki denetimin aynı ve TTK kapsamındaki bağımsız denetim olduğunu belirtmekte³⁰³; *Şener*, bu ikili yapının TTK'nin getirmiş olduğu, son derece önemli ve isabetli hükümler içeren bağımsız denetim sistemini delmesi nedeniyle bu yapıyı eleştirmektedir³⁰⁴. Kanaatimizce de böyle bir ayırım yaratılması dahası yayımlanacağı öngörülen mezkûr yönetmeliğin halen dahi yayımlanmış olmaması isabetli değildir. Tümüyle yeni bir kanun olarak hazırlanmış olan TTK'de kanunun mimarlarının inşa etmiş olduğu yapının bütüncüllüğünün yıkılmış olması en doğru şekliyle *geriye gidiş* olarak nitelenebilecektir³⁰⁵.

B. Mevzuat

Şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimi; envanterin, muhasebenin ve Türkiye Denetim Standartlarının (TDS) öngördüğü ölçüde iç denetimin TTK'nin anonim şirketlere ilişkin kısmında yer alan "*Denetleme*" başlıklı üçüncü bölüm hükümleri anlamında 378inci madde uyarınca verilen raporların ve 397nci maddenin birinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun denetimidir. Bu denetim, TMS'ye, kanuna ve esas sözleşmenin finansal tablolara ilişkin hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de kapsar. Denetleme, KAMUDESK'in belirlediği esaslar bağlamında,

³⁰² Şener, Ortaklıklar, s. 434-435.

³⁰³ Tekinalp, Ortaklıklar, s. VIII; Özkorkut, s. 302.

³⁰⁴ Şener, Ortaklıklar, s. 435.

³⁰⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 416.

denetçilik mesleğinin gerekleriyle etiğine ³⁰⁶ uygun bir şekilde ve özenle gerçekleştirilir ³⁰⁷. Denetleme, şirketin ve topluluğun, malvarlıksal ve finansal durumunun 515inci madde anlamında dürüst resim ilkesine uygun olarak yansıtılıp yansıtılmadığını, yansıtılmamışsa sebeplerini, dürüstçe belirtecek şekilde yapılır (TTK m. 398/1).

Denetim; a) Şirketin finansal tablolarının ve 397nci maddenin birinci fıkrası ve 402nci maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun, b) Topluluğun konsolide finansal tablolarının ve 397nci maddenin birinci fıkrası ve 402nci maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunun, denetçinin denetleme sırasında elde ettiği bilgilerle uyum içinde olup olmadığını belirtip açıklayacak şekilde yapılır (TTK 398/2). Topluluğun finansal tablolarının denetiminden sorumlu olan denetçi, topluluğun konsolide tablolarına alınan şirketlerin finansal tablolarını, özellikle konsolidasyona bağlı uyarlamaları ve mahsupları, birinci fıkra anlamında inceler; meğerki, konsolidasyona alınan şirket, kanun gereği veya böyle bir gereklilik bulunmaksızın, bu Bölüm hükümlerine uygun olarak denetlenmiş olsun. Bu istisna, merkezi yurt dışında bulunan bir şirketin bu Kanunun öngördüğü denetimle eş değer bir denetime tâbî tutulmuş olması hâlinde de geçerlidir (TTK m. 398/3).

Denetçi, yönetim kurulunun şirketi tehdit eden veya edebilecek nitelikteki riskleri zamanında teşhis edebilmek ve risk yönetimini gerçekleştirebilmek için 378 inci maddede öngörülen sistemi ve yetkili komiteyi kurup kurmadığını, böyle bir sistem varsa bunun yapısı ile komitenin uygulamalarını açıklayan, ayrı bir rapor düzenleyerek, denetim raporuyla birlikte, yönetim kuruluna sunar. Bu raporun esasları KAMUDESK tarafından belirlenir (TTK m. 398/4).

³⁰⁶ Bağımsız Denetçiler İçin Etik Kurallar Hakkında Tebliğ Türkiye Denetim Standartları Tebliği No: 44, 21.05.2015 tarih ve 29362 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁰⁷ Özen, denetimin, gerçek ve doğru sonucu açıkça ortaya koymak, anonim şirketin sırlarını ifşa etmemek, dürüst ve tarafsız şekilde yapılması anlamına gelmektedir. Bkz: Tekinalp, Ortaklıklar, s. 434. Gösterilmesi gereken özenin, işin en üst düzeyde yerine getirilmesi olduğu ve yeterli dikkat ve özenin, çalışma kağıtlarının bütünlüğün, denetim delillerinin yeterliliğini ve denetim raporunun uygunluğunu göz önüne almayı içereceği yönünde bkz: Köksal, Aytaç, Bağımsız Denetim Sözleşmesi, İstanbul, 2009, s. 266-268.

660 Sayılı KHK'de de bağımsız denetime ilişkin hükümler bulunmaktadır³⁰⁸. Bağımsız denetim kavramının TTK tarafından getirilen bir yenilik olmasına ve kapsamlı düzenlemeler getirmiş olmasına rağmen TTK'nin yasalaşmasından 9 ay sonra, henüz TTK yürürlüğe dahi girmemişken 660 sayılı KHK yolu ile yeni ve kapsamlı düzenlemelere yol açılmış olması yerine kanun koyucunun öngördüğü TTK düzenine bağlı kalınmış olması kanımızca hukuk düzeni açısından daha olumlu olur idi. Mevcut mevzuat ile bağımsız denetimin her noktasında ikili ayrımların olduğu düşüncesi kavrama karışıklığına yol açmaktadır.

TTK'de kurulması ve yukarıda açıklandığı üzere bir takım görev ve yetkileri öngörölmüş olan KAMUDESİ 660 sayılı KHK ile kurulmuştur. 660 sayılı KHK m. 1'in gerekçesinde bu durum *"Türkiye'de bu alandaki dağılık yapının giderilmesi ve kamu gözetimi alanındaki eksikliğin ortadan kaldırılması amacıyla yetkin bir otoritenin kurulması hedeflenmektedir."* şeklinde ifade edilmiştir. Kuruluşunun ardından, Kurum'un hazırlamış olduğı Bağımsız Denetim Yönetmeliğı yürürlüğe girmiştir³⁰⁹. Bu şekilde bağımsız denetimin temeli tamamlanmış olmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere TTK'ye 6445 sayılı Kanun ile 28.03.2013 tarihinde eklenen, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı gözetimindeki denetimi kanun koyucunun öngördüğü yapı içinde bulunmamaktaydı. Zira 6335 ve 6455 sayılı kanunlar ile yapılan değişiklikler öncesi temel metin uyarınca tüm anonim ortaklıklar bağımsız denetime tabi idi. Bu şekilde, aşağıda açıklanacak olduğı üzere, kamunun aydınlatılması, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin gereğı olarak tüm anonim ortaklıklar uzman denetiminden geçirilecek ve güvenilir finansal tabloların sunulması, piyasada işlem disiplini ile yatırımcılara doğru bilgi verilmesi sağlanmış olacak idi³¹⁰.

660 sayılı KHK'nin bağımsız denetim yönünden amacı özetle *uygulama birliğini, gerekli güveni kaliteyi sağlamak, denetim standartlarını belirlemek, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek* olarak ifade edilmiştir (m. 1). Bağımsız denetim de finansal tablo ve diğeri finansal bilgilerin, finansal raporlama standartlarına

³⁰⁸ 660 Sayılı KHK'ya dayanarak KAMUDESİ tarafından Bağımsız Denetim Yönetmeliğı hazırlanmış ve 26.12.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁰⁹ Yönetmelikteki son değişiklik, 21.07.2017 tarih ve 30130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³¹⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 416.

uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla, denetim standartlarında öngörülen gerekli bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması olarak tanımlanmıştır (m. 2/1-b).

KHK ile, KAMUDESİK'in kuruluş ve işleyişi, personel işleri gibi konular dışında, bağımsız denetime ilişkin getirilen belki de yegane düzenlemenin, m. 2/1-ğ'de *halka açık şirketler, bankalar, sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri, faktoring şirketleri, finansman şirketleri, finansal kiralama şirketleri, varlık yönetim şirketleri, emeklilik fonları, ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları ile faaliyet alanları, işlem hacimleri, istihdam ettikleri çalışan sayısı ve benzeri ölçütlere göre önemli ölçüde kamuoyunu ilgilendirdiği için Kurum tarafından bu kapsamda değerlendirilen kuruluşlar* olarak açıklanan ve *kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar* olarak tanımlanan kuruluşlarda denetimin sadece bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılacağına ilişkin m. 23 olduğunu görmekteyiz.

Öte yandan denetimden doğan sorumluluğun düzenlendiği m. 24, TTK'de denetçi sorumluluğunun düzenlendiği m. 554'ten farklı hükümler içermektedir. Öncelikle TTK m. 554: *"Şirketin ve şirketler topluluğunun yılsonu ve konsolide finansal tablolarını, raporlarını, hesaplarını denetleyen denetçi ve özel denetçiler; kanuni görevlerinin yerine getirilmesinde kusurlu hareket ettikleri takdirde, hem şirkete hem de pay sahipleri ile şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarar dolayısıyla sorumludur."* hükmünü havidir. Burada sorumluluktaki temel kıstasın kusur olduğunu görmekteyiz. Halbuki, 660 sayılı KHK'de denetimden doğan sorumluluğa ilişkin: *"Bağımsız denetim kuruluşları ve bağımsız denetçiler; denetledikleri finansal tablo, bilgi ve raporlara ilişkin olarak hazırladıkları bağımsız denetim raporlarının denetim standartlarına aykırı olması ile bu rapordaki yanlış, eksik ve yanıltıcı bilgi ve kanaatler nedeniyle doğabilecek zararlardan hukuken sorumludurlar."* (m. 24/ilk cümle) hükmü herhangi bir kusur şartı aramamakta hem de bilgi vermeden doğan sorumluluğa³¹¹ hukuki bir zemin kazandırmaktadır. TTK ve KHK hükümlerinin çeliştiği, TTK'deki değişikliğin 2012 tarihli olması nedeniyle

³¹¹ Bu konuda detaylı bilgi için bkz: Kırca, Çiğdem, Bilgi Vermeden Dolaylı Üçüncü Kişiyeye Karşı Sorumluluk, Ankara, 2004. Denetçinin üçüncü kişilere karşı sorumlu tutulmasının hatalı olduğu yönünde bkz: Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 394.

2011 tarihli ilgili KHK hükmünü ilga ettiği gibi bir sonuca varılması mümkün değildir. Öncelikle KHK hükmü özel niteliktedir ve her iki hükmün kapsam farkı bulunmaktadır. KHK m. 31'de yer alan "*Bu Kanun Hükmünde Kararnamede hüküm bulunmayan hallerde 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bağımsız denetimle ilgili hükümleri uygulanır.*" hükmü dahi bunu ispata yeterdir. Diğer taraftan yukarıda belirtilen tarih mukayesesi de doğru sonuca ulaştırmayacaktır. Zira TTK m.554'ün 2012 tarihli değişiklik öncesi temel metni de kusur şartı aramakta idi ve o dönemde henüz 660 sayılı KHK yürürlükte değildi. Bu nedenlerle bağımsız denetim raporu dolayısıyla denetçinin sorumluluğunu düzenleyen 660 sayılı KHK m. 24'ün uygulanmasında herhangi bir tereddüde düşülmemelidir. KAMUDESİK tarafından hazırlanan Bağımsız Denetim Yönetmeliği m. 44/1'de: "Denetim raporlarının TDS'ye aykırı olması ile bu raporlardaki bilgi ve kanaatlerin yanlış, eksik ve yanıltıcı olması nedeniyle doğabilecek zararlardan, denetim kuruluşları ve denetçiler ayrı ayrı hukuken sorumludurlar." ifadesiyle yer alan sorumluluk hükmü ise daha dar bir kapsamla konuyu düzenlemektedir.

C. Denetimin Zamanı

Bağımsız denetime ilişkin mevzuat incelendiğinde bağımsız denetim süresi ile raporun sunulacağı zamana ilişkin bir açıklık bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporuna ilişkin hükümler aracılığı ile bir çıkarım yapmak mümkündür. Öncelikle bağımsız denetim ilgili olduğu faaliyet dönemi finansal tablolarının denetimini içine alan sürekli bir faaliyettir³¹². Bağımsız denetim finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporu ekseninde yapılacağına göre öncelikle bunların oluşturulmuş olması gerekmektedir. Dolayısıyla bağımsız denetçi aslen, yönetim kurulu tarafından finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunun hazırlanarak kendisine sunulmasının ardından devreye girmektedir³¹³. Zira şirketin veya topluluğun finansal tablolarının bağımsız denetçi tarafından denetlenebilmesi için yıllık finansal tablolar ile faaliyet raporunun yönetim kurulu tarafından onaylanarak bağımsız denetçiye sunulmuş olması gerekir³¹⁴.

³¹² TTK m. 397/Gerekçe; Tekinalp, Ortaklıklar, s. 420; Özkorkut, s. 289.

³¹³ Altay, Bağımsız Denetim, s. 345.

³¹⁴ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 433.

Yönetim kurulunun finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunu bilanço gününü izleyen hesap döneminin ilk üç ayı içinde hazırlayacağı ve genel kurula sunacağı yukarıda açıklanmış idi. Yıllık faaliyet raporunun bağımsız denetim kapsamında denetlettirilmesinin sonuçları aşağıda değerlendirilecek olmakla beraber, TTK m. 397/2'de yer alan denetlettirilmemiş bir yıllık faaliyet raporunun düzenlenmemiş hükmünde olacağı düzenlemesi ve TTK m. 409/1'de yer alan olağan genel kurul toplantılarında yıllık faaliyet raporuna ilişkin karar alınacağı hükmü birlikte değerlendirildiğinde bağımsız denetim raporunun, faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılacağı öngörülmüş olan olağan genel kurul toplantısından (TTK m. 409/1) önce hazırlanmış olması gerekmektedir. Bağımsız denetim raporu için ayrı bir süre belirlenmemiş olması göz önünde bulundurulduğunda yönetim kurulunun finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunu, hesap döneminin ilk üç ayı içinde ve incelemesi için bağımsız denetçiye makul bir süre bırakarak teslim etmelidir³¹⁵. Kanun koyucu daha ihdas aşamasındayken bu sorunun farkında olduğunun göstergesi TTK m. 401/2'nin ikinci cümlesi hükmüdür: "*Yılsonu denetiminin hazırlıkları için gerektiği takdirde, denetçi birinci fıkranın ikinci ve bu fıkranın birinci cümlesinde öngörülen yetkileri finansal tabloların çıkarılmasından önce de haizdir.*" Uygulamada da bu doğrultuda bağımsız denetçiler mali yıl boyu denetim faaliyetini sürdürerek ve nihai raporun tanzimine hazırlık yapmaktadırlar. Aksi halde kanunun bağımsız denetimden amaçladığı fayda sağlanamayacak, kısıtlı süre nedeniyle esaslı bir bağımsız denetim gerçekleştirilemeyecektir. Çünkü bağımsız denetim yapılan işlemlerin sürekli denetimi olup³¹⁶, tüm faaliyetlerin yıl sonunda tek seferde denetlenerek raporlanması değildir³¹⁷.

Görüldüğü üzere yılsonu finansal tabloları ile yıllık faaliyet raporunun hazırlanma zamanı ile bunlara bağlı olarak hazırlanacak bağımsız denetim raporunun sunulma zamanının çıkarım yoluyla çakışması ve bunların tamamının yine aynı sürede gerçekleşmesi öngörülmüş olan olağan genel kurul toplantısından önce tamamlanmış olması gerekliliği kanaatimizce eleştiriye açıktır.

Öte yandan, TTK m. 403/5, 26.06.2012 tarihli değişiklik öncesinde "*Olumsuz görüş yazılan veya görüş verilmesinden kaçınılan durumlarda genel kurul, söz*

³¹⁵ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 433.

³¹⁶ Özkorkut, s. 197.

³¹⁷ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 420.

konusu finansal tablolara dayanarak, özellikle açıklanan kâr veya zarar ile doğrudan veya dolaylı bir şekilde ilgili olan bir karar alamaz." cümlesiyle başlamakta idi. Bu ifadeye göre de denetim raporunun genel kurul öncesinde sunulmuş olması zorunluluğu anlaşılmakta idi. Ancak yapılan değişikliğin, denetim raporunun zaman yönünden tabi olduğu ölçütten öte bağımsız denetim sistemi ve sistemin işlerliği üzerinde esaslı bir tahribat yarattığı söylenebilir. Zira, değişiklik öncesi metin uyarınca denetim raporunun tamamen olumlu bir görüşle sonuçlanmaması halinde genel kurulun şirket hesaplarının onanmasına dair alacağı kararlar kesin hükümsüzlükle sakat olacaktı³¹⁸.

TTK m. 397/5 kapsamındaki denetime ilişkin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve fakat henüz Resmi Gazete'de yayımlanmış olmayan "Anonim Şirketler ile Tarım Satış Kooperatifleri ve Üst Kuruluşlarının Denetlenmesine Dair Yönetmelik Taslağı"³¹⁹ m. 24'te denetim raporunun denetçi tarafından bilanço gününü izleyen hesap döneminin şirketlerde ilk iki ayı içerisinde hazırlanacağı ve genel kurula sunulmak üzere yönetim kuruluna verileceği; yönetim kurulunun ise denetim raporunu genel kurul toplantısından en az on beş gün önce, şirketin merkez ve şubelerinde ortakların incelemesine hazır bulundurmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir³²⁰. Kanaatimizce böylesi bir düzenleme denetim raporunun hazırlanma zamanına ilişkin yukarıda açıklamaya çalıştığımız sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla hükmün bağımsız denetim sisteminin geneline uyarlanması yararlı olacaktır.

D. Denetimin İşlevi

Anonim ortaklıklara ilişkin üçüncü bölüm altında düzenlenmiş bulunan denetim ile, bölüm gerekçesinde ifade edildiği üzere, kurumsal yönetim ve dürüst resim ilkeleri (m. 515/2) bağlamında tam bir denetimin sonuçlarının, açık, anlaşılabilir ve kamuyu aydınlatma ilkeleri uyarınca düzenlenmiş bir raporla pay sahipleri başta olmak üzere ilgililere sunulması amaçlanmakta; böylece ülkemiz şirketlerini, pazarlarını ve borsalarını finansal sonuçlarına güvenilebilir konuma

³¹⁸ Altay, Bağımsız Denetim, s. 346.

³¹⁹ İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Resmi İnternet Sayfası, <http://www.istanbulymmoo.org.tr/Data/pdf/316.pdf> (Erişim Tarihi: 03.07.2017).

³²⁰ Özkorkut, s. 312-313.

getireceği ve işletmelerimizin dış pazarlarda rekabet gücünün yükseleceği düşünülmektedir. Diğer bir ifade "*Bağımsız denetimin amacı, işletme içinde (pay sahipleri) ve dışında bulunan menfaat sahiplerinin işletme ile ilgili bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıdır*"³²¹. TTK'nin temel metninde yer alan bağımsız denetime ilişkin hükümler tüm sermaye şirketlerindeki pay sahiplerinin, alacaklıların ve diğer menfaat sahiplerinin çıkarlarını korumayı hedefleyen uzmanlar denetimini öngörmekte; anonim ve limited şirketlerde pay sahiplerine, alacaklılara ve tüm ilgililere güvenilir finansal tablolar sunmak, piyasada işlem disiplini sağlamak ve yatırımcılara doğru bilgiler vermek amaçlanmakta idi³²². Bunun nedeni küreselleşen Basel standartları ile kredilendirme şartlarına uygun olarak anonim ve limited şirketlerin finansal tablolarının denetlenerek kredi alabilme koşullarının iyileştirilmesidir³²³.

Keza 660 sayılı KHK'nin genel gerekçesinde de uluslararası ticarete atıf yapılarak bir işletme hakkındaki temel bilgi kaynağının kamuoyuna açıklanan finansal tablolar olduğu, ekonomik hayatın belirleyicisi konumuna gelen finansal tablo güvenilirliğinin sağlanması için, işletmelerin gerçekleştirdikleri işlemlere ve faaliyetlere ilişkin olarak kamuya açıkladıkları finansal tablolardaki bilgilerin doğruluğunun ve yasal düzenlemelere uygunluğunun düzenli olarak denetlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca ülkemizde denetim alanında yetkili bulunan çeşitli kurumların kendi görev alanları ile ilgili olarak farklı düzenlemeler yaptığı ve bunun sonucunda dağınık bir yapının oluştuğu, bağımsız denetim konusunda bütüncül bir hukuki yapının oluşturulabilmesi için bu konuda nihai yetki ve sorumluluğa sahip bir kuruma ihtiyaç bulunması da gerekçe olarak ifade edilmiştir. Genel gerekçenin sonunda maddeler halinde belirtilen amaçlardan konumuzu ilgilendirenleri şunlardır: Farklı otoriteler tarafından aynı alanda farklı düzenlemeler yapılmasının neden olduğu bağımsız denetim alanındaki karmaşanın ortadan kaldırılması, mali tabloların ülke genelinde tek tip düzenlenmesi ve denetim standartlarında yeknesaklığın sağlanması, işletmelerimizin bağımsız denetimden geçen mali tablolarının uluslararası alanda kabul görmesi ile kredi bulmalarının kolaylaştırılması, daha güçlü ve şeffaf bir sermaye piyasasının oluşturulması, ülkemizde finansal tablo hazırlanmasında uygulamada birlik sağlanması, finansal tablolara uluslararası alanda

³²¹ Özkorkut, s. 195.

³²² Tekinalp, Ortaklıklar, s. 416.

³²³ Tekinalp, Ortaklıklar, s. VIII- IX.

geçerlilik kazandırılarak uluslararası sermayenin ülkemize çekilmesine katkı sağlanması.

Bağımsız denetimin anonim ortaklıklar hukukuna hakim olan ilkelerle yakından ilgisi bulunmaktadır. Dürüst resim ilkesine uygun şekilde hazırlanması gerekli olan finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulmadan önce denetime tabi tutulması şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleriyle, bu raporun genel kurul öncesi gerek pay sahiplerine gerekse de Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği m. 10 uyarınca mezkûr tebliğ kapsamındaki işletmelerin Kamuyu Aydınlatma Platformu'na bildirilmesi kamuyu aydınlatma ilkeleriyle yakından ilgilidir³²⁴. Bu noktada kamunun aydınlatılması tüm anonim ortaklıklar için geçerli olmayıp, mezkûr tebliğ m. 4/1-d uyarınca bu gereklilik yatırım fonları ile konut finansmanı ve varlık finansmanı fonları dışında kalan ihraççılar ve sermaye piyasası kurumları açısından geçerlidir.

E. Yıllık Faaliyet Raporunun Denetlenmesi

1. Denetimin Kapsamı

Bağımsız denetimde esas olan şirketin münferit ve varsa şirketler topluluğunun konsolide finansal tablolarının denetimidir³²⁵. Denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, KAMUDESK tarafından yayımlanan uluslararası denetim standartlarıyla uyumlu TDS'ye göre denetlenir. Yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu içinde yer alan finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtır yansıtmadığı da denetimin kapsamı içindedir (TTK m. 397/1). Yani yıllık faaliyet raporunun tümüyle ve özellikle de TTK m. 516'da öngörülen içeriğe uygunluğun denetlenmesi söz konusu değildir³²⁶; denetlenecek olan finansal tabloların sunulması, yorumlanması ve değerlendirilmesi ile sınırlı olarak tutarlılık, doğruluk ve gerçeğe uygunluktur³²⁷. TTK m. 516 uyarınca yönetim kurulu finansal durum değerlendirmesini şirketin finansal tablolarına göre yapar. Denetimin kapsamını

³²⁴ Özkorkut, s. 33.

³²⁵ Özkorkut, s. 213.

³²⁶ Özkorkut, s. 217.

³²⁷ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 431.

oluşturan TTK 397/1'e göre ise denetçi yönetim kurulunun raporunda yapmış olduğu finansal durum değerlendirmelerinin dayandığı finansal bilgilerin, denetlenen finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtip yansıtmadığı hakkında olmakla her iki hüküm arasında bir paralellik mevcuttur³²⁸. Ancak bu paralellik her iki rapor arasında önemli bir fark olduğunu gözden kaçırmamalıdır: Yıllık faaliyet raporunda yönetim kurulu geçmişe dönük değerlendirme yaparken ve geleceğe yönelik bir projeksiyon ortaya koyarken, Dünya ve ülke ekonomisi bakımından, şirketin yatırım politikası açısından istihdam, üretim, bütçe hedefleri ile fiyatlama ve pazarlama ilkelerine uygunluk, şirketin veya topluluğun makro politikaları denetimin kapsamı dışındadır³²⁹.

KAMUDESİK pek çok bağımsız denetim standartları yayınlamıştır. Denetime tabi olanlar, hazırlanmış olan finansal tablolarının denetimden geçip geçmediğini, denetimden geçmiş ise denetçi görüşünü ilgili finansal tablonun başlığında açıkça belirtmek zorundadır. Bu hüküm, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu için de uygulanır.

Bağımsız denetimin sağlıklı şekilde gerçekleştirilebilmesi için denetçinin elindeki en önemli yetki bilgi alma hakkıdır. Yönetim kurulu üyesi ile pay sahibinin bilgi alma hakkına ilişkin hükümler yukarıda değerlendirilmiş idi. TTK m. 401'de "İbraz yükümü ve bilgi alma hakkı" başlığı altında yer alan düzenleme ise farklı niteliktedir. Bu farklılık bilgi alma hakkının ihlaline ilişkindir.

Şirketin yönetim kurulu, finansal tabloları ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu düzenlettirip onaylayarak, gecikmeksizin, denetçiye verir. Yönetim kurulu, şirketin defterlerinin, yazışmalarının, belgelerinin, varlıklarının, borçlarının, kasasının, kıymetli evrakının, envanterinin incelenerek denetlenebilmesi için denetçiye gerekli imkanları sağlar (TTK m. 401/1). Denetçi, yönetim kurulundan, kanuna uygun ve özenli bir denetim için gerekli olan bütün bilgileri kendisine vermesini ve dayanak oluşturabilecek belgeleri sunmasını ister. Yılsonu denetiminin hazırlıkları için gerektiği takdirde, denetçi birinci fıkranın ikinci ve bu fıkranın birinci cümlesinde öngörülen yetkileri finansal tabloların çıkarılmasından önce de haizdir. Özenli bir denetim için gerekli olduğu takdirde denetçi bu fıkranın birinci ve

³²⁸ Özkorkut, s. 217.

³²⁹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 431.

ikinci cümlelerinde yer alan yetkileri yavru ve ana şirketler için de kullanabilir (TTK m. 401/2). Konsolide finansal tabloları çıkarttırmakla yükümlü olan şirketin yönetim kurulu, konsolide finansal tabloları denetçiye; topluluğun finansal tablolarını, topluluk yıllık faaliyet raporunu, münferit şirketin finansal tablolarının, şirketlerin yönetim kurullarının yıllık faaliyet raporlarını, bir denetim yapılmış ise ana şirketin ve yavru şirketlerin denetim raporlarını vermek zorundadır. Denetçi, birinci fıkranın birinci ve ikinci cümlelerinde öngörülen yetkileri ana ve yavru şirketler yönünden de kullanabilir (TTK m. 401/3). Denetçinin bilgi alma hakkının sınırlarını denetim konusu ve hedefi teşkil eder³³⁰. Ayrıca denetçi, yardımcıları ile denetleme yapmasına yardımcı olan temsilcileri sır saklama yükümlülüğü altındadır (TTK m. 404/1).

Pay sahibinin yahut yönetim kurulu üyesinin bilgi alma hakkının ihlal edilmesinde öngörülen yaptırımlar denetçi yönünden hüküm altına alınmamıştır. Yani denetçinin, örneğin, mahkemeye başvurarak denetim için gerekli bilgi ve belgelerin kendisine verilmesini talep hakkı bulunmamaktadır. Burada izlenebilecek yol TTK m. 403/3 uyarınca görüş vermekten kaçınılmasıdır.

2. Denetlettilmemenin Yaptırımı

Denetime tabi olduğu hâlde, denetlettilmemiş finansal tablolar ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, düzenlenmemiş hükmündedir (TTK m. 397/2). Bağımsız denetimin yıllık faaliyet raporu üzerindeki belki de en önemli rolü bu fıkra düzenlenmiş ve denetime tabi olduğu halde denetlettilmemiş yıllık faaliyet raporlarının düzenlenmemiş hükmünde olacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm tartışmaya açıktır. Hükümün lafzından yokluk yaptırımı anlaşılmakla birlikte alınan bir yönetim kurulu kararı ile birlikte genel kurula sunulan ve belki de genel kurulca onaylanan bir yıllık faaliyet raporunun yokluk yaptırımına tabi olması hukuk kuralları çerçevesinde kabul edilemeyecektir. Bir hukuki işlemin "yok" olması için kurucu unsurlarının olmaması gerekmektedir³³¹ ki yıllık faaliyet raporunun yukarıda açıkladığımız kurucu unsurlarının tamam olması gerekir ki yıllık faaliyet raporu varlık kazanabilsin. Ancak varlık kazanan bir yıllık faaliyet raporunun denetime tabi olması söz konusu olabilir. Bu durumda da denetim yıllık faaliyet raporunun kurucu bir unsuru olmadığından yokluktan söz edilemeyecektir. Madde gerekçesinde

³³⁰ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 433.

³³¹ Oğuzman, Kemal, Barlas, Nami, Medenî Hukuk, İstanbul, 2008, s. 188.

mezkûr yıllık faaliyet raporlarının bâtil olduğu ifade edilmiştir. Butlan yani kesin hükümsüzlük ise kurucu unsurlar tamam olan bir hukuki muamelenin, geçerlilik şartlarından kamu düzenini ilgilendirecek önemde bulunanların gerçekleşmemiş olmasıdır³³². Yıllık faaliyet raporuna ilişkin tutarlılık denetiminin kamu düzeninden kabul edilip edilemeyeceği tartışmaya açıktır. Bu nedenle de denetime tabi olduğu halde denetletirilmemiş yıllık faaliyet raporunun kesin hükümsüz olmasının kesin kabulü mümkün gözükmemektedir. Zira her yasaklayıcı kurala aykırılık kesin hükümsüzlüğü gerektirmemekte; bunun söz konusu olabilmesi için ise ya bu husus kanun hükmünde açıkça yer almalı ve bu hükme aykırılığın kesin hükümsüzlüğe neden olacağı vurgulanmalı; yahut geçersizlik olgusu yasaklama getiren hükmün anlam ve amacından tereddütsüz çıkarılabilmelidir³³³. Kurucu unsurları tamam olan bir hukukî işlemin hüküm ifade edebilmesi için bir unsurla tamamlanmasının gerekli olduğu hallerde noksanlık söz konusu olur³³⁴. Denetimin tamamlayıcı unsur olduğu kabul edilerek burada bir noksanlık halinin mevcut olduğu da savunulabilecektir. *Tercier/Pichonnaz/Develioğlu* baştan itibaren kanunî bütün gerekliliklerin yerine getirilmemiş olması sebebiyle hukukî işlemin hüküm doğurmadığı hallere genel olarak geçersizlik ve hükümsüzlük tanımlaması yapmıştır; hükümsüzlüğün konumuz açısından sebebinin ise "*diğer bozukluklar*" başlığı altında nitelendiği anlaşılmaktadır³³⁵. Ancak yazarlar "*iptal edilebilirlik*" başlığı altında askıda olan işlemlere de işaret etmektedir³³⁶.

Kanaatimizce yıllık faaliyet raporu denetiminin finansal tablolar ile tutarlı olup olmadığı ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığı ile sınırlı olduğu göz önünde bulundurularak, yıllık faaliyet raporu özelinde değil, raporun konu olduğu işlemleri de kapsayan geniş bir bakış açısıyla inceleme yapılmalıdır. Yukarıda, yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu hakkında genel kurulun olumlu ya da olumsuz bir karar alması gerekliliği ifade edilmişti. Finansal tablolar ile tutarlı ve gerçeği yansıtan bir yıllık faaliyet raporunun, hele ki genel kurul tarafından onaylandığı halde, hükümsüz olduğunu kabul edebilmek için yaptırımın dayanağının ortaya konulmuş olması gerekir. Ancak bu durum, yıllık faaliyet raporunun kabul edilmesine ilişkin yönetim kurulu kararının geçersizliğini yahut genel kurul

³³² Oğuzman/Barlas, s. 189.

³³³ Oğuzman/Barlas, s. 190.

³³⁴ Oğuzman/Barlas, s. 197.

³³⁵ Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 155.

³³⁶ Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 160.

kararlarının iptalini gündeme getirebilecektir. Bu nedenle konuya ilişkin salt borçlar hukuku temelli bir çözüm mümkün gözükmemekte, ticaret hukuku hükümleri çerçevesinde bir çözüm kabul edilmelidir.

Şirketin ve topluluğun finansal tabloları ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu, denetleme raporunun sunulmasından sonra değiştirilmişse ve değişiklik denetleme raporlarını etkileyebilecek nitelikteyse, finansal tablolara ile, birinci fıkra çerçevesinde yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu yeniden denetlenir. Yeniden denetleme ve bunun sonucu, raporda özel olarak açıklanır. Denetçi görüşünde de yeniden denetlemeyi yansıtan uygun eklere yer verilir (TTK m. 397/3).

Denetçi, yapılan denetimin türü, kapsamı, niteliği ve sonuçları hakkında, gereken açıklıkta, anlaşılır, basit bir dille yazılmış ve geçmiş yılla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, finansal tabloları konu alan bir rapor düzenler (TTK m. 402/1). Bundan başka ayrı bir rapor hâlinde, yönetim kurulunun, şirketin veya topluluğun durumu hakkındaki yıllık faaliyet raporunda yer alan irdelemeleri, denetçi tarafından, finansal tablolar ile tutarlılığı ve gerçeğe uygunluğu açısından değerlendirilir (TTK m. 402/2).

3. Denetim Raporu

Altay, finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporu hakkında yönetim kurulunun genel kurula sunmuş olduğu "tez" in, "antitez" niteliğindeki denetim raporuyla sınanacağını ifade etmektedir³³⁷

Bağımsız denetçi, yapılan denetimin türü, kapsamı, niteliği ve sonuçları hakkında, gereken açıklıkta, anlaşılır, basit bir dille yazılmış ve geçmiş yılla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış, finansal tabloları konu alan bir rapor düzenler (TTK m. 402/1).

Bundan başka ayrı bir rapor halinde, yönetim kurulunun, şirketin veya topluluğun durumu hakkındaki yıllık faaliyet raporunda yer alan irdelemeleri, denetçi

³³⁷ Altay, Yetki Devri, s. 155.

tarafından, finansal tablolar ile tutarlılığı ve gerçeğe uygunluğu açısından değerlendirilir (TTK m. 402/2).

Bağımsız denetçi, değerlendirme yaparken şirketin, denetleniyorsa ana şirket ile topluluğun finansal tablolarını esas alır. Raporda öncelikle, şirketin ve topluluğun finansal durumuna dair yönetim kurulunun değerlendirmesi hakkında görüş açıklanır. Bu görüşte, özellikle şirketin ve topluluğun varlığını sürdürebilmesine ve gelecekteki gelişmesine ilişkin analiz yanında, şirket yönetim kurulunun raporu ile topluluk yıllık faaliyet raporu bu belgelerin verdiği olanak ölçüsünde şirketin finansal durumu irdelenir (TTK m. 402/3).

Bağımsız denetim faaliyeti, yönetim kurulu tarafından hazırlanan ancak henüz ortaklık düzeni anlamında aleniyet kazanmayan araçların incelenmesini konu edinmektedir ve finansal tablolar ile yıllık faaliyet raporunun denetimden geçtikten sonra bağımsız denetim raporu ile birlikte pay sahiplerinin incelemesine sunulacaktır³³⁸. Pay sahibi genel kurul öncesi aleniyete kavuşmuş finansal tablolar ve yıllık faaliyet raporunu bağımsız denetim raporu eşliğinde incelerken bağımsız denetim raporunun, yıllık faaliyet raporu hakkında olumlu veya olumsuz görüş içermesi hallerine bağlı olarak genel kurulda izleyeceği yolun temel verisini oluşturacaktır³³⁹. Yukarıda değindiğimiz üzere, 26.06.2012 tarihli değişiklik öncesi metne göre denetim raporunun tamamıyla olumlu görüş içermemesi hesapların onanmasına engel bir durum idi³⁴⁰.

Denetim raporunun esas bölümünde: a) Defter tutma düzeninin, finansal tabloların ve topluluk finansal tablolarının, kanun ile esas sözleşmenin finansal raporlamaya ilişkin hükümlerine uygun olup olmadığı; b) Yönetim kurulunun denetçi tarafından denetim kapsamında istenen açıklamaları yapıp yapmadığı ve belgeleri verip vermediği açıkça ifade edilir (TTK m. 402/4). Ayrıca, finansal tablolar ile bunların dayanağı olan defterlerin: a) Öngörülen hesap planına uygun tutulup tutulmadığı; b) TMS çerçevesinde, şirketin malvarlığı, finansal ve kârlılık durumunun resmini gerçeğe uygun olarak ve dürüst bir şekilde yansıtıp yansıtmadığı belirtilir (TTK m. 402/5). Bu kısım öğretilde denetim raporunun özel içeriği olarak

³³⁸ Altay, Bağımsız Denetim, s. 345, 346.

³³⁹ Altay, Bağımsız Denetim, s. 346.

³⁴⁰ Altay, Bağımsız Denetim, s. 347.

nitelenmekte ve bir Anglo-Sakson üst hukuk kuralı olan dürüst resim ilkesinin yansımasıdır³⁴¹. Denetim çerçevesinde, TTK m. 398/4³⁴² uyarınca bir değerlendirme yapılmışsa, bunun sonucu ayrı bir raporda gösterilir (TTK m. 402/6). Denetçi, raporunu imzalar ve yönetim kuruluna sunar (TTK m. 402/7).

Denetim raporu sonunda denetçi "olumlu", "sınırlı olumlu", "olumsuz" veya "kaçınma" terimlerinden biriyle görüşünü açıklar³⁴³. Kaçınma olumsuz görüşün sonuçlarını doğurur (TTK m. 403/4).

Denetçi, olumlu görüş verdiği takdirde yazısında öncelikle 398inci madde ve TDS uyarınca yapılan denetimde, TMS ve diğer gereklilikler bakımından herhangi bir aykırılığa rastlamadığını; denetim sırasında elde edilen bilgilerine göre, şirketin veya topluluğun finansal tablolarının doğru olduğunu, malvarlığı ile finansal duruma ve kârlılığa ilişkin resmin gerçeğe uygun bulunduğunu ve tabloların bunu dürüst bir şekilde yansıttığını belirtir (TTK m. 403/1). Görüş yazısında, yönetim kurulunun finansal tablolara ilişkin konular bakımından sorumluluğunu gerektirecek bir sebebin mevcut olmadığına, varsa buna işaret edilir. Görüş KAMUDESİK'in belirlediği şekilde ve herkesin anlayabileceği bir dille yazılır (TTK m. 403/2). Çekinceleri varsa denetçi, olumlu görüş yazısını sınırlandırabilir veya olumsuz görüş verebilir. Sınırlandırılmamış olumlu görüş, finansal tabloların şirketin yetkili kurullarınca düzeltilebilecek aykırılıklar içerdiği ve bu aykırılıkların tablolarda açıklanmış sonuca etkilerinin kapsamlı ve büyük olmadığı durumlarda verilir. Sınırlamanın konusu, kapsamı ve düzeltmenin nasıl yapılabileceği sınırlandırılmış olumlu görüş yazısında açıkça gösterilir (TTK m. 403/3). Şirket defterlerinde, denetlemenin TTK'nin denetime ilişkin bölüm hükümlerine uygun bir şekilde yapılmasına ve sonuçlara varılmasına olanak vermeyen ölçüde belirsizliklerin bulunması veya şirket tarafından denetlenecek hususlarda önemli kısıtlamaların yapılması halinde denetçi, bunları ispatlayabilecek delillere sahip olmasa bile, gerekçelerini açıklayarak görüş vermekte kaçınabilir. Kaçınma olumsuz görüşün sonuçlarını doğurur. KAMUDESİK,

³⁴¹ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 436.

³⁴² Denetçi, yönetim kurulunun şirketi tehdit eden veya edebilecek nitelikteki riskleri zamanında teşhis edebilmek ve risk yönetimini gerçekleştirebilmek için 378 inci maddede öngörülen sistemi ve yetkili komiteyi (riskin erken saptanması ve yönetimi komitesi) kurup kurmadığını, böyle bir sistem varsa bunun yapısı ile komitenin uygulamalarını açıklayan, ayrı bir rapor düzenleyerek, denetim raporuyla birlikte, yönetim kuruluna sunar. Bu raporun esasları KAMUDESİK tarafından belirlenir (TTK m. 398/4).

³⁴³ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 435.

kaçınmanın sebep ve usulü ile buna dair gerekçenin esaslarını bir tebliğ ile düzenler (TTK m. 403/4). Olumsuz görüş yazılan hallerde yönetim kurulu, görüş yazısının kendisine teslimi tarihinden itibaren dört iş günü içinde, genel kurulu toplantıya çağırır ve genel kurul yeni bir yönetim kurulu seçer. Esas sözleşmede aksi öngörülmemişse, eski yönetim kurulu üyeleri yeniden seçilebilir. Yeni yönetim kurulu altı ay içinde, kanuna, esas sözleşmeye ve standartlara uygun finansal tablolar hazırlatır ve bunları denetleme raporu ile birlikte genel kurula sunar. Sınırlı olumlu görüş verilen hallerde genel kurul, gerekli önlemleri ve düzeltmeleri de karara bağlar (TTK m. 403/5).

KAMUDESİK tarafından yayımlanmış olan Bağımsız Denetim Yönetmeliği uyarınca denetim konusunda ayrı ayrı veya toplu olarak denetim kıstasına göre önemli sayılabilecek herhangi bir uyumsuzluğun veya aykırılığın bulunmadığı durumlarda olumlu görüş, denetim konusunda ayrı ayrı veya toplu olarak denetim kıstasına göre önemli uyumsuzluklar veya aykırılıklar bulunduğu ya da yeterli ve uygun denetim kanıtı toplanamadığı, ancak bunların denetim konusunun genelini etkilemediği durumlarda sınırlı olumlu görüş, yeterli ve uygun denetim kanıtı elde ettikten sonra, tespit edilen uyumsuzlukların veya aykırılıkların ayrı ayrı veya toplu olarak önemli olduğu ve denetim konusunun genelini etkilediği durumlarda olumsuz görüş, denetim konusunun genelini etkileyen önemli hususlarda denetim görüşüne dayanak olacak yeterli ve uygun denetim kanıtının elde edilemediği durumlarda ya da yeterli kanıt toplanmasına rağmen görüş oluşturmaya engelleyen belirsizliklerin sonradan ortaya çıktığı durumlarda görüş bildirmekten kaçınıldığına dair görüş bildirilir (m. 30).

KAMUDESİK, Bağımsız Denetçi Raporunda Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesi hakkında 705 no.lu Bağımsız Denetim Standardı ile öngörülen düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda olumlu görüş dışındaki görüş türleri şunlardır: Sınırlı olumlu görüş (şartlı görüş), olumsuz görüş ve görüş vermekten kaçınma (m. 2). Denetçi, elde edilen denetim kanıtlarına dayanarak, bir bütün olarak finansal tabloların önemli yanlışlık içerdiği sonucuna varırsa veya bir bütün olarak finansal tabloların önemli yanlışlık içermediği sonucuna varmak için yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemezse, olumlu görüş dışında bir görüş verir (m. 6).

Sınırlı olumlu görüş 7nci maddede, olumsuz görüş 8inci maddede, görüş vermekten kaçınma ise 9uncu ve 10uncumaddede düzenlenmiştir.

Denetçi, görüşüne dayanak teşkil edecek yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edemezse ve -varsa- tespit edilmemiş yanlışlıkların finansal tablolar üzerindeki muhtemel etkilerinin önemli ve yaygın olabileceği sonucuna varırsa (m. 9); birden fazla belirsizlik içeren istisnai durumlarda, belirsizliklerin her birine ilişkin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edilmiş olmasına bağlı kalmaksızın, belirsizliklerin muhtemel etkileşimi ve finansal tablolar üzerindeki muhtemel kümülatif etkileri sebebiyle, finansal tablolara ilişkin görüş oluşturmaının mümkün olmadığı sonucuna varırsa, görüş vermekten kaçınır (m. 10). Görüleceği üzere denetçinin bilgi alma hakkının ihlal edilmesi hâlinde görüş vermekten kaçınma yoluna işaret edilmektedir.

Denetim kuruluşu ve denetçi, bilanço tarihinden sonra ancak denetim raporu tarihinden önce gerçekleşen ve finansal tablolarda veya yıllık faaliyet raporunda düzeltme veya açıklama gerektirecek olayları TDS ve ilgili mevzuat çerçevesinde raporunda işlemekle yükümlüdür (Bağımsız Denetim Yönetmeliği m. 31/1). Denetim kuruluşu ve denetim raporu tarihinden sonra ancak finansal tabloların veya yıllık faaliyet raporunun ilan tarihinden önce gerçekleşen ve bunları etkileyecek olanlardan haberdar olması durumunda finansal tablolarda düzeltme veya açıklama yapılmasının gerekliliğini değerlendirir ve TDS ve ilgili mevzuat uyarınca gerekli işlemleri yapar (m. 31/2). Denetim kuruluşu ve denetçi finansal tabloların veya yıllık faaliyet raporunun ilan tarihinden sonraki dönemde gerçekleşen ve bunları etkileyecek olaylardan haberdar olması durumunda, finansal tablolarda veya yıllık faaliyet raporunda düzeltme veya açıklama yapılmasının gerekliliğini değerlendirir ve TDS ve ilgili mevzuat uyarınca gerekli işlemleri yapar (m. 31/3).

Şirket ile denetçi arasında şirketin ve topluluğun yılsonu hesaplarına, finansal tablolarına ve yönetim kurulunun faaliyet raporuna ilişkin, ilgili kanunun, idari tasarrufun veya esas sözleşme hükümlerinin yorumu veya uygulanması konusunda doğan görüş ayrılıkları hakkında, yönetim kurulunun veya denetçinin istemi üzerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi dosyası üzerinden kesin olarak karar verir (TTK m. 405/1).

Denetçi, şirketin hâkim şirketle veya topluluk şirketleriyle ilişkileriyle ilgili olarak sınırlı olumlu görüş veya kaçınma yazısı yazmışsa veya yönetim kurulu, şirketin topluluk tarafından, bazı belirli hukuki işlemler veya uygulanan önlemler dolayısıyla kayba uğratıldığını ve bunlar dolayısıyla denkleştirme yapılmadığını açıklamışsa, herhangi bir pay sahibinin istemi üzerine, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından, hâkim şirketle veya hâkim şirkete bağlı şirketlerden biriyle olan ilişkisini incelemek üzere özel denetçi atanabilir (TTK m. 406).

6335 sayılı değişiklik sonrasında olumsuz görüş ile sonuçlanan veya görüş verilmekten kaçınılan finansal tablolar hakkında genel kurulun karar almasının önündeki engelin kalktığı yukarıda ifade edilmiş idi. Bunun yerine getirilen çözüm, TTK m. 397/2 hükmü uyarınca denetçi görüşünün ilgili finansal tablonun başlığında açıkça belirtilmesidir. Kanunda bu uyarının ne şekilde yapılacağı açık şekilde belirtilmiş olmamakla birlikte önemli olan, finansal tabloları inceleyecek kişilerin denetçi görüşü hakkındaki uyarıyı rahatça görebilmesidir³⁴⁴.

Bağımsız Denetim Yönetmeliği uyarınca denetim kuruluşları ve denetçiler, TTK uyarınca yaptıkları denetimlerde ayrıca: Denetim sonuçlarını, TTK ve Bağımsız Denetim Yönetmeliği'ne uygun şekilde raporlayıp sunmak, denetim faaliyeti ve sonuçları konusunda genel kurula açıklamalarda bulunmalı (m. 37/1-a); TTK m. 378 uyarınca gerekli hallerde riskin erken saptanması ve yönetimi komitesinin kurulmasını önermeli, böyle bir sistem varsa bunun yapısı ve uygulamalarını açıklayan ayrı bir rapor düzenleyerek denetim raporuyla birlikte yönetim kuruluna sunmalı (m. 37/1-b); TTK m. 399'da belirtilen denetçilerin seçimi, görevden alınması ve sözleşmenin feshine ilişkin hükümlerine uymalı (m. 37/1-c); denetim sözleşmesinin feshi halinde, fesih tarihine kadar elde ettiği sonuçları TTK m. 402'ye uygun bir rapor haline getirerek genel kurulun bilgisine sunmalı (m. 37/1-ç); bağımsız denetime ilişkin olarak 660 sayılı KHK ve ikincil mevzuat düzenlemeleri dışındaki TTK ve ilgili mevzuatında öngörülen diğer yükümlülükleri yerine getirmelidir (m. 37/1-d). Sayılanlar, yükümlülük şeklinde düzenlenmiştir.

³⁴⁴ Özkorkut, s. 223.

Denetim raporunun genel kurula sunulmasının temel amacı, TTK m. 408/2-d uyarınca devredilemez görev ve yetkilerinden olan finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dahil, kullanılmasına dair karar alınması aşamasında yol gösterici olmasıdır. Denetim raporunun sonucundaki görüş uyarınca genel kurulun ne yönde kararlar alabileceği yukarıda açıklanmış idi. Genel kurul denetim raporu doğrultusunda finansal konularda karar vermenin haricinde, örneğin yıllık faaliyet raporunda olduğu gibi denetçi raporu hakkında karar vermez.

TTK m. 424'te yer alan: "*Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisi doğurmaz.*" hükmü öğretide tartışmalara neden olmuştur. Özkorkut, bu hükümde ve TTK m. 559 hükmünde sözü edilen denetçinin bağımsız denetçi mi yoksa artık mülga olan işlem denetçisi mi olduğunun açık olmadığını ifade etmektedir³⁴⁵. Kırca, bağımsız denetçinin organ olmaması ve şirket ile arasındaki sözleşme ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda organların ibrasına ilişkin hükümlerin kapsamına denetçinin alınmasının gerektiğini belirtmektedir³⁴⁶. Tekinalp, denetçi sorumluluğunun her iki denetçiye de kapsadığını belirtmektedir³⁴⁷. Bu doğrultuda, hükmün yerindeliğine dair eleştiri hakkımız saklı kalmak kaydıyla, hükümde yer alan "denetçi" ifadesinin, işlem denetçisini de kapsayacak şekilde genel kullanılmış olması nedeniyle, işlem denetçisi kurumunun mülga olması bir önem taşımamaktadır; TTK m. 424 kanaatimizce bağımsız denetçinin ibrasını da içermektedir.

³⁴⁵ Özkorkut, s. 298.

³⁴⁶ Kırca (Şehirli Çelik/Manavgat), s. 394.

³⁴⁷ Tekinalp, Ortaklıklar, s. 393.

SONUÇ

Yıllık faaliyet raporu vekilin hesap verme borcunun bir yansıması olup, ait olduğu hesap dönemine ilişkin yönetim kurulunun durum değerlendirmesini içeren bir durum raporudur. Bilanço ile finansal tablolarda matematiksel olarak ortaya konan şirketin finansal durumu, yıllık faaliyet raporu ile herkesin anlayabileceği şekilde açıklanmakta, ortaya konmaktadır. Yıllık faaliyet raporunun dürüst resim ilkesine uygun olması gerekmektedir. Kamunun aydınlatılması ilkesi açısından son derece önemli olan yıllık faaliyet raporunda ticari sırlar kamunun aydınlatılmasının sınırını teşkil eder.

Şirketler topluluğu hukukunda yer alan bağlılık raporunun, yıllık faaliyet raporuyla ilişkisi bulunmaktadır. Bağlı şirketlerin yıllık faaliyet raporunda söz konusu bağlılık raporunun bazı kısımlarına yer verilmesi zorunludur.

Yıllık faaliyet raporunun, Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik'te öngörülen asgari içeriğe uygun olmaması ibranın kapsamının belirlenmesinde rol oynamaktadır. Yıllık faaliyet raporu, yönetim kurulu tarafından kurul olarak hazırlanmalıdır. Zira yıllık faaliyet raporunun hazırlanması, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerindendir. Bu nedenle de yıllık faaliyet raporu, yönetim kurulunun mutlak sorumluluğunun kapsamındadır. Ancak yıllık faaliyet raporunun TTK m. 549'un kapsamında yer alıp almadığı tartışılmaya açıktır.

Kurul olarak hazırlama zorunluluğu yıllık faaliyet raporunun hazırlanması esnasında yöneticilerden destek alınmasına engel değildir; ancak unutulmamalıdır ki her halde sorumluluk yönetim kurulunda olmaktadır.

Yıllık faaliyet raporunun genel kurula sunulabilmesi için bu konuda bir karar alınması gerekir. Metinde mutabık kalınamaması halinde üyeler muhalefet şerhi düşebilecekleri gibi genel kurula birden fazla yıllık faaliyet raporu sunulması da mümkündür.

Bağımsız denetimin kapsamında yıllık faaliyet raporu yer almakta ise de bu denetim yalnızca yıllık faaliyet raporunda yer alan finansal bilgilerin, finansal tablolarla uygunluğu ve gerçeği yansıtıp yansıtmadığının denetimiyle sınırlıdır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ GÜNEY, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu, İstanbul, 2016. (Akdağ Güney, Yönetim Kurulu)

AKDAĞ GÜNEY, Necla, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 2008. (Akdağ Güney, Sorumluluk)

AKIN, İrfan, Şirketler Topluluğu Sorumluluk Hukuku, Ankara, 2014.

ALTAY, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıkta Bağımsız Denetimin Ortaklık Düzeni Üzerindeki Etkileri", Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukukunda Güncel Gelişmeler Türk-Alman Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, 344-368. (Altay, Bağımsız Denetim)

ALTAY, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıklarda Gözetim Yükümlülüğünün Sınırlarının ve Ölçütlerinin Belirlenmesine Yönelik Düşünceler", Çamoğlu'na Armağan, İstanbul, 2013, 3-20. (Altay, Gözetim)

ALTAY, Sıtkı Anlam, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Yetkilerinin Devrinin Sorumluluğa Etkileri, İstanbul, 2011. (Altay, Yetki Devri)

ALTAY, Sıtkı Anlam, "Anonim Ortaklıklar Hukukunda Denetim Komitesinin Hukuki İşlevleri", Batider, C. XXV. (Altay, Denetim Komitesi)

ANTALYA, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: 1, İstanbul, 2012.

ASLANKÖYLÜ, Resul, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara, 2003.

AYAN, Ebubekir, Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı, İstanbul, 2007. (Ayan, Ebubekir)

AYAN, Zehra, "Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirketin Sosyal Sigorta Borçlarından Sorumluluğu", (www.kamu-is.org.tr/pdf/OGC16.pdf), Erişim Tarihi: 17.01.2016. (Ayan, Zehra)

AYOĞLU, Tolga, "Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin İkincil Mevzuatın Değerlendirilmesi Sempozyumu, İstanbul, 2013, 35-50.

AYTAÇ, Zühtü, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara, 1982.

BİLGİLİ, Fatih / DEMİRKAPI, Ertan, Şirketler Hukuku, Bursa, 2012.

BOYACIOĞLU, Cumhur, Konzern Kavramı, Ankara, 2006.

ÇAMOĞLU, Ersin, "Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Yıllık Raporu Hakkında Düşünceler", İktisat Maliye; XVII/12, Mart 1971, 540-544. (Çamoğlu, Yıllık Rapor)

ÇAMOĞLU, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle), İstanbul, 2007. (Çamoğlu, Sorumluluk)

ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara, 2007.

DOĞAN, Beşir Fatih, Anonim Şirket Yönetim Kurulunun Organizasyonu ve Yönetim Yetkisinin Devri, İstanbul, 2011.

DOMANIÇ, Hayri, Anonim Şirketler, İstanbul, 1978.

DURAL, H. Ali, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulunun Kilitlenmesi ve Hukuki Sonuçları (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

EMİNOĞLU, Cafer, Türk Ticaret Kanunu'nda Kurumsal Yönetim, İstanbul, 2014.

GÜRBÜZ, A. Osman/Ergincan, Yakup, Kurumsal Yönetim: Türkiye'deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, İstanbul, 2004.

HELVACI, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, 2001. (Helvacı, Sorumluluk)

HELVACI, Mehmet, "Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi-2013/2, 77-96. (Helvacı, Farklılaştırılmış Teselsül)

İHTİYAR, Mustafa, Sermaye Piyasası Hukukunda Kamuyu Aydınlatma İlkesi, İstanbul, 2006.

İMREGÜN, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul, 1989.

KARASU, Rauf, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi", Mayıs 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı C. 18, Sayı: 2 Yıl: 2012, 312-331. (Karasu, Emredici Hükümler)

KARASU, Rauf, "TTK Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı", Batider, Aralık 2005, Cilt: XXII, Sayı: 2, 73-114. (Karasu, Bilgi Alma)

KAYA, Arslan, Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı, Ankara, 2001.

KENDİGELEN, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu-Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul, 2016.

KIRCA, Çiğdem, Bilgi Vermeden Dolaylı Üçüncü Kişiye Karşı Sorumluluk, Ankara, 2004.

KIRCA, İsmail / ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal / MANAVGAT, Çağlar, Anonim Şirketler Hukuku Cilt 1, Ankara, 2013.

KÖKSAL, Aytaç, Bağımsız Denetim Sözleşmesi, İstanbul, 2009.

OKUTAN NİLSSON, Gül, Şirketler Topluluğu Hukuku, İstanbul, 2009.

OĞUZMAN, Kemal / BARLAS, Nami, Medenî Hukuk, İstanbul, 2008.

OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010. (Oğuzman/Öz, Genel Hükümler)

OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, İstanbul, 2013. (Oğuzman/Öz, Cilt II)

ÖZKORKUT, Korkut, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Açısından Anonim Şirketlerde Bağımsız Denetim, Ankara, 2013.

ÖZTEK, Selçuk, "Şirketler Gruplarında Yavru Şirketlerdeki Azınlık Pay Sahiplerinin Türk Ticaret Kanunu m. 363/İsviçre Borçlar Kanunu m. 697 Çerçevesinde Bilgi Alma Hakkı", Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Anısına Armağan, 293-333.

PASLI, Ali, Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, İstanbul, 2004.

POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar Hukuku I, İstanbul, 2014. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar)

POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul, 2005. (Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif)

PULAŞLI, Hasan, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt 2, Ankara, 2011. (Pulaşlı, Şerh)

PULAŞLI, Hasan, Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model: Corporate Governance, Ankara, 2003. (Pulaşlı, Corporate Governance)

PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, 2015. (Pulaşlı, Genel Esaslar)

ŞENER, Oruç Hami, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, Ankara, 2017. (Şener, Ortaklıklar)

ŞENER, Oruç Hami, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara, 2017. (Şener, Limited Ortaklıklar)

TERCIER, Pierre / PİCHONNAZ, Pascal / DEVELİOĞLU, H. Murat, Borçlar Hukuku - Genel Hükümler, İstanbul, 2016.

TEKİNALP, Ünal / ÇAMOĞLU, Ersin, Açıklamalı, Notlu ve Karşılaştırmalı 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Ticari Mevzuat ve İkincil Düzenlemeler, İstanbul, 2014.

TEKİNALP, Ünal, Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, İstanbul, 1970. (Tekinalp, Bilanço)

TEKİNALP, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul, 2013. (Tekinalp, Ortaklıklar)

TEOMAN, Ömer, Tüm Makalelerim Cilt III: 2002-2010 - İstanbul Üniversitesi'nde İkinci Dönem, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

ÜÇİŞİK, Güzin / ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı, İstanbul, 2018. (Üçışık/Çelik, Finansal Tablolar)

ÜÇİŞİK, Güzin / ÇELİK, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku 1. Cilt, Ankara, 2013. (Üçışık/Çelik, Anonim Ortaklıklar)

YANLI, Veliye, Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması, İstanbul, 2005.

www.istanbulymmo.org.tr

www.kanunum.com

www.kazanci.com

ÖZGEÇMİŞ

Musa Armağan ADAL, 30.07.1991 tarihinde Muğla'da doğdu. 2009 yılında Galatasaray Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim görmeye başladı ve 2013 yılında mezun oldu. Aynı yıl Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı'nda öğrenim görmeye başladı.

2012 yılında ELSA Türkiye tarafından gerçekleştirilen "Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU Kurgusal Dava Yarışması"nda "En İyi Sözcü" ödülü almıştır.

"Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi ile İlkenin Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü'ne Yansıması" başlıklı makalesi Güncel Hukuk Dergisi'nin 2014 yılı Mart ayı sayısında yayınlanmıştır.

2015 yılı Ocak ayında avukatlık ruhsatnamesini almıştır. 2015 yılı Ağustos ayından bu yana Özpekel Hukuk Bürosu'nda mesleki faaliyetlerini sürdürmektedir.

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : T.C. Galatasaray Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Hazırlayanın Adı Soyadı : Musa Armağan ADAL
Tez Başlığı : Anonim Şirketlerde Yıllık Faaliyet Raporu
Savunma Tarihi : 14.03.2018
Danışmanı : Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY

JÜRİ ÜYELERİ

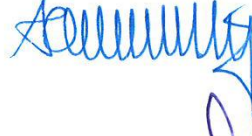
Unvanı, Adı Soyadı

İmza

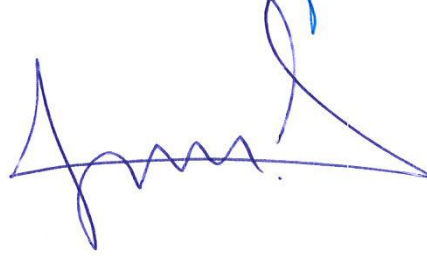
Doç. Dr. Tolga AYOĞLU

Doç. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY

Doç. Dr. Birgül SOPACI ÖZTUNA

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. M. Yaman ÖZTEK

